

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

ΕΤΟΣ 18ον ΤΕΥΧΟΣ 99-100

ΜΑΪΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1973

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσανίου 8)

(Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή 10 - 12)

			Δρχ
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας,	δδ. 70, δεμ	90
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν		30
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	δεμ	80
»	Κάρμα		20
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν		10
Th. Pascal	Ἡ Θεοσοφία εἰς ὀλίγα κεφάλαια		20
J. Van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ		20
C. Jinarajadasa	Ἀπόκρυφος ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος		100
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα		30
»	Αἱ βαθύτεραι ὄψεις τῆς Ζωῆς		30
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας		50
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας		40
»	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ		20
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἐκδ. 1966)		20
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ Ζωὴ (Β' σειρὰ)		100
»	Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς		60
Ἀντ. Ἀδριανόπουλος	Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ		80
»	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι	δδ. 150 δεμ	170
Κ. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς		40
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια		50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	δδ 30, δεμ	50
»	Μ ε λ ε τ ή μ α τ α	δδ 60, δεμ	80
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία	δδ 70, δεμ	90
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	δδ. 50, δεμ	70
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ	80
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι	δδ 50, δεμ	70
»	Ὁ Ἰ η σ ο ῦ ς		50
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο Ἰδεῶν)		30
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»		10

«ΙΛΙΣΟΣ», Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956 - 58 καὶ 1959 - 61, ἑκάστη χρυσόδ. 100

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» 80

Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι χαρτόδετοι δρχ 80

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 15

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» » 80

ΙΛΙΣΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
'Επιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 18ον * Μάϊος — 'Ιούνιος καὶ 'Ιούλιος—Αὔγουστος 1973 ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ 99 — 100

Εἴθε . . .

— Εἴθε νὰ μὴ γίνω ἐχθρὸς οὐδενὸς καὶ νὰ εἶμαι φίλος ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶναι αἰώνιον καὶ κατοικεῖ ἐν ἐμοί.

— Εἴθε νὰ μὴ περιέλθω εἰς ἔριδα πρὸς τὸν πλησίον μου καὶ ἂν συμβῇ τοῦτο, εἴθε νὰ συμφιλιωθῶ ταχέως.

— Εἴθε νὰ μὴ διαλογισθῶ κακὸν ἐναντίον οὐδενός. Καὶ ἂν τις διαλογισθῇ κακὸν ἐναντίον μου, εἴθε νὰ διαφύγω ἀβλαβὴς καὶ ἄνευ τῆς σκέψεως νὰ βλάψω αὐτόν.

— Εἴθε νὰ ἀγαπῶ, ἐπιθυμῶ καὶ πράττω ὅ,τι εἶναι καλόν.

— Εἴθε νὰ ἐπιθυμῶ πάντοτε τὴν εὐτυχίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴ ζηλεύω κανέναν.

— Εἴθε νὰ μὴ αἰσθάνωμαι εὐχαρίστησιν διὰ τὰς ἀτυχίας ἐκείνου ὁ ὁποῖος μὲ ἔχει βλάψει.

— Ὅταν τυχὸν σφάλλω, εἴθε νὰ μὴ περιμένω τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἄλλων, ἀλλὰ νὰ ἐπικρίνω ἐμαυτὸν μέχρις ὅτου ἐπέλθῃ ἡ διόρθωσις τοῦ σφάλματος.

— Εἴθε νὰ μὴ κερδίσω τί, τὸ ὁποῖον θὰ βλάψῃ εἴτε ἐμὲ εἴτε τὸν ἀντίπαλόν μου.

— Εἴθε νὰ μὴ διαψεύσω τὰς ἐλπίδας φίλου ἐν κινδύνῳ.

— Εἴθε νὰ σέβωμαι τὸν ἑαυτόν μου.

— Εἴθε νὰ συνηθίσω νὰ εἶμαι πάντοτε πρᾶος καὶ οὐδέποτε νὰ θυμώνω.

(Προσευχὴ τῶν νέων 400 π.Χ. ἀναφερομένη ἀπὸ τὸν Gilbert Murray)

Πρὸς «νέον τρόπον» ζωῆς

Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, ποὺ θὰ συνέρχεται τὸν Ἰούλιον εἰς τὴν Οὐψάλα τῆς Σουηδίας, μεταξὺ τῶν θεμάτων του ἔχει καὶ τὴν «Ἀναζήτησιν νέου τρόπου ζωῆς».

Ποιος ἀχρήστευσε τὸν παλαιὸ τρόπο ζωῆς; Ὁ νέος τρόπος ζωῆς, τί ἑρμηνεία θὰ δώσῃ στὸ μήνυμα τοῦ Χριστιανισμοῦ; Θεοκεντρικοῦ ἢ Ἀνθρωποκεντρικοῦ περιεχομένου; Τὸ πρῶτον ἐδοκιμάσθη καὶ ἀπέτυχε στὸ νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπο νὰ ξεπεράσῃ τὸν ζωώδη ἑαυτόν του. Ἴσως, διότι μᾶς διέφυγε ὅτι, ἀπὸ τὰς Δέκα Ἐντολὰς μόνον τρεῖς ζητάει ὁ Θεὸς γιὰ τὸν ἑαυτόν του, τὰς δὲ ὑπολοίπους Ἑπτὰ γιὰ τὸ παιδί του, τὸν ἄνθρωπον.

Ἐμεῖς δώσαμε ἔμφαση, ὄχι στὸ νὰ ἐξημερώσωμε τὸν ἐσωτερικόν μας ἄνθρωπον, ἀλλὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ γιὰ τὰ οἰκονομικὰ καὶ ἐθνικά μας συμφέροντα. Ἐνῷ ἡ πίστις καὶ ἀφοσίωσίς μας στὸν Θεὸ θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς καρπὸν τὴν ἔμπρακτον ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὡς θέλει ἡ Ἁγία Γραφή.

Δὲν νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ γνωρίσωμε ἀκόμη περισσότερο τὸν ἄνθρωπο κι᾽ αὐτὸ θὰ μᾶς δείξῃ τοὺς νέους δρόμους ὅπου θὰ μπορέσωμε νὰ τὸν κάνωμε παιδὶ τοῦ Θεοῦ;

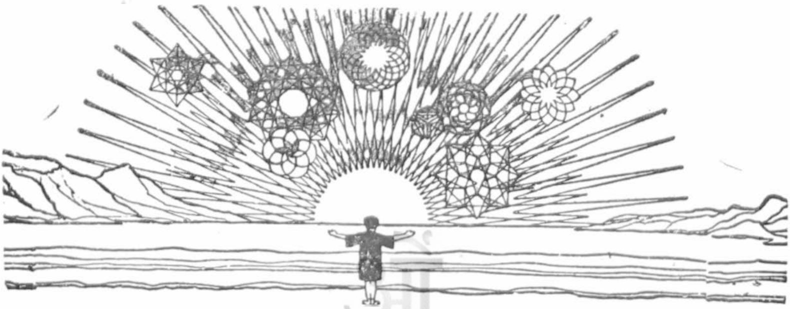
Καὶ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχωμε αὐτὸ πρέπει νὰ βροῦμε τὴν νέα παιδαγωγική, ποὺ θὰ μεταβάλλῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ «λύκο» σὲ Χριστιανὸ μὲ δυὸ χέρια, τὸ ἕνα γιὰ νὰ παίρνῃ καὶ τὸ ἄλλο νὰ δίνῃ. Διότι συνήθως οἱ περισσότεροι ἔχομε ἕνα χέρι, τὸ χέρι ποὺ θέλει νὰ παίρνῃ καὶ μιὰ καρδιὰ ποὺ κατοικεῖ μέσα στὴν σπηλιά. Γι᾽ αὐτὸ χρειαζόμεθα «νέα μέθοδο» νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπο ν᾽ ἀποκτήσῃ ἠθικὴ συνείδησι καὶ λογικὴ ὡς πυξίδα στὸ ταξίδι τῆς ζωῆς.

Πίσω, λοιπὸν στὸν Χριστό, τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Κάντιο ἀπὸ νέους δρόμους στὴν παληὰ ἀποστολή, νὰ ἐξημερώσωμε τὸν ἄνθρωπο.

Τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι τόσον εὔκολον, ἐπειδὴ ὁ σημερινὸς Χριστιανὸς ἔχει βουλιάξει μέσα στὴ λάσπη τοῦ ὑλισμοῦ καὶ μεταξὺ ἄλλων ὁ κερδῷος Ἑρμῆς καὶ ἡ πάνδημος Ἀφροδίτη ὡς θεράποντες τῶν ἐνστίκτων του ἀπολαμβάνουν τὴν λατρείαν του.

Αὐτὸ ὅμως δὲν δικαιολογεῖ τὸ σταμάτημα τῆς θεαρέστου προσπαθείας, στὸ νὰ τὸν βοηθήσωμε νὰ ἀτενίσῃ τὸν Οὐρανό.

Αἰδ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ
MANSFIELD, OHIO

Περὶ τῆς Ἀληθείας

ΑΠΟ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΡΟΗΓΗΘΕΝΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ἀντ. Ἀδριανόπουλος

Ἡ λέξις Ἀλήθεια ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ α-λάθος, ἀ-λανθάνω καὶ σημαίνει τὸ μὴ λελανθασμένον, τὸ μὴ ψευδές, τὸ πραγματικόν. Ἑπομένως, ἡ Ἀλήθεια δύναται νὰ ὁρισθῇ ὡς ἡ γνῶσις τῆς πραγματικότητος. Τὸ ζήτημα τῆς Ἀληθείας εἶναι θεμελιῶδες διὰ πᾶσαν φιλοσοφίαν. Ἡ Ἀλήθεια — πλὴν ἄλλων — ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως τοῦ ὄντως Ὄντος, εἰς τὴν φύσιν τῆς οὐσίας τῶν ἐν τῇ φύσει ἐκδηλωθέντων πραγμάτων, εἰς τὴν φύσιν τῆς περιβαλλούσης ἡμᾶς πραγματικότητος. Ἡ κοινὴ λογικὴ καὶ τὸ ἀνθρώπινον αἴσθημα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι ὄντως ὑπάρχει περὶ ἡμᾶς πραγματικότης, τὴν ὁποίαν διαγιγνώσκομεν ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἐν τῇ φύσει πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων μᾶς πληροφοροῦν αἱ αἰσθήσεις μας. Πραγματικαὶ γνώσεις εἶναι αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως καὶ ἐποπτείας, ἐκ τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμπειρίας.

Ἀλλὰ πραγματικότης δὲν εἶναι μόνον ὅ,τι συλλαμβάνομεν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Δὲν εἶναι μόνον τὰ φαινόμενα τῆς συνειδήσεως. Τοὐτέστιν, οὔτε ὁ ἐμπειρισμός, οὔτε ὁ ὀρθολογισμὸς λύουν τὸ πρόβλημα τῆς Ἀληθείας. Βεβαίως καὶ ἡ ἡμετέρα συνείδησις ἐξελίσσεται ἐν τῷ ἀπείρῳ κόσμῳ καὶ αἱ ἐν αὐτῷ παραστάσεις ἀποτελοῦν δι' ἡμᾶς τὸ μόνον ἐφόδιον πρὸς σχηματισμὸν κρίσεων. Ἀλλὰ πραγματικότης εἶναι ἡ ὅλη φύσις καὶ τὰ ἐν αὐτῇ φαινόμενα. Αἱ δὲ παραστάσεις τῆς συνειδήσεώς μας προέρχονται ἐκ τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμπειρίας καὶ συνεπῶς σχηματίζονται ἐκ τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων τῶν ἐν

τῇ φύσει πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ μᾶς πληροφορήσουν αἱ αἰσθήσεις τὰς ὁποίας διαθέτομεν καὶ αἵτινες δὲν δύνανται νὰ συλλάβουν ὅλας τὰς κινήσεις καὶ τὰς ἰδιότητας τῶν ὄντων.

Κατὰ ταῦτα αἱ γνώσεις μας εἶναι περιωρισμέναι καὶ ἐκτείνονται μέχρι τοῦ ὁρίου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον διαγράφει ἡ φύσις τῶν αἰσθήσεών μας. Ἡ δὲ συνείδησις ἡμῶν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ ὄντως Ὄντος, ἀλλὰ πλησιάζει κατὰ τοσοῦτον περισσότερον πρὸς τὴν Ἀλήθειαν, καθ' ὅσον λαμβάνει γνῶσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῶν ὑπὸ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ἐκδηλουμένων ἰδιοτήτων καὶ νόμων.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλη πηγὴ τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως: Ἡ Διαίσθησις. Κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶναι δυνατὸν ἄνθρωπος, χρώμενος τῶν ἰδιοτήτων τὰς ὁποίας δύναται ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ τὰς ὁποίας ἐξεδήλωσαν μεγάλα τῆς Γῆς πνεύματα, νὰ προσπελάσῃ τὴν Ἀλήθειαν καὶ νὰ λάβῃ ἄμεσον γνῶσιν τῆς οὐσίας τῆς Φύσεως. Διάφοροι ἄνθρωποι μελετοῦν τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ πιστοποιοῦν τὴν ὕπαρξιν τοιούτων ἐκδηλώσεων καὶ ἰδιοτήτων αὐτῆς. Ἀλλὰ δὲν ἔχει διευκρινισθῆ ἡ ἔννοια τῆς διαισθήσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου συγχέεται αὕτη μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς διορατικότητος καὶ τῆς ἐμπνεύσεως.

Διαίσθησις εἶναι μία γενικὴ διάχυτος αἴσθησις πραγμάτων, κειμένων ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν αἰσθήσεών μας. Διόρασις εἶναι μία αἴσθησις, ὡς ἡ ὅρασις τοῦ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ, δι' ἧς ἀντιλαμβάνεταί τις μετὰ σαφηνείας καὶ ἐναργῶς πρόσωπα καὶ γεγονότα λαμβάνοντα χώραν πολὺ μακράν. Παρά τισι ὅμως αἱ ἰδιότητες αὗται ἐκδηλοῦνται ἀκουσίως καὶ αὐτομάτως, κατὰ τρόπον ἄγνωστον καὶ καταπληκτικόν, μὲ μεγαλυτέραν ἢ μικροτέραν ἔντασιν καὶ συχνότητα. Πρὸς ἑρμηνείαν τῶν ἰδιοτήτων τούτων ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ εἰς τὸν ὁρισμὸν τῶν αἰσθήσεων «ὡς ὀργάνων τοῦ σώματος καὶ ἰδιοτήτων τῆς ψυχῆς, ἧς αἱ αἰσθήσεις δὲν εἶναι περιωρισμέναι» καὶ ἐπὶ τῆς προτροπῆς, ὅπως ἀρχίσῃ ἡ σπουδὴ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς γνώσεως τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του καὶ τῆς ἐρεύνης τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων, ἤτοι διὰ τῆς προτροπῆς τῆς μελέτης τῶν ψυχικῶν φαινομένων, καθ' ὅσον ἡ αἴσθησις εἶναι ἰδιότης τῆς ψυχῆς, ἀνάλογος μὲ τὴν ποιότητα αὐτῆς καὶ τὴν ἱστορίαν της. Δυνάμεθα ὅθεν νὰ δώσωμεν τὴν ἐξήγησιν ὅτι καὶ ἡ διαίσθησις καὶ ἡ διόρασις εἶναι φαινόμενα, καθ' ἃ ἡ ψυχὴ ἐκδηλοῖ τὴν αἰσθητικότητα αὐτῆς ἄνευ παρεμβάσεως τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων.

Ἡ δὲ ἔμπνευσις εἶναι ἑτέρα λειτουργία, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος δέχεται ἰδέας καὶ σκέψεις προερχομένας ἐξ ἄλλων συνειδήσεων. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἰδιότητες αὗται δὲν ἄγουν τὴν ψυχὴν εἰς

τὴν ἄμεσον γνῶσιν τῆς οὐσίας τῶν ὄντων. Παρασκευάζουν ὅμως ταύτην ἵνα ἐκδηλώση τὰς ἄλλας ὑψηλοτέρας ψυχικὰς ἰδιότητας, τοιαῦται δὲ εἶναι ἡ Ἔλλαμψις (φωτισμός), ἡ Ἐνόρασις, ἡ Ἔκστασις καὶ ἡ Ἕνωσις, περὶ τῶν ὁποίων γράφουν ὁ Ποσειδώνιος καὶ ὁ Πρόκλος.

Κατὰ τὸν Ποσειδώνιον θεώμεθα τὸ θεῖον διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν Λόγου, ἐπειδὴ τὸ ὅμοιον μόνον διὰ τοῦ ὁμοίου διαγιγνώσκεται. Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης τὸ πνεῦμα ἀπαλλάσσεται τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος καὶ ὑψοῦται μέχρι τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ θέσεως. Τότε ἑνοῦται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, διὰ τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης ἐκστάσεως πρὸς τὴν δημιουργὸν ἀρχήν, πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τότε, διὰ τῆς ἐσωτερικῆς Ἐποπτείας, τῆς Ἐνοράσεως, λαμβάνει γνῶσιν ὅλων τῶν ἰδιοτήτων τῆς οὐσίας τῆς φύσεως καὶ ταυτίζεται πρὸς τὴν Ἀλήθειαν.

Αὕτη εἶναι ἡ βάσις ὅλων τῶν Μυστηρίων. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν ψυχικῶν τούτων ἰδιοτήτων ὑπάρχει μία τάξις, καθ' ἣν ἀπαραιτήτως δέον νὰ προηγηθῆ ὁ ἠθικὸς ἐξαγνισμός, ἡ κάθαρσις καὶ ἡ κατὰ σειρὰν ἐκδήλωσις τῶν λοιπῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων, μέχρι τῆς τελειώσεως τοῦ πνεύματος δι' ἐπιμελοῦς, συνεχοῦς καὶ ἐντατικῆς καλλιεργείας τῶν ψυχικῶν δυνάμεων.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐπιχειρήση μόνος τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, διατρέχει μυρίους καὶ σοβαρωτάτους κινδύνους, σωματικούς, ἠθικοὺς καὶ ψυχικούς. Διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τοῦτο τελεῖται ἐν τοῖς Μυστηρίοις, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν ἐμπείρων Διδασκάλων. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, ὠθούμενος ἀπὸ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ἔμπνευσιν καὶ διάθεσιν, ἀκολουθήση τὴν ὁδὸν ταύτην, καθίσταται πραγματικὸς Μύστης καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν.

Ἰω. Βασιλῆς

Δέον νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν μέθοδον, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ δυνηθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν τὸ σύστημα τῆς διατυπώσεως τῶν ἀρχῶν καὶ ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας κατέχουν τὰ ΜΥΣΤΗΡΙΑ καὶ τὰς ὁποίας φυλάσσουν διὰ τοὺς ἁγνοὺς ὀπαδούς των, κρυπτομένας ὑπὸ τὸ Σύμβολον καὶ τὴν Ἀλληγορίαν. Τοιουτοτρόπως ἕκαστος θὰ ἀνεγείρη, θὰ ἀποπερατώση καὶ θὰ ἐπιστεγάση τὸ πνευματικόν του οἰκοδόμημα ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην καὶ μὲ τὴν ἀτομικήν του ἀξίαν καὶ ἱκανοποίησιν.

Ὁ συμβολικὸς καὶ ἀλληγορικὸς τρόπος διατυπώσεως ἀληθειῶν εἶναι ἰδιότυπος καὶ οὐχὶ ἄμοιρος δυσκολιῶν. Οἱ ζηλωταὶ οἱ ἐγκύπτοντες μετὰ σταθερότητος εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν μελέτην καταλήγουν νὰ σχηματίσουν τὴν ἀκλόνητον πεποίθησιν ὅτι εἰς τὸ Σύμβολον καὶ τὴν Ἀλληγορίαν τῶν Μυστηρίων κρύπτεται ἡ Γνῶσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχει ἀποθέσει ἡ

Μυσταγωγική Φιλοσοφία ἀνε ξίτηλα τὴν σφραγῖδα της. Πιστεύουν ὅτι πρὸς τὰ ἐκεῖ πρέπει νὰ στραφῆ ἡ προσοχὴ τῶν μελετητῶν, διότι ἀπὸ ἐκεῖ θ' ἀναβλύση ἡ πραγματικὴ Γνῶσις. Ὁ Συμβολισμὸς καὶ ἡ Ἀλληγορία ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ἡ γλῶσσα μὲ τὴν ὁποίαν διετυπώθησαν αἱ ὑψηλότεραι καὶ αἱ βαθύτεραι συλλήψεις τῆς ἀνθρωπίνης ἐποπτείας καὶ τοῦ καθαροῦ Λόγου. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἔχει κανόνας, Νόμους, λογικὸν είρμόν. Ἐπομένως εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ ἀντίληψις ὅτι ὁ καθεὶς δύναται νὰ ἑρμηνεύση τὸ Σύμβολον κατὰ τὴν ἰδίαν ὑποκειμενικὴν ἔμπνευσιν καὶ τὰς ἰδίας ροπάς. Ἐὰν τοῦτο ἐπικρατήση, θὰ ἀναπηδήση μία πνευματικὴ ἀναρχία. Ναί μέν, τὰ Μυστήρια θεωροῦν ὡς ὕπατον ἀγαθὸν τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τῆς συνειδήσεως καὶ οὐδὲν θέτουν ὅριον εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Ἀληθείας, ναὶ μὲν τὰ Μυστήρια δὲν εἶναι ὀργανισμὸς στατικός, ἀλλὰ προοδευτικός, ποτὲ ὅμως ἂς μὴ μᾶς διαφύγη ὅτι ταῦτα ἔχουν πεῖραν αἰώνων, ἡ ὁποία ἔχει γνωρίσει, τῇ συνεργασίᾳ ὑπερτέρων συνειδήσεων, τὴν Ἀλήθειαν τὴν φυσικήν, τὴν Ἀλήθειαν τὴν πνευματικὴν καὶ θέλει νὰ τὴν μεταδώση μεθοδικῶς διὰ διαδοχικῶν Μυήσεων.

Τὰ Μυστήρια κατέχουν τὴν Ἀλήθειαν. Πολλοὶ ὀπαδοί των τὴν ἀγνοοῦν, ἐνῶ ἐμυήθησαν διὰ νὰ τὴν γνωρίσουν. Θὰ ἦτο αὐτόχρημα βεβήλωσις, ἐὰν μὴ ὄντες ἱκανοὶ πρὸς κατανοησιν τοῦ νοήματος τῶν κειμένων, ἀλλοιώνουν ταῦτα ἢ τὰ νοθεύουν μὲ τὰς ὑποκειμενικὰς ἀντιλήψεις των, εἴτε φιλοσοφικάς, εἴτε ἐπιστημονικάς. Μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ὁ δογματισμός, ἡ προσωπικὴ αὐθεντία, τὰ δύο αὐτὰ βαρειὰ σκέλη τῆς πνευματικῆς δεσποτείας, ποὺ συνθλίβουν καὶ καθιστοῦν ἄτονον τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἐνόρμησιν κάθε ἐλευθέρου ἐρευνητοῦ. Μακρὰν ἀπὸ κάθε μελετητὴν ἡ ἀκινησία, ἡ ραθυμία ,τὰ σταματήματα τῆς σκέψεως πρὸ τῶν ἐμποδίων τῶν ὀρθουμένων ἐνώπιόν του διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀληθείας.

Ἡ Ἀλήθεια ἀποκαλύπτεται πλήρως πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ τολμηροῦ καὶ ἁγνοῦ ἀγωνιστοῦ, τοῦ σταθεροῦ καὶ ἀκάμπτου ἥρωος - μύστου, ὅταν οὗτος εἰλικρινὰ τὴν ποθήση, σταθερὰ τὴν ἀναζητήση. Ὁ ἄδολος πόθος ἦταν μεγίστη δύναμις, τὴν ὁποίαν ἐγκλείει ἐντός του ὁ ἄνθρωπος, τῆς ὁποίας ὅμως ἀγνοεῖ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα. Ἂς μὴ λησμονῶμεν ποτὲ ὅτι τὸν πέπλον τῆς Ἴσιδος μόνον χεῖρες ἀκηλίδωτοι καὶ στιβαραὶ εἶναι ἱκαναὶ νὰ τὸν σύρουν. Μόνον σκέψις ρωμαλέα καὶ ἀτάραχος θὰ δυνηθῆ νὰ ἀντιληφθῆ τὰ ὑπὸ τοῦ πέπλου τούτου καλυπτόμενα.

Ἀλλ' ἐνῶ δέον νὰ θέσωμεν ἐκποδὼν πᾶσαν δεσποτείαν καὶ πᾶν ἐμπόδιον, ὁθενδήποτε προερχόμενον, δέον ταὐτοχρόνως νὰ ἐπιδοθῶμεν μετὰ ζήλου, ὅ-

πως γνωρίσωμεν τὴν μέθοδον καὶ τὸ σύστημα, ποὺ θα μᾶς ὁδηγήσουν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν δρόμον ὅστις θὰ φέρῃ ἕκαστον ἐξ ἡμῶν πλησίον ἢ πλησιέστερον πρὸς τὴν Ἀλήθειαν.

Τὸ ὕπατον τοῦτο ἐπίτευγμα κατορθοῦται ἐνίοτε, οὐχὶ μὲ ἰσοδύναμα δι' ὅλους ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἀνάλογα μὲ τὴν ψυχικὴν ὡριμότητα καὶ πνευματικὴν ἱκανότητα ἑνὸς ἑκάστου. Ἀπαιτεῖται ἁγνότης προθέσεων, ἐλευθερία καὶ δύναμις σκέψεως, καρτερία, ἀδιάλειπτος καὶ σταθερὰ προσπάθεια.

Δημ. Ἰωαννίδης

Ἄλλο εἶναι ἀλήθεια καὶ ἄλλο πραγματικότης. Πραγματικότης εἶναι ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος, δηλαδή, τὸ πῶς ἔχουν τὰ πράγματα, ἡ οὐσία τους, οἱ ἰδιότητές τους, οἱ σχέσεις τους, οἱ μεταβολές τους. Ἡ πραγματικότης λοιπὸν ὑπάρχει ἀντικειμενικά, εἴτε τὸ θέλομε, εἴτε ὄχι. Εἴτε τὴν γνωρίζομε, εἴτε δὲν τὴν γνωρίζομε. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, ἀλήθεια εἶναι ὅ,τι γνωρίζομε ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ γνωρίζομε χωρὶς νὰ σφάλωμε, μὲ πλήρη βεβαιότητα. Καὶ ἡ ἀλήθεια ἑπομένως εἶναι κι' αὐτὴ ἀντικειμενικὴ σὰν τὴν πραγματικότητα. Ἀκόμη δὲ καὶ τοῦτο: Σὲ κάθε περίπτωσι εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια μία, ὅπως καὶ ἡ πραγματικότης εἶναι μία καὶ ὄχι πολλές. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε καθορίσει: «ἀλήθεια σημαίνει τὴν περὶ τὰ πράγματα γνῶσιν μας», δηλαδὴ ἀλήθεια εἶναι ἡ συμφωνία τοῦ νοῦ πρὸς τὰ πράγματα.

Ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητα τοῦ σύμπαντος καὶ νὰ μάθῃ ἔτσι τὴν ἀλήθεια; Καθὼς νομίζω, ἡ ἀπάντησι ποὺ δύναται νὰ δοθῇ στὸ ἐρώτημα τοῦτο εἶναι μὲν καταφατική, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην περιορισμένη. Ἠμπορεῖ βέβαια ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ μέρος τῆς πραγματικότητος τοῦ Σύμπαντος, τὸ μέρος ἐκεῖνο ποὺ τοῦ ἐπιτρέπουν οἱ δυνατότητες που ἔχει. Ἡ πραγματικότης τοῦ Σύμπαντος εἶναι ἄπειρη κι' αὐτὴ ὅπως εἶναι καὶ τὸ Σύμπαν, ἡ Φύσις ἄπειρη. Τὸ Σύμπαν, ἡ Φύσις εἶναι μάλιστα ἄπειρη «ἐν τῷ γίγνεσθαι», ἄπειρη σὲ ἔκτασι καὶ σὲ ἐξελίξεις δυναμικές. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν οἱ Πυθαγόρειοι ὥριζαν τὴ Φύσι σὰν «ἀριθμὸν παμμέγιστον ἀεὶ συντελούμενον».

Καὶ ἕνα ἄλλο ἐρώτημα: Μὲ ποιόν τρόπο ἢ μὲ ποίους τρόπους ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ μέρος τῆς πραγματικότητος τοῦ Σύμπαντος καὶ νὰ γίνῃ ἔτσι κάτοχος ἀληθειῶν; Ἡ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα αὐτὸ εἶναι εὔκολη: Ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πραγματικότητος τοῦ Σύμπαντος, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπιτρέπουν τὰ μέσα ποὺ διαθέτει γι' αὐτὸν τὸ σκοπό. Τὰ μέσα δὲ αὐτὰ εἶναι: οἱ αἰσθήσεις καὶ ἡ διάνοια, μὲ τὴ θαυμάσια λειτουργία της, τὸ λογικό. Ἐδῶ ὅμως χρειάζεται προσοχή. Ἐὰν τὰ δύο αὐτὰ μέσα

ποὺ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, τὴν ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις ἐμπειρία καὶ τὸ λογικό, τὰ χρησιμοποιήση χωριστὰ ἀποτυγχάνει. Χρειάζεται νὰ τὰ χρησιμοποιῆ καὶ τὰ δύο μαζί. Τὴν ἐμπειρία ποὺ ἀποκομίζει μὲ τὶς αἰσθήσεις πρέπει νὰ τὴν ἐπεξεργάζεται μὲ τὸ λογικό. Τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα ποὺ στηρίχθηκαν κατὰ τρόπο μονομερῆ, εἴτε στὴν ἐμπειρία, εἴτε στὸ λογικὸ ἀπέτυχαν, γιατὶ ὡδήγησαν σὲ πλάνες. Τὰ ἀπὸ τὴν ἐμπειρία δεδομένα πρέπει νὰ ἐλέγχωνται ἀπὸ τὸ λογικό, τὸ δὲ λογικὸ δὲν πρέπει νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἐμπειρία. Στὸν κανόνα αὐτὸ κατέληξαν καὶ οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ πραγματικοὶ φιλόσοφοι.

Λύεται τὸ ζήτημα τῆς καθολικῆς γνώσεως τῆς πραγματικότητος τοῦ Σύμπαντος; Ἡ ἀπάντησις εἶναι κατηγορηματική: Ὄχι, δὲν λύεται! Τοῦτο δὲ διότι ἡ ἔρευνα περιορίζεται στὰ ὑλικὰ πράγματα. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἐπεξεργάζεται ὅ,τι ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὶς αἰσθήσεις, ἐξοπλισμένες μάλιστα γιὰ τὸν ἐπιστήμονα μὲ τόσες καὶ τόσες θαυμάσιες ἐπινοήσεις τῆς τεχνολογίας. Ἰσχύει παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ ὅτι: «τίποτε εἰς τὸν νοῦν, ἂν μὴ πρότερον εἰς τὰς αἰσθήσεις». Ἡ ἐπιστημονικὴ λοιπὸν προσπάθεια εἶναι ἀπὸ τὴ φύσι της περιορισμένη στὴν ἔρευνα τῆς ὑλικῆς πραγματικότητος. Μόνον ὑλικὲς ἀλήθειες κατακτᾶ. Τοῦτο παραδέχονται ὅλοι οἱ σοβαροὶ ἐπιστήμονες.

Κατὰ γνώμη πολὺ παλαιά, ποὺ εἶναι καὶ πολὺ διαδεδομένη, γνώμη ἀόριστη ἢ καὶ αἰτιολογημένη, ὑπάρχει καὶ ἀντικειμενικὸς κόσμος, πραγματικότης ποὺ δὲν εἶναι ὑλικὴ καὶ ἔτσι δὲν ἠμπορεῖ νὰ συλλαμβάνεται ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες αἰσθήσεις. Στὸν κόσμον αὐτὸν εὑρίσκονται τὰ αἴτια τῶν πραγμάτων. Ὁ κόσμος αὐτὸς ἐκφεύγει τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπιστητοῦ. Ἡ ἔρευνα καὶ ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀπετέλεσε πάντοτε καὶ τώρα ἀποτελεῖ ζωηρὸ αἴτημα κάθε ἀνθρώπου καὶ τοῦ πλέον ἀκόμη ἁπλοϊκοῦ. Στὸν κόσμον αὐτὸν πρέπει ν' ἀναζητηθῆ ἡ οὐσία καὶ οἱ νόμοι τοῦ αἰτίου τῆς Δημιουργίας, τὸ «ὄντως ὂν» τῶν φιλοσόφων, καθὼς καὶ τὰ μὴ ὑλικὰ στοιχεῖα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου (ἡ ψυχή, ὁ νοῦς, τὸ πνεῦμα). Ν' ἀναζητηθῆ ἡ οὐσία τους, οἱ νόμοι τους, ἡ προέλευσίς τους καὶ ἡ τύχη τους. Πρέπει στὸν κόσμον αὐτὸν ν' ἀναζητηθῆ ἡ κατάστασις τῶν ψυχῶν μετὰ τὸν θάνατο. Ν' ἀναζητηθῆ ἀκόμη καὶ κάτι μεγάλο: ἡ κατάστασις τοῦ θείου πνεύματος. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐκεῖ πρέπει ν' ἀναζητηθῆ, στὸν κόσμον αὐτὸν ποὺ εἶναι βέβαια οὐσιαστικός, ἀντικειμενικός, ἀλλὰ ὄχι ὑλικός! Ἡ πραγματικότης τοῦ κόσμου ἐκείνου δὲν εἶναι ὑλική, εἶναι πνευματική, ἡ δὲ γνῶσις αὐτοῦ προσπορίζει ἀλήθειες πνευματικές.

Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ πραγματικότης εἶναι ὅμως ὑπὲρ τὴν

ἀνθρωπίνην αἴσθησιν καὶ ὑπὲρ τὶς ἀνθρώπινες δυνάμεις. Προβάλλει λοιπὸν ἐδῶ τὸ ἐρώτημα ἐὰν ἠμπόρεσε ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίση τὴν πραγματικότητα αὐτὴ ἐξ αὐτοψίας. Ναί, εἶναι ἡ ἀπάντησι, ἠμπόρεσε, ἀλλὰ μόνον ὁ ἄνθρωπος τῶν Μυστηρίων, τῶν πραγματικῶν Μυστηρίων, πού ἐλειτούργησαν κατὰ τὸ παρελθόν. Τὴν ἀπάντησι αὐτὴ τὴν ἐπιβεβαιώνουν διάφοροι συγγραφεῖς καὶ τὴ δικαιώνει ἡ Παράδοσις τῶν Μυστηρίων.

Αὐτὴν τὴν ὑπερ-αἴσθησιν πραγματικότητα ἠρεύνησαν προσωπικότητες ὑπέροχοι τῆς ἀρχαιότητος, Μύσται καὶ Μυσταγωγοί, σοφοὶ καὶ ἐνάρετοι. Πρέπει καὶ ἐδῶ νὰ τονισθῆ καὶ πάντοτε νὰ ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ ἀνώτερο ἦθος ἀποτελοῦν τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεσι γιὰ κάθε πνευματικὴ προσπάθεια.

Θεῖοι ἄνδρες τῶν Μυστηρίων ἐδιδάχθησαν πνευματικὲς ἀλήθειες διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῶν μετὰ Μεγάλων Πνευματικῶν Συνειδήσεων. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀπεκλήθησαν θεοδίδακτοι. Ἐπάνω σ' αὐτό, εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ ἐκεῖνο πού μᾶς ἔχει κληροδοτήσει ἡ Χριστιανικὴ Παράδοσις, ὅτι δηλαδή, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλάλησε διὰ τῶν Προφητῶν. Ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ὅτι οἱ Μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶχαν τὴν κοινωνία μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὅλες οἱ Ἐσωτερικὲς Παραδόσεις ἀναφέρουν γιὰ κοινωνίες πνευματικὲς τῶν Μεγάλων Μυσταγωγῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ μάλιστα Παράδοσις, στοὺς Μεγάλους Μυσταγωγοὺς δίδει τὸν τίτλο τοῦ «Υἱοῦ Θεοῦ», γιὰ νὰ δείξη τὴν πνευματικὴ σχέσι αὐτῶν πρὸς Πνευματικὲς Συνειδήσεις. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Πυθαγόρας ἀπεκαλοῦντο Υἱοὶ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ Μίνως (κάθε Μίνως) υἱὸς τοῦ θεοῦ Διός. Διὰ τὸν Πυθαγόρα ἐλέγετο «ὅτι παρὰ τῶν θεῶν ἐδιδάχθη πᾶν ὅ,τι ἐγνώριζε περὶ τῆς φύσεως», καθὼς ἀναφέρει ὁ Φιλόστρατος. Διὰ τὸν Ὀρφέα ὅτι «παρὰ τῆς μητρός του, τῆς Μούσης Καλλιόπης, ἔλαβε τὴν θείαν γνῶσιν». Ὁ Ἰάμβλιχος γράφει ὅτι ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταί του εἶχον «ἐξαίρετον καὶ ἀκριβεστέραν διάγνωσιν περὶ τοῦ νοεῖν, ὁρᾶν καὶ ἀκούειν». Ὁ δὲ Πρόκλος στὰ σχόλιά του στὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος γράφει διὰ τὰς Πυθαγορίδας Θεανώ, Τιμόχα, Διοτίμα καὶ Περικτιόνη ὅτι: «Ἐτύγχανον θείων μὲν ὄψεων, θείων δὲ ἐπιπνοιῶν» (ἐμπνεύσεων).

Στὴν ἀρχαία Ρώμη τὸ ἀνώτατο Ἱερατεῖον ἀποτελοῦσαν οἱ Ποντίφηκες (Pons - Facio), δηλαδὴ οἱ Γεφυροποιοί. Ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἐσήμαινε ὅτι οἱ Μυσταγωγοὶ ἐκεῖνοι εἶχαν τὴν ἱκανότητα νὰ κατασκευάζουν γέφυρες πνευματικὲς μεταξὺ τῶν Μυστηρίων τῆς Ρώμης (ὅταν αὐτὰ εὑρίσκοντο ἐν ἀκμῇ) καὶ τῶν Πνευματικῶν Συνειδήσεων τοῦ Οὐρανοῦ, δηλαδὴ ὅτι εἶχαν κοινωνία μὲ αὐτές.

Γιὰ ὅμοιες πνευματικὲς κοινωνίες ἀναφέρει καὶ ἡ Ἰουδαϊκὴ Παράδοσις: γιὰ τὸν Μωυσέα, τὸν Ἐνώχ, τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Σολομῶντα.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ φαίνεται καθαρὰ ὅτι οἱ ἀρχαῖες Παραδόσεις ὁμιλοῦν γιὰ ὑπέροχες προσωπικότητες τῶν Μυστηρίων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἱ ὁποῖες, μὲ τὰ ἐφόδια τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πραγματικῆς μυήσεως, ἠμπόρεσαν νὰ ἐρευνήσουν τὴν πνευματικὴ πραγματικότητα καὶ νὰ γνωρίσουν ἀλήθειες πνευματικές.

Καθὼς δὲ εἶναι γνωστό, ἀπὸ τὶς πνευματικὲς αὐτὲς ἀλήθειες, οἱ ἐξωτερικώτερες ἦλθαν μὲ τὸν καιρὸ στὴ δημοσιότητα καὶ τὶς γνωρίζομε ἀπὸ ἀποσπάσματα ἀρχαίων φιλοσόφων, Ἑλλήνων καὶ Λατίνων. Περιλαμβάνουν δὲ θέματα κοσμογονικά, κοσμολογικά, θέματα γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ γιὰ τὸ πνεῦμα καὶ γιὰ νόμους πνευματικούς, ὅπως εἶναι ἡ μετενσάρκωσις καὶ τὸ ἀντιπεπονθός. Ἀποτελοῦν δὲ οἱ ἀλήθειες αὐτὲς γιὰ κάθε πνευματόδοξο ἐρευνητὴ πολύτιμη πηγὴ γνώσεως, ποὺ λέγεται Ἐσωτερικὴ Παράδοσις. Τὴν Παράδοσι αὐτὴ ἐπικαλεῖται πολλὲς φορὲς καὶ ὁ Πλάτων, ὅταν ὁμιλῇ γιὰ θέματα ποὺ εὑρίσκονται πέραν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπιστητοῦ.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὶς ἐνδότερες ἀλήθειες τῶν Μυστηρίων, αὐτὲς βέβαια δὲν διέρρευσαν. Ἐτηρήθη γι' αὐτὲς ἀξιοθαύμαστη σιγὴ εὐλαβική. Μερικὲς διετυπώθησαν κρυπτογραφικά, μὲ σύμβολα, ἀλληγορίες, παραβολὲς καὶ μὲ μύθους.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Ἔκφραση

Νὰ συλλογίζομαι μόνο σωστὰ θέλω
νὰ πιστεύω στὴν ἀγάπη, ν' ἀγαπῶ
γιατὶ κάθε ἀγάπη εἶναι σὰν ἕνα σπίτι
σὰν ἕνα ἔνδυμα ζεστό.
Νά, ξανὰ τὰ νέα φύλλα τώρα μόλις ἀνατέλλουν,
μόλις τὶς πρῶτες τους λεξοῦλες συλλαβίζουν.
Νά' ταν ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων
σὰ λουλουδισμένα δέντρα ὅπου τὰ ἔντομα
τὰ γυροφόρα τους φωνάζουν!

Ἐφέσιοι

Οἱ νεοφώτιστοι Ἐφέσιοι καῖνε τὰ βιβλία τῶν Ἐθνικῶν
τοῦ Ἡράκλειτου, τοῦ γελαστοῦ Δημόκριτου
κουκουλωμένοι μέσα στὸ φανατισμό τους.
(Γκρεμίζουν τὴν ἡγεμονία τοῦ Πνεύματος
κάτω ἀπὸ τοὺς ἤχους τῶν αὐλητρίδων).
(Πῶς γίνεται νὰ θέλουν νὰ χαθεῖ ἡ γύρη τοῦ Πνεύματος;)
Δὲν ἔβλεπαν, δὲ βλέπουν ποτὲ οἱ φανατισμένοι μας
Ἐφέσιοι ἀπομακρυσμένοι ἀπὸ τὰ διατάγματα
τοῦ Μεδιολάνου, ὅταν οἱ πολιτισμοὶ ταράζονται
κι ἀλλάζουν.

Μίμηση

Μιμοῦμαι τὸν ἥλιο καὶ τὸν ἀγέρα, ἄρα εἶμαι ἀπαθὴς κι ἐλεύθερος.
Μιμοῦμαι τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀγγέλους, ἄρα
καλλιεργῶ τὴν ἄλλη τὴν ἐσωτερική μου ὅραση.
Κύριος τῶν ἐνεστώτων
καὶ τῶν μελλόντων Κύριος
Μιμοῦμαι τὴν εὔθυμη δημιουργία τῶν γεννήσεων
καὶ καθημερινὰ ξαναπλάθομαι,
πάλιν ὑφαίνομαι καινούριος.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΙΣ περὶ εὐτυχίας ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

Τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ Ν. ΠΟΛΑΤΩΦ

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς συμφωνοῦν πὼς τὸ μεγαλύτερο ἀγαθὸ εἶναι ἡ εὐτυχία. Αὐτὸ κυνηγοῦν καὶ ἐπιδιώκουν. Μερικὲς φορὲς φαίνεται πὼς βρίσκονται τόσο κοντὰ καὶ ἀμέσως μετὰ πάλι τόσο μακρυά, ὥστε θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἡ εὐτυχία μοιάζει μὲ τὸ ἀγαθό, ποὺ δὲν θὰ φθάση κανεὶς ποτέ! Στὶς γενικές του γραμμὲς τὸ πρόβλημα «ποῦ βρίσκεται καὶ πῶς κατακτᾶται ἡ εὐτυχία», δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγη. Τουλάχιστον, ἔτσι μᾶς διαβεβαιώνουν οἱ σοφοὶ τῆς γῆς. Ἂς δοῦμε ὅμως τὸ πρόβλημα ἀπὸ τὴν ἀρχή του.

Ἀναλύοντας τοὺς ὅρους εὐτυχία καὶ εὐδαιμονία, μὲ τοὺς ὁποίους ἀπεδόθη ἀρχικὰ ἡ ἐπιθυμητὴ αὐτὴ κατάστασις, βλέπομε ὅτι περιέχουν ὡς πρῶτο συνθετικὸ τὸ ἐπίρρημα εὖ, τὸ δηλωτικὸν τοῦ καλοῦ, τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Ὡς δεύτερο συνθετικὸ ἔχομε τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικὰ δαίμων καὶ τύχη, τὶς δύο αὐτὲς θεότητες, ποὺ κινούμενες μέσα σὲ πλαίσια τελείως ὑπερβατικὰ κατορθώνουν νὰ προσφέρουν αὐτὸ τὸ δῶρο, στὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι, λοιπὸν εὐτυχία εἶναι ἡ καλὴ τύχη καὶ ἡ ἐπιτυχία, ἐνῷ εὐδαιμονία εἶναι ἡ εὐτυχία, ὁ ὄλβος καὶ ἡ εὐημερία ἀκόμη[1].

Ἂς ἀκούσωμε ὅμως καὶ τὴν γνώμη τῶν μεγάλων φιλοσόφων, ποιητῶν καὶ πεζογράφων τῆς ἀρχαιότητος ἐπάνω στὸ ἐπίμαχο αὐτὸ θέμα. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει χαρακτηριστικά: «Καὶ ἀπολύτως λοιπὸν τέλειον (ἀγαθὸν εἶναι) τὸ πάντοτε προτιμητέον χάριν ἑαυτοῦ καὶ οὐδέποτε χάριν ἄλλου. Τοιοῦτον δὲ πρὸ πάντων φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ εὐτυχία. Διότι αὐτὴν τὴν προτιμῶμεν πάντοτε χάριν τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ οὐδέποτε χάριν ἄλλου, ἐνῷ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν νοῦν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν τὴν προτιμῶμεν καὶ χάριν τοῦ ἑαυτοῦ

1. ἐπίτ. «λεξικὸν Ἀρχ. Ἑλλ. Γλώσσης» Ἰω. Σταματάκου, τόμ. 1ος

της, διότι ὅλα αὐτὰ ἠμποροῦμεν νὰ τὰ προτιμήσωμεν καὶ ὅταν δὲν φέρουν κανὲν ἄλλο ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ τὰ προτιμῶμεν καὶ χάριν τῆς εὐτυχίας, διότι νομίζομεν ὅτι διὰ μέσου αὐτῶν θὰ γίνωμεν εὐτυχεῖς. Καὶ βεβαίως τὴν εὐτυχία κανεὶς δὲν τὴν ἐκλέγει χάριν αὐτῶν, οὔτε ἐν γένει χάριν κανενὸς ἄλλου»[2].

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι ἡ εὐδαιμονία εὑρίσκεται μέσα στὰ στενώτερα πλαίσια ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδιαίτερα μέσα στὴν κοινωνική του συμβίωση. Στὶς σχέσεις του μὲ τὸν συνάνθρωπο ἀνακαλύπτει κανεὶς τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς εὐτυχίας. Καὶ ὁ μοναχικὸς ἄνθρωπος ὅμως κι ὁ ἐρημίτης τοῦ βουνοῦ δὲν εἶναι καταδικασμένος. Ἔχει κι αὐτὸς τὸ δικαίωμα νὰ δοκιμάση τὴν γεύση της, ἂν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη πάντα, φθάση στὴν ἀπόλυτη ἑνότητα νοήσεως. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἑνότητα νοήσεως φθάνει ὁ ἄνθρωπος μόνο σὲ σπάνιες στιγμὲς τότε, ποὺ ἡ ψυχὴ ἐγκαταλείπει κάθε σχέση μὲ τὸν ὑλικὸ κόσμο γιὰ ν' ἀντικρύση τὸ «Ἕν», κατὰ τὸν Πλωτῖνο, τὸ «ὄντως ὄν», κατὰ τὸν Πλάτωνα, τὸν Θ ε ό, κατὰ τὸν Χριστιανισμό. Ἀπαραίτητη προϋπόθεσις, φυσικά, εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐνεργῆ σύμφωνα μὲ τὴν τελεία ἀρετὴ καὶ θὰ εἶναι ἐφωδιασμένος ἀρκετὰ μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθά, ὄχι σ' ἕνα μικρὸ χρονικὸ διάστημα, ἀλλὰ σ' ὅλη του τὴν ζωή[3]. Ἡ Εὐτυχία λοιπὸν ἀποβαίνει ἡ κορωνίδα τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἐπιστέγασμα τῶν προσπαθειῶν του. Εἶναι κάτι τὸ τέλειο καὶ ἀξιομακάριστο, τὸ ἀληθινὸ καὶ τὸ «ὄντως ἀγαθόν»[4].

Βλέπομε ὅτι ἡ εὐτυχία, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, ἔχει μετατεθῆ ἀπὸ τὸν ἀνδρεῖο, στὸν πνευματικό, στὸν νοήμονα καὶ ἐν γένει στὸν ἄνθρωπο τὸν προικισμένο μὲ ἐξαιρετικὲς πνευματικὲς ἱκανότητες, ποὺ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐγκαταλείψη τὴν τύρβη τοῦ ὑλικοῦ κόσμου γιὰ ν' ἀνυψωθῆ πρὸς τὸ Πνεῦμα, τὴν Ἰδέα, τὸ Ἕν. Εἶναι ὁ φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος διαθέτει τὶς ψυχικὲς αὐτὲς ἀρετὲς καὶ ἱκανότητες.

Στὰ ἴδια περίπου πλαίσια κινεῖται καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος ἐγκωμιάζει τὸ καλὸ καὶ τὸ δίκαιο σ' ἀντίθεση μὲ τὸ κακὸ καὶ τὸ ἄδικο. Ἀκοῦμε λοιπὸν τὸ μεγάλο φιλόσοφο νὰ ὁμιλῆ: «τὸν μὲν γὰρ καλὸν κἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναί φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον»[5]. Ἡ δικαιοσύνη λοιπὸν εἶναι ἀπαραίτητη προυπόθεσις, μαζὶ μὲ τὴν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς, γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς εὐτυχισμένος, ἐπειδὴ ἡ κακία, τὸ μῖσος καὶ ὁ φθόνος δηλητηριάζουν τὴν ψυχὴ καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ θεαθῆ τὸ καλὸ καὶ νὰ ἀνέλθη πνευματικῶς. «Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν

2. Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. Κεφ. Ε' Βιβλ. Α'.
3. Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. Κεφ. ΙΑ' Βιβλ. Α'.

4 Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. Κεφ. ΙΒ' Βιβλ. Α'. Πρβλ καὶ ἀλλαχοῦ: «κανεὶς δὲν ἐγκωμιάζει τὴν εὐτυχίαν καθὼς τὸ δίκαιον, ἀλλὰ τὴν μακαρίζει ὡς κάτι τι θεικώτερον καὶ ἀνώτερον». Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. Κεφ. ΙΒ' Βιβλ. Α'.
5. Πλ. Γοργ. 470 D.

ψυχῆ, ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη»[6].

Ἡ τάσις τοῦ ἀνθρώπου νὰ «θεαθῆ τὰς ἰδέας», δηλαδὴ νὰ ἀνέλθη πνευματικῶς καὶ νὰ πλησιάση τὴν ἀρχὴ τοῦ φωτός, τὸν Δημιουργό, εἶναι ὁ Ἔρως τῆς ψυχῆς, γιὰ τὸν ὁποῖον μᾶς ὁμιλεῖ παραστατικὰ ὁ Πλάτων: «Φημὶ οὖν ἐγώ, πάντων θεῶν εὐδαιμόνων ὄντων, Ἔρωτα, εἰ θέμις καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν, εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον»[7]. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κατορθώνει νὰ δαμάζη τὰ πάθη καὶ τὶς ἀδυναμίες του μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐλέγχη τὸν ἑαυτό του κατὰ τὴν ἀνοδικὴ πορεία πρὸς τὸ θεῖον, αὐτὸς κατέχει τὴν ἀρετὴ καὶ αὐτὸν μόνο μακαρίζει σὰν εὐτυχισμένο ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους[8].

Ὁ Πίνδαρος βλέπει τὴν εὐτυχία ὡς ἀποτέλεσμα ἀλληλεγγύης καὶ πρακτικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Πλησιάζει στὸ νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ λέγοντάς μας: «Δὲν θέλω νὰ ἔχω πλοῦτον πολὺ καὶ νὰ κρύπτω αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἀλλ' ἐὰν ἔχω ἀγαθὰ θέλω νὰ ἀπολαμβάνω αὐτὰ καὶ νὰ ἔρχωμαι βοηθὸς στοὺς φίλους, ὥστε καὶ νὰ ἔχω εὐτυχίαν καὶ ἔπαινον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Διότι αἱ ἐλπίδες τῶν πολυμόχθων θνητῶν εἶναι κοιναί»[9].

Ὁ Ξενοφῶν πάλι ἐξυμνεῖ τὸν οἰκονόμο, τὸν γεωργὸ καὶ γενικὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ δὲν ἔχει μεγάλες ἀπαιτήσεις ἀπ' τὴ ζωή. Στὴν ἥσυχη ἀτμόσφαιρα τῆς ἐξοχῆς κοντὰ στὴ φύση καὶ στὸν θεὸ διακρίνει τὴν πραγματικὴ εὐτυχία. Ἡ λατρεία τοῦ θείου[10] ἡ προσφορὰ δηλαδὴ δώρων, θυσιῶν καὶ γνησίας ἀνθρωπίνης ζωῆς ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν ὀλιγαρκῆ κύκλο ζωῆς, ἀποτελοῦν γι' αὐτὸν τὴν ἀρχὴ κάθε εὐτυχίας[11].

Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης ἐκάλυψε μὲ τὸν ὅρον εὐτυχία ὅλον τὸν πνευματικὸ κόσμο καὶ στερέωσε τὴν πεποίθηση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ὑπερβατικὴ καὶ ὑπερχρόνια πραγματικότητα, ἐντούτοις ὁ ρωμαϊκὸς κόσμος αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ δηλώση κι αὐτὸς τὴν γνώμη του γύρω ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀδιάκοπο κυνῆγι τῆς εὐτυχίας. Ὁ Κικέρων συνοψίζει τὶς γνῶμες τῶν σπουδαιοτέρων ρευμάτων καὶ σχολῶν τῆς ἐποχῆς του, ἴσως γιὰ νὰ προσφέρη ἐμμέσως τὴν συμπάθειά του στὴν Στοά, σὲ ἀποκλειστικὴ ὅμως συνεργασία μὲ τὴν φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Καρνεάδη. Ἔτσι μᾶς λέγει τὶ ἐπρέσβευαν οἱ: «Στωϊκοί: οὐδὲν ἀγαθόν, εἰ μὴ τὸ ἠθικῶς καλόν, Ἐπικούρειοι: οὐδὲν ἀγαθόν, εἰ μὴ ἡ ἡδονὴ (ἐννοεῖ τὴν ἔλλειψη πόνου), Ἱερώνυμος: οὐδὲν ἀγαθόν, εἰ μὴ ἡ κενότης λύπης, Καρνεάδης: οὐδὲν ἀγαθόν, εἰμὴ τὸ νὰ ἀπολαύη τις τῶν πρώτων ἀγαθῶν τῆς φύσεως ἢ τὸ νὰ ἀπολαύη τις πάντων ἢ τῶν μεγίστων»[12].

Ἔτσι λοιπὸν οἱ στωϊκοὶ σκέ-

6. Πλ. Γοργ. 34
7. Πλ. Συμπ. 195α. Πρβλ. καὶ ἀλλαχοῦ Πλ. Συμπ. 193 C.
8. Cic Tusc. Disp. XXIII, 67
9. Πινδ. Α' Νεμ. 31 κέ
10. ΞΚΑ 2,5,7
11. Ξ. Ἀπομν. 3,9,14.
12. Cic Tusc. Disp. XXX, 84

πτονται νὰ ἀποκτήσουν τὴν εὐτυχία μὲ τὴν σύνδεση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ μέρος. Ἡ σοφία συνίσταται στὸ νὰ εὑρισκώμεθα σὲ ἁρμονία μὲ τὸν κόσμο, νὰ θέλουμε ὅ,τι θέλει ὁ κόσμος καὶ κυρίως ν' ἀκολουθοῦμε τὴν φύση (cum natura vivere). Μὲ τὴν ἐσωτερικὴ αὐτὴ στάση, ποὺ δὲν εἶναι καθόλου παθητικὴ παραχώρησις, ἀλλ' ἐνεργητικὴ συγκατάθεσις, ὁ ἄνθρωπος ἀπηλλαγμένος ἀπ' τὰ πάθη, ποὺ τὸν κρατοῦν δέσμιο ἰδιαιτέρων ἐπιδιώξεων, γίνεται μέλος τῆς παγκοσμίου ἐκείνης πολιτείας, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς εἶναι ὁ Ὑπέρτατος Θεὸς καὶ πολῖται οἱ ἄνθρωποι.

Οἱ Ἐπικούρειοι διακρίνουν τὴν εὐδαιμονία μέσα στὴν ἡδονή, ἡ ὁποία εἶναι μία κατάστασις σταθερά, ἀπαθὴς καὶ συνίσταται κυρίως στὴν ἀπουσία πόνου. Οἱ ἴδιοι πιστεύουν ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν πόνων προκαλοῦνται ἀπὸ φόβο καὶ ἀγωνία, ποὺ προέρχονται ἀπὸ σφαλερὲς περὶ κόσμου ἀντιλήψεις. Ὅσα ὑποφέρομε δὲν ἔχουν τὴν αἰτία τους παρὰ στὴν ὑπερβολὴ τῶν ἐπιθυμιῶν μας, ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ ἱκανοποιήσωμε ἢ στοὺς πόνους τῆς ἀσθενείας. Ὑπόσχονται ὅτι θὰ χαρίσουν τὴν εὐτυχία στὸν κόσμο μὲ τὴν θύμηση τῶν εὐχάριστων στιγμῶν τοῦ παρελθόντος. Τὸ βάθος ἐπομένως αὐτῶν τῶν θεωριῶν εἶναι νὰ συγκροτηθῆ μία εἰκόνα τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία νὰ μὴ μᾶς δυναστεύη καὶ νὰ ἐπιτρέπη μιὰν ἐσωτερικὴ λύτρωση. Ἔτσι αὐτὲς οἱ θεωρίες ἀφήνουν τὸν ἄνθρωπο μέσα στὸν κόσμο, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὸν ἐλευθερώνουν ἀπ' τὸν κόσμο!

Ἀντίθετα οἱ Σκεπτικισταὶ κηρύττουν μιὰν ἀμφιβολία γιὰ ὅλα γενικῶς τὰ πράγματα. Μὲ τὴν ἐπιφύλαξη σὲ κάθε τους κρίση φθάνουν στὴν ψυχικὴ ἠρεμία καὶ στὴν εὐτυχία ἀπὸ μιὰν ἄλλη διαφορετικὴ ὁδό.

Οἱ Νεοπλατωνικοὶ κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῆς ἀνατολῆς θεωροῦν τὸν αἰσθητὸ κόσμο ὡς τόπο ἐχθρικῶν δυνάμεων γιὰ τὴν ψυχή. Τώρα ἡ ἑλληνικὴ σκέψις ἐπικαλεῖται τὴν πλατωνικὴ φιλοσοφία μέσω τοῦ Πλωτίνου. Ἔτσι ἐμφανίζεται πολύπλοκη ὡς μεταφυσική, ποὺ εἶναι καὶ ἡ πηγὴ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς σύγχρονης μεταφυσικῆς. Ἐπανέρχονται λοιπὸν οἱ νεοπλατωνικοὶ στὸν Πλάτωνα καὶ θεωροῦν ὅτι ἡ ψυχὴ γιὰ νὰ εὐτυχῆ πρέπει νὰ ἐλευθερωθῆ καὶ γιὰ νὰ ἐλευθερωθῆ πρέπει νὰ γνωρίση τὴν καταγωγή της. Ἡ ἀπελευθέρωσις αὐτὴ συνεπάγεται καὶ τὴν γνώση της, δηλαδὴ τὴν νοσταλγία τῆς αἰωνιότητος ὅπου ἀναπαυόταν ἡ ψυχὴ πρὶν νὰ τὴν ἁρπάξη ὁ τροχὸς τοῦ μέλλοντος. Ἔτσι ἡ ψυχὴ ἐπειδὴ ἔχασε κάθε συνείδηση τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ «εἶναί» της, ἑνώνεται μὲ μιὰ ὑπερτάτη ἀρχή, μὲ τὸ Ἓν ἢ τὸ Ἀγαθὸν ὅπου συγχωνεύεται τὸ πᾶν.

Ἂν θελήσωμε νὰ καθορίσωμε τὴν εὐτυχία σύμφωνα μὲ τὸ περιεχόμενό της διακρίνουμε διάφορες τάσεις καὶ ἀντίθετες ροπές, οἱ ὁποῖες εἶναι: ὁ Ἡδονισμός, ποὺ ἀποβλέπει στὴ σωματικὴ ἡδονή. ὁ Ὠφελιμισμός, ποὺ

ἀποβλέπει στὴν ὑλικὴ ὠφέλεια καὶ τὴν εὐημερία. ὁ Ἰδεαλισμός, ἡ ἐκπλήρωσις δηλαδὴ ὅλων τῶν πνευματικῶν καὶ μεταφυσικῶν ἐφέσεων τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἀντιπροσωπεύεται ἀπ' ὅλες σχεδὸν τὶς γνῶμες καὶ φιλοσοφικὲς ἀρχές, ποὺ προαναφέρθηκαν. Νὰ κι ἡ Ἀπαισιοδοξία, ἡ μόνη, ποὺ δὲν πιστεύει στὴν εὐτυχία, ἀλλὰ ζητεῖ μόνον τὸν περιορισμὸ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ὁρμῶν διότι αὐτὸ ποὺ κάνει δυστυχισμένο τὸν ἄνθρωπο δὲν εἶναι ἡ ἔλλειψις ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἡ συναίσθησις τῆς ἐλλείψεώς τους.

Συμπερασματικὰ λοιπὸν θὰ λέγαμε ὅτι ἡ εὐτυχία, στὴν ὁποία πίστευαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνατολικοὶ λαοί, κυμαίνεται μεταξὺ ἰδεαλισμοῦ καὶ ὑλισμοῦ ἢ ἀπαισιοδοξίας. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφικὴ διανόησις καὶ σκέψις εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἰδεαλιστική, μὲ μικρὲς μόνο ἀποχρώσεις. Δὲν ἀναπαύεται στὴν μεσιανιστικὴ ἀντίληψη τοῦ Ἰουδαικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ θέτει «ἀρετές», μὲ τὶς ὁποῖες ὁ ἄνθρωπος θὰ ξεπεράση τὸ φράγμα, ποὺ τὸν ἐμποδίζει νὰ ὑψωθῆ καὶ νὰ ἑνωθῆ πνευματικῶς μὲ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ Δημιουργό του. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ καλὴ τύχη γίνονται ἀπαραίτητοι ὅροι γιὰ τὴν εὐτυχία. Ὁ ἀληθινὰ εὐτυχὴς δὲν ἔχει μέσα του ἴχνος δυστυχίας καὶ ἡ εὐτυχία του συνίσταται σὲ μία λογικὴ δράση ἀντίθετη πρὸς τὴ νωθρότητα.

Βεβαίως, ἄλλο ἀρετὴ καὶ ἄλλο εὐτυχία. Μπορεῖ δηλαδὴ κάποιος νὰ εἶναι ἐνάρετος, ἀλλὰ νὰ μὴν εἶναι εὐτυχής, ἐπειδὴ ἐπηρεάζεται ἀπὸ ἄλλους ἐντελῶς ἐξωτερικοὺς παράγοντες. Ἑπομένως ἡ εὐτυχία καθορίζεται ὡς τὸ ἀνώτερο καὶ τελικὸ ἀγαθὸ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, σὰν αὐτάρκεια. Ὁ φόβος, ἡ ἀρρώστεια καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως ἀπομακρύνουν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο τὴν εὐτυχία. Ὁ Λέων Τολστόη στὸ ἔργο του «Πόλεμος καὶ εἰρήνη» λέει: «ὁ ἄνθρωπος τότε μόνον εἶναι εὐτυχισμένος ὅταν δὲν ἔχη τὸ φόβο τῆς τύψεως τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἀρρώστειας».

Ἑπομένως εἶναι δυνατὸν νὰ κερδίσωμε τὴν εὐτυχία. Ὄχι βέβαια γιὰ ὅλη μας τὴν ζωή! Αὐτὸ εἶναι κάπως δύσκολο. Ὁ Βερναρδάκης ἰσχυρίζεται πολὺ σωστὰ ὅτι δὲν ὑπάρχει εὐτυχισμένη ζωή, ἀλλὰ μόνον εὐτυχισμένες ἡμέρες. Κι αὐτὲς ὅμως τὶς εὐτυχισμένες ἡμέρες γιὰ νὰ τὶς κερδίσωμε θὰ πρέπει νὰ ξέρωμε ὅτι ἀπαραίτητες προϋποθέσεις εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο: 1. ἡ πλατωνικὴ ἀρετὴ (σοφία, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη), ἡ ὁποία περιέχει ὅλο τὸ περιεχόμενο τῆς ἠθικῆς, 2. τὸ νὰ ζῆ κανεὶς σύμφωνα μὲ τὴν φύση, 3. ἡ πνευματικὴ εὐφορία καὶ ὑγεία, 4. ἡ ἡσυχία καὶ ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ 5. Τὸ γνῶθι σαυτόν, τὰ ὁποῖα θὰ ἀνυψώνουν τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὸ Θεό.

Μὲ τὴν τακτικὴ αὐτή, ἡ εὐτυχία δὲν θὰ περνᾶ «σὰν ἕνας βασιληᾶς σὲ παρέλαση, ποὺ δὲν βλέπει κανεὶς παρὰ τὴν πλάτη», ὅπως πίστεψε ὁ Ζιλμπὲρ Σεσμπρόν, ἀλλὰ σὰν μία ὑγιὴς κατάστασις, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος χωρὶς νὰ ἀπομακρύνεται

ἀπὸ τὸν προορισμό του θὰ περιορίζῃ τὶς θλίψεις τῆς ζωῆς του, ποὺ ἔκαναν τὸν Ἀλ. Δουμᾶ νὰ πῇ: «Φαίνεται πὼς θ' ἀπολαύσωμε μεγάλη εὐτυχία μετὰ θάνατον, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ ἔχῃ τόσα βάσανα καὶ τόσες θλίψεις ἡ ζωή μας».

Ἡ Εὐτυχία εἶναι καρπὸς ἁπλῶν στοιχείων. Ὅποιος δὲν στηριχθῇ στὴν ἁπλῆ καταξίωση, δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ τὴ βρῇ. Διότι κατοικεῖ στὸ παρὸν καὶ μάλιστα στὸ πιὸ καθημερινὸ ἀπ' τὰ παρόντα. Εὐτυχία εἶναι καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν συγκινήσεων τῆς περιεργείας διὰ μέσου τοῦ πολιτισμοῦ. Εὐτυχία εἶναι νὰ γίνωμε οἱ πιὸ καλοὶ φίλοι ἐμεῖς κι ὁ ἑαυτός μας, ὅπως καὶ νὰ περιφρονήσωμε κάθε ἄσχημο, χαμηλό, εὔκολο καὶ κοινό, στὰ πλαίσια τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν. Διότι εἶναι κοινὸ μυστικὸ ὅτι ἡ φύση, κι αὐτὴ ἀκόμα εἶναι καμωμένη γιὰ νὰ χαρίζῃ εὐτυχία στὶς δυνατὲς ψυχές. «Ἡ εὐτυχία ἀποτελεῖ μιὰ συνήθεια», κατὰ τὸν Τζιόνο «καὶ ὅσο ἀποκτᾶ κανεὶς αὐτὴ τὴν συνήθεια, ἕνας καινούργιος κόσμος προσφέρεται γιὰ ἀνακάλυψη».

Ζωή . . .

Μέσα στὸ χάος
πάντα θὰ ὑπάρχω,
ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ χάος
ἀπὸ᾽ κεῖ ξεκίνησα,
ὅμως δὲν ἔχω ἀρχὴ οὔτε τέλος.
Χρόνια, μυριάδες, ἑκατομμύρια αἰῶνες
νόμοι, ρυθμοὶ δικοί μου ἄπειροι
δουλεύουνε τὸ θέλημά μου.. .
Εἶμαι ἡ ΖΩΗ ποὺ δὲν λογαριάζει
καὶ δὲν γνωρίζει θάνατο,
Ἡ φύση,
ὁ ἥλιος, τ᾽ ἄστρα, τὸ φεγγάρι,
οἱ θάλασσες, ἡ βροχή, οἱ ἄνεμοι,
πνοὲς τῆς ὕπαρξης. . . τὸ Σύμπαν . . .!

Προϋπῆρχα. . . κι᾽ ἀπὸ μιὰν ἀντίθεση
τὰ πάντα ἐδημιούργησα κι ὅλο δημιουργῶ
στῆς πορείας μου τὴν σύγκρουση.
Εἶμαι ἡ αἰώνια δύναμη,
τὸ θέλημα τῆς ἀσύλληπτης σοφίας,
τὸ ᾆσμα τῶν ἀσμάτων. . .
Ἀκατάλυτη στὸ διάστημα,
τὰ πάντα διευθύνω
μέσα σὲ μιὰν ἀντίθεση
σοφὴ ἁρμονία!

Κι ἔφτιαξα καὶ τὰ λουλουδάκια
καὶ σκόρπισα ὀμορφιὲς καὶ στόλισα
τὴ γῆ τῶν ἀνθρώπων
καὶ σκέπασα τὴν ἀσχήμια
τοῦ θανάτου. . . . .

Εἶμαι ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατη.

ΘΕΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΙΟΣ

ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Ὁ Ἐσωτερισμὸς τῶν θρησκειῶν

ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ ἀγγέλλει μὲ πολλὴ θλίψη τὸν θάνατο τοῦ συγγραφέως τῆς παρούσης μελέτης, ποὺ ἐπῆλθε ἐνῶ τὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ἐτίθετο εἰς κυκλοφορίαν. Ὁ Δημήτριος Χατζηγιάννης, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συμμετοχή του στὸν δημόσιο βίο, εἶχε μιὰ ἐξαιρετικὴ πνευματικότητα καὶ συμμετοχὴ σὲ μυσταγωγικὲς ὀργανώσεις. Στοὺς οἰκείους του καὶ τοὺς πνευματικούς του ἀδελφούς, ἀπευθύνομε τὰ ἐγκάρδια συλλυπητήριά μας.

(Μέρος 2ον — Τελευταῖον)

Ἰνδοευρωπαϊκὸς πολιτισμὸς

Τώρα ἦταν πλέον ἱδρυμένος ὁ ἰνδοευρωπαϊκὸς πολιτισμὸς εἰς τὴν μυστικοπαθῆ χώρα, ποὺ ἁπλοῦται κάτω ἀπὸ τὰ Ἰμαλάϊα. Ὑπῆρξε ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς ἔργον ἑνὸς θείου ἀναμορφωτοῦ, ποὺ εἶχε μυηθῆ εἰς τὴν ἐπιστήμη τῶν Μαύρων ἱερέων. Ἀλλ' ὑπῆρξε ἀκόμη ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς καὶ ἕνα προϊὸν ἀπὸ τὸ κρᾶμα δύο πολιτισμῶν τῆς λευκῆς φυλῆς, ποὺ ἐπρόβαλλε σφριγῶσα εἰς τὴν παγκόσμιον σκηνήν, καὶ τῆς μαύρης φυλῆς, ποὺ παραχωροῦσε τὴν θέσιν της εἰς ἕνα κόσμον καινούργιο. Ἄλλοι ἐνόμισαν, ὅτι τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἰρὰν εἶναι ἡ πρώτη κοιτὶς τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἔστω τοῦ πρώτου πολιτισμοῦ. Ὄχι. Διότι οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ πολιτισμοὶ προϋπῆρξαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς γῆς. Ἀλλ' εἶναι τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἰρὰν ἡ κοιτὶς τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀρίας φυλῆς. Καὶ ἂν ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς εἰμπορεῖ δικαίως νὰ καυχᾶται πὼς εἶναι ὁ μακρυνὸς προπομπὸς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνολατινικοῦ καὶ τοῦ τωρι-

νοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ, ὅμως δὲν ἦταν ὁ πρῶτος πολιτισμός, ποὺ ἐγνώριζε ἡ Γῆ. Εἶχαν προηγηθῆ καὶ εἶχαν ἀκμάση μὲ τὰς ἀναλογίας τῶν ἐποχῶν ἐκείνων ἕνας πολιτισμὸς τῆς ἀρχεγόνου ἐρυθρᾶς φυλῆς εἰς τὴν Ἀτλαντίδα, ποὺ κατεποντίσθη, καὶ ἕνας ἄλλος πρὸς τὰ μέρη τῆς βορείου Ἀφρικῆς, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν ἡ κοιτὶς τῆς μαύρης φυλῆς.

Ἡ ἀληθινὴ ἑρμηνεία, ποὺ δίδουν τὰ κλειδιὰ τοῦ συμβολισμοῦ εἰς τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις τῶν λαῶν, ὁδηγεῖ καὶ αὐτὰς τὰς ἱστορικὰς ἐρεύνας πολὺ πειὸ μακρυὰ ἀπὸ τοὺς σταθμούς, εἰς τοὺς ὁποίους σταματᾷ, μὲ τὰ μεγάλα ἐρωτηματικά της, ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη, ποὺ ἐπιμένει νὰ μὴ περάσῃ τὸ κατῶφλι τῶν μεγάλων θρησκειῶν.

Ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιστήμην τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν ἤντλησε τὴν ἐλπίδα της ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ μέσα εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος. Ἤντλησεν ἀκόμη τὸν ἐνθουσιασμόν της ποὺ τῆς ἔδιδεν ἡ πίστις τῶν Δελφῶν. Καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιστήμην ἐδανείσθη τὰς ἀπαραμίλλους πτήσεις του τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πνεῦμα.

Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἄμμωνος-Ρά

Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ἡ ἀνθρωπότης τὴν νεωτέραν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν της συνείδησιν τὴν χρεωστεῖ εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Καὶ εἶναι ἐξ ἴσου ἀλήθεια, πὼς τὴν τέχνην του καὶ τὴν ἐπιστήμη του καὶ τὴν φιλοσοφίαν του, ὁ κόσμος τὰ χρεωστεῖ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὅσοι τώρα μελετοῦν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς τέχνης δὲν σταματοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Παίρνουν τὸν δρόμον, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὰς χώρας τῶν ἀρχεγόνων πολιτισμῶν καὶ θρησκειῶν. Καὶ εἶναι αἱ χῶραι αὐταὶ αἱ Ἰνδίαι, ποὺ παρήγαγαν, ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάκτησιν τοῦ Ράμα, τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἀρίας φυλῆς, καὶ ἡ Αἴγυπτος τῆς ὁποίας ὁ πολιτισμὸς χάνεται εἰς τὰ βάθη τῶν πειὸ μακρυνῶν αἰώνων.

Ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἡ ἱερὰ κιβωτὸς τῶν Μητέρων—Ἰδεῶν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως.

Ὁ ἰουδαϊκὸς μονοθεϊσμός, ὅπως καὶ ἡ ἑλληνικὴ πολυθεία ἐκεῖ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔχουν τὴν καταγωγήν των. Μέσα εἰς τὴν ἀπόκρυφον διδασκαλίαν τοῦ σοφοῦ ἱερατείου τῆς Αἰγύπτου οἱ μεγάλοι μύσται τῆς Ἰουδαίας, ὅπως ὑπῆρξεν ὁ Μωϋσῆς, καὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ὑπῆρξαν ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Πλάτων, εὗρον τὴν λαμπάδα τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἰδεῶν, μὲ τὴν ὁποίαν μετεδόθη τὸ φῶς εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον. Ἡ ἰδέα τοῦ ἑνὸς μόνου Θεοῦ καὶ ὁ ἠθικὸς νόμος ποὺ ἀποτελοῦν τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Ἰσραήλ, ἐδιδάσκοντο ἤδη ἀπ' αἰώνων μέσα εἰς τὰ ἱερὰ τοῦ Ἄμμωνος-Ρά. Ἡ κοσμογονία τῶν Ἑλλήνων, τοὐλάχιστον εἰς τὰς μεγάλας της ἰδέας, εἶναι

παρμένη ἀπὸ τὴν κοσμογονία τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ ὅ,τι ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐπίστευε διὰ τὴν ψυχήν, διὰ τὴν μετεμψύχωσιν καὶ διὰ τὰς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θεῖον εἶναι καὶ αὐτὰ παρμένα ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ὀσίριδος, εἰκόνα τῶν ὁποίων ἔδιδαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια.

Πῶς ἐγεννήθη τὸ θέατρον

Εἰς τὰ μυστήρια αὐτὰ τῆς Ἐλευσῖνος, μαζὺ μὲ τὴν Περσεφόνην, ποὺ ἐσυμβόλιζε τὴν πτῶσιν τῆς ψυχῆς, ἐλατρεύετο παράλληλα ὁ Διόνυσος, σημαίνων τὸ θεῖον πνεῦμα, ὅπερ ἐξελίσσεται εἰς τὸ σύμπαν. Ἐσυμβόλιζεν ἔτσι ὁ Διόνυσος τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ καταπεσόντος ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἡ ὑψηλὴ αὐτὴ ἔννοια τοῦ θείου Διονύσου ἦτο ἀντιληπτὴ μόνον εἰς ἐκείνους, ποὺ εἶχαν μυηθῇ εἰς τὴν ἀλήθεια τῶν ἀρχαίων μυστηρίων. Τὸ ἀμύητον πλῆθος, ἀντὶ τοῦ Διονύσου, ἐγνώριζε τὸν Βάκχον. Καὶ οἱ καλλιεργηταὶ τῆςἀμπέλου εἰς τὴν Ἀττικὴ καὶ εἰς τὴν Μεγαρίδα ἐτέλουν πρὸς τιμὴν τοῦ Βάκχου τὸν διθύραμβον. Ἕνας οἰνοβαρὴς χορὸς χωρικῶν, ποὺ ἦσαν μετημφιεσμένοι εἰς σατύρους, ἔτρεχε εἰς τὴν ἐξοχὴ καὶ ἔψαλλε τὴν δόξα τοῦ θεοῦ τῆς ἀμπέλου. Ὁ μῦθος τοῦ Διονύσου, τὸν ὁποῖον ἐσπάραξαν οἱ Τιτᾶνες, ἐνῷ κατήρχετο πρὸς τὴν ἀπολεσθεῖσαν Περσεφόνην, καὶ τὸν ὁποῖον ἔπειτα ἀνέστησεν ὁ Ζεὺς εἰς τοὺς κόλπους τῆς οὐρανίας Δήμητρος περιεῖχε πράγματι ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κοσμογονικὰ μυστήρια.

Οἱ ἀφελεῖς χωρικοὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν Μεγάρων, οἱ ὁποῖοι μεθυσμένοι καὶ μετημφιεσμένοι εἰς σατύρους ἔψαλλαν τὸν μῦθον κατὰ τοὺς θορυβώδεις των χορούς, βέβαια δὲν εἶχαν ποτὲ φαντασθῇ τὴν ἐσωτερικήν του σημασίαν. Ἀλλὰ εὐρῆκαν θελκτικὸν τὸν μῦθον καὶ ἐγοητεύθησαν ἀπὸ τὴν διπλῆν του φάσιν, τὴν τραγική, ὅταν ἐσπαράσσετο ὁ θεός, καὶ τὴν ἱλαρή, ὅταν ἀνεγεννᾶτο πάλιν. Μέσα εἰς τὸν ταραχώδη τους χορὸν ἐχειροτόνησαν λοιπὸν ἕνα κορυφαῖον καὶ τὸν ἔβαλαν νὰ διηγῆται τὰς χαρὰς καὶ τὰς δυστυχίας τοῦ θεοῦ τῆς ἀμπέλου, ἐνῷ αὐτοὶ ξεσποῦσαν πότε εἰς τὰ χαρμόσυνα γέλοια καὶ πότε εἰς τοὺς λυγμούς.

Αὐτὸν τὸν Βακχικὸν διθύραμβον ἥρπασεν ὁ Θέσπις καὶ συνέλαβε τὴν μεγαλοφυᾶ ἰδέα νὰ ἐνσαρκώσῃ τὸν Θεὸν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κορυφαίου τοῦ χοροῦ καὶ νὰ ὑποδυθῇ ὁ ἴδιος τὸν ρόλον αὐτὸν ἀντὶ νὰ ὁμιλῇ εἰς τρίτον πρόσωπον. Ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν ὁ Θέσπις ὡδήγησε τὸν θίασόν του μέσα εἰς τὸ ἄστυ καὶ ἔδωκεν ἐκεῖ τὰς παραστάσεις του μὲ τεραστίαν τὴν ἐπιτυχίαν του.

Τὸ θέατρον ἐγεννᾶτο εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ ἀπήχησις λοιπὸν τῶν μυστηρίων τῆς Ἐλευσῖνος ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀγρότας τὸν διθύραμβον τοῦ Βάκχου καὶ εἰς τὸν κόσμον τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. Καὶ ἡ ἀρχαία τραγωδία, ποὺ ἦταν ἔτσι ὑπὸ τὴν προ-

στασίαν τοῦ Διονύσου, ἐσήκωνε κἄποτε μίαν γωνίαν τοῦ πέπλου ποὺ ἀποκρύπτει τὸν κόσμον τὸν πνευματικὸν καὶ τοῦ ὑπερπέραν, καὶ εἰς τὰ ἐκπληκτικὰ μάτια τοῦ πλήθους ἄφηνε νὰ διαφαίνεται φωτεινὸς ὁ κόσμος ὁ ἐσωτερικός.

Εἰς τὸν Αἰσχύλον, ποὺ ἦταν τέκνον ἱερέως τῆς Ἐλευσῖνος καὶ ὁ ὁποῖος εἶχε μυηθῇ εἰς τὰ μυστήρια τῆς πατρίδος του, τὰ ἀπόρρητα τῆς Ἐλευσῖνος ἐκσποῦν ἐνίοτε σἄν πύραυλα κάποιου δυνατοῦ ἡφαιστείου. Καὶ ἄλλος τραγικός, μαθητὴς τοῦ Ἀπόλλωνος αὐτός, ὁ Σοφοκλῆς, κρύβει τὰ ἀπόρρητα αὐτὰ μέσα εἰς τὰς γοητευτικάς του τραγωδίας. Ἀλλ' εἴτε ἀπεκάλυπτε εἴτε ἀπέκρυπτε τὴν σοφία τῶν ναῶν ἡ ἀρχαία τραγωδία, ἔδειχνε ὅμως εἰς τοὺς θεατὰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος κύπτει ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἰδίων του σφαλμάτων καὶ κύπτει ἀκόμα ὑπὸ τὸν ζυγὸν μιᾶς μοίρας ἀλλοκότου. Ὅταν ὁ Προμηθεύς, ὁ ὑπέροχος δεσμώτης τοῦ Καυκάσου, καρφωμένος ἐπάνω εἰς τὸν μαρτυρικόν του βράχον, ἐβροντοφωνοῦσεν, ὅτι πάσχει διὰ τὴν ἐπιστήμην, τότε κάτω ἀπὸ τὰς σκληρότητας τῆς ζωῆς διεφαίνετο ὁ βαθύτερος λόγος τῆς ἀνθρωπίνης δοκιμασίας. Καὶ ὅταν ἡ Ἀντιγόνη, ἑτοίμη ν' ἀποθάνῃ, διότι εἶχε θάψῃ τὸν ἀδελφόν της, ἀναφωνοῦσεν, ὅτι ἐγεννήθη ὄχι γιὰ νὰ μισῇ ἀλλὰ νὰ ἀγαπᾷ, φαίνονταν τότε σἄν νἄβγαινε ἕνας ὁλοκόκκινος κρῖνος ἀπὸ τὴν ματωμένη γῆ τῶν Θηβῶν. Καὶ τότε εἰς μίαν ἀστραπὴν συμπαθείας ὁ θεατὴς ᾐσθάνετο, ὅτι μέσα εἰς τὴν ψυχή του συνετελεῖτο ἡ κάθαρσις διὰ τοῦ πόνου καὶ ἡ ἀπολύτρωσις διὰ τῆς ἀγάπης. Ἀλλ' ἦσαν σπάνιαι αἱ λάμψεις αὐταί. Αὐτοστιγμεὶ αἱ πύλαι τοῦ ἅδου καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐκλείοντο μετὰ πατάγου εἰς τὸ ἀμύητον πλῆθος.

Ἀλλ' ἂν ἡ τραγωδία τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου, ἐμποδιζομένη ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τὸν ὅρκον τῶν μυστηρίων, δὲν ἦταν προωρισμένη νὰ ἐξηγήσῃ, ἔξω ἀπὸ τοὺς ναούς, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἐπροκάλεσεν ὅμως τὸν οἶκτον διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν τρόμον πρὸς τοὺς Θεούς. Ὅταν ὁ Οἰδίπους τύραννος, τὸν ὁποῖον ἐβάρυνεν ἀπειρία ἐγκλημάτων ἀκουσίων, μισητὸς καὶ τυφλὸς καὶ ἀπηλπισμένος ἐξηφανίζετο πέρα πρὸς τὶς λαγκαδιὲς τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐνῶ ἀπὸ τὴν σκηνὴ ὁ χορὸς ἀπεσύρετο βραδέως ὑπὸ τὸν ἦχον πενθίμων πλαγιαύλων καὶ ἡ μελωδία ἐτελείωνεν εἰς τὸ εὐρὺ ἀμφιθέατρον, τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ψυχὴ τοῦ θεατοῦ ἔμενε μόνη καὶ βαθύτατα θλιμμένη, σἄν τὴν Νιόβη, ποὺ ἐπροσωποποίησε τὸ ἀνθρώπινον ἄλγος.

Ἀλλ' ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ τέχνη ᾐσθάνθη τὴν φιλοδοξία νὰ ὑψώσῃ περισσότερο τὸν ἄνθρωπον. Ἀφοῦ ἔδειξε τὸν πόνο καὶ τὴν θλίψι τῆς ζωῆς, ἠθέλησε νὰ δείξῃ εἰς τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀπολύτρωσι καὶ τὴν γαλήνη καὶ τὴν ἐλπίδα μιᾶς ἀνωτέρας ἐξελίξεως. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἀνῆκεν εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια.

Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια

Ὅπως καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἔτσι καὶ εἰς τὴν Ἐλευσῖνα ὁ ὅρκος τῆς σιγῆς εἶχεν, ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου, ἐπιβληθῆ εἰς τοὺς ἀρχαίους μύστας. Καὶ ἡ σιγὴ αὐτὴ ἐτηρήθη ἀπόλυτος ἐπὶ χίλια τετρακόσια χρόνια, ποὺ ἔζησεν ἡ ἐλευσίνιος λατρεία. Ἡ σοφία ἐκρατεῖτο ζηλότυπα μέσα εἰς τοὺς ναοὺς διότι τὸ περιβάλλον τῆς τότε ἐποχῆς ἦταν ἀνίκανον νὰ ὑψωθῇ ἕως εἰς τὰς ὑψηλὰς ἐννοίας, ποὺ ἐπιστεύοντο μέσα εἰς τὰς κρύπτας τῶν ναῶν. Ἀντιθέτως μάλιστα, τὸ πολὺ πλῆθος δὲν θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ χλευάσῃ καὶ νὰ ρίψῃ χαμηλὰ εἰς τὸ ἰδικόν του πνευματικὸν ἐπίπεδον τὶς ὑψηλότερες ἐκεῖνες λατρεῖες τῶν μυστῶν.

Ἀλλὰ τὰ κλειδιὰ τῆς ἀποκρύφου ἐπιστήμης εἶναι τώρα κτῆμα τῆς σκεπτομένης ἀνθρωπότητος. Καὶ μὲ τὸν ἐσωτερισμὸν ὅλων τῶν μεγάλων θρησκειῶν ἀνοίγονται εἰς τὰς σημερινὰς ἐρεύνας διάπλατα αἱ πύλαι τῶν ἀρχαίων μυστηρίων.

Εἰς χρόνους ἀμνημονεύτους, κάποια ἑλληνικὴ ἀποικία, ποὺ ἦλθε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἔφερε μαζύ της καὶ ἐγκαθίδρυσε παρὰ τὴν ἥσυχη ἀκτὴ τῆς Ἐλευσῖνος τὴν λατρεία τῆς μεγάλης Ἴσιδος μὲ τὸ ὄνομα τῆς Δήμητρας, ποὺ ἐπροσωποποίει τὴν παγκόσμιον μητέρα. Ἔκτοτε ἡ Ἐλευσὶς κατέστη διὰ τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν ἀρχαιότητα τὸ σεβαστότερον κέντρον τῆς μυήσεως.

Εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια ἡ Δήμητρα ἐσυμβόλιζε τὴν ψυχὴ τοῦ κόσμου, ἡ Περσεφόνη ἐσυμβόλιζε τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ Διόνυσος ἐσυμβόλιζε τὸ πνεῦμα τὸ ζωοποιόν, τὸ ὁποῖον ἐξελίσσεται εἰς τὸ σύμπαν.

Καὶ σὰν μία μεγαλειώδης θεωρία ἡ ἐλευσινιακὴ μύησις στρέφεται καὶ ἀναπτύσσεται γύρω ἀπὸ τὸν φωτεινό κύκλο τοῦ μύθου τῆς Δήμητρας καὶ τῆς Περσεφόνης. Εἰς τὴν ἐσωτερικήν του ἔννοια ὁ μῦθος αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν συμβολικὴν παράστασιν τῆς ἱστορίας τῆς ψυχῆς, πῶς δηλαδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου κατῆλθεν ἀπὸ τὴν θεία της ζωὴ εἰς τὴν ὕλη, πῶς μέσα εἰς τὴν ὕλη τὴν περιβάλλουν τὰ σκότη τῆς λήθης τῆς προτέρας της ζωῆς, καὶ πῶς ἔπειτα μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ διονυσιακοῦ Λόγου, ἡ ψυχὴ ἀφυπνίζεται, γιὰ νὰ ξαναγυρίσῃ εἰς τὴν θεία της ζωή. Μὲ ἄλλες λέξεις ὁ μῦθος τῆς Ἐλευσῖνος εἶναι τὸ δρᾶμα τῆς πτώσεως καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ τὴν μορφήν του τὴν Ἑλληνικήν.

Ἀκόμα μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι γιὰ τὸν διανοούμενον καὶ μεμυημένον Ἀθηναῖον τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος ἔδιδαν τὴν διαφωτιστικὴ ἐξήγησι τῶν τραγικῶν παραστάσεων τοῦ βακχικοῦ θεάτρου. Μέσα εἰς τὸ θέατρον αὐτὸ αἱ Μοῦσαι ἐκαλοῦσαν τὸν ἐπίγειον ἄνθρωπον, ποὺ εἶναι τυφλὸς ἀπὸ τὰ πάθη του, ποὺ τὸν καταδιώκει ἡ Νέμεσις γιὰ τὰ ἐγκλήματά του, καὶ ποὺ τὸν ἔχει καταβάλλει

μία ἀδυσώπητη καὶ κἄποτε ἀλλόκοτη μοῖρα. Μέσα εἰς τὸ θέατρον αὐτὸ ἀντηχοῦσαν αἱ θεϊκαὶ ἔριδες τοῦ Προμηθέως καὶ αἱ ἀραὶ τῶν Ἐρινύων. Μέσα εἰς αὐτὸ ξεσποῦσαν αἱ συνταρακτικαὶ οἰμωγαὶ τοῦ μοιραίου Οἰδίποδος καὶ αἱ παραφοραὶ τοῦ μητροκτόνου Ὀρέστου. Μὲ μίαν λέξιν, μέσα εἰς τὸ θέατρον τοῦ Βάκχου ἐδονοῦσαν κυρίαρχα τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα τοῦ τρόμου καὶ τοῦ οἴκτου.

Καὶ ἤρχετο ἡ Ἐλευσίς, μέσα εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον τῆς Δήμητρας, νὰ δώσῃ τὸ φῶς, ποὺ ἐδιψοῦσε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐμπρὸς εἰς τοὺς μεμυημένους, ποὺ μὲ τὴν μύησίν των ἐγίνοντο δραματισταί, εὐρύνετο ὁ κύκλος τῶν πραγμάτων. Ἡ ἱστορία τῆς ψυχῆς-Περσεφόνης ἦταν μία ἐκπληκτικὴ ἀποκάλυψις γιὰ κάθε ψυχή. Καὶ ἡ ζωὴ ἐδῶ κάτω ἐξηγεῖτο εἴτε σἂν ἕνας ἐξιλασμὸς εἴτε σἂν μιὰ δοκιμασία. Ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ἐπιγείου του παρόντος ὁ μυούμενος ἄνθρωπος ἀνεκάλυπτε τὰς ἐνάστρους ζώνας ἑνὸς παρελθόντος καὶ ἑνὸς μέλλοντος θείου. Ὕστερα ἀπὸ τὰς φρικιάσεις τοῦ θανάτου διεφαίνετο ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ ἀπολύτρωσις καὶ ἡ ἐλευσίνιος χαρὰ καὶ διὰ μέσου τῶν στοῶν τοῦ μεγάλου ναοῦ ἠκούοντο μελωδικὰ τὰ ᾄσματα τῶν εὐτυχῶν καὶ ἀκτινοβολοῦσε τὸ πλημμυροῦν φῶς ἑνὸς θαυμασίου ὑπερπέραν.

Ἔτσι ἀπέναντι τῆς τραγωδίας, τὰ μυστήρια ἦσαν τὸ θεῖον δρᾶμα, ποὺ συνεπλήρωνε καὶ ἐπεξηγοῦσε τὸ ἐπίγειον δρᾶμα τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν

Εἰς τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἄλλος τόπος ἱερός, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ θεῖον ἐλατρεύθη καὶ ἐξεδηλώθη μὲ τὴν σοφία τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν, ποὺ ἐπήγασαν ἀπὸ τοὺς ναοὺς τῆς Αἰγύπτου, ὑπῆρξαν οἱ Δελφοί. Εἰς τοὺς Δελφούς, ποὺ ἦσαν ἱερώτατος τόπος τῆς Ἑλλάδος, ἐχρησμοδοτοῦσεν ἡ Πυθία. Εἰς τοὺς Δελφοὺς ἥδρευε τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον. Είς τοὺς Δελφούς, καὶ γύρω ἀπὸ τὸ ἱερὸν οἱ ἑλληνικοὶ λαοὶ εἶχαν ἱδρύσει τοὺς βωμούς, ποὺ περιέκλειαν τοὺς ἀμυθήτους θησαυροὺς τῶν ἀφιερωμάτων. Εἰς τοὺς Δελφοὺς θεωρία ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων ποὺ ἤρχοντο ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀνέβαιναν μὲ μεγαλοπρέπειαν τὴν ἱερὰν ὁδὸν γιὰ νὰ χαιρετήσουν τὸν Θεὸν τοῦ Φωτός.

Εἰς τὰς «Εὐμενίδας» του ὁ μεμυημένος Αἰσχύλος διδάσκει, ὅτι ὁ τόπος τῶν Δελφῶν τὸ πρῶτον εἶχε καθιερωθῇ εἰς τὴν Γῆν, ἔπειτα εἰς τὴν Θέμιδα, ἀκολούθως εἰς Φοίβην καὶ τελευταῖον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν ἡλιακὸν Θεόν.

«Πρῶτο δοξάζω ἀπ' τοὺς θεοὺς τὴ δέησί μου
τὴν πρωτομάντισσα τὴ Γῆ καὶ ὑμνῶ κατόπι
τὴ Θέμιδα ποὺ δεύτερη, καθὼς τὸ λέγουν,
σ' αὐτὸ τὸ μητρικό της κάθησε μαντεῖο
καὶ τρίτη στὴ σειρά, μὲ θέλημά της κι' ὄχι

ἀπὸ κανὲν ἀναγκασμένη, ἐκάθησε ἄλλη
Θυγατέρα τῆς Γῆς, ἡ τιτανίδα ἡ Φοίβη
κι' αὐτὴ γενέθλιο τὄδωκε δῶρο στο Φοῖβο»
(Κατὰ μετάφρασιν Γρυπάρη)

Εἰς τὴν συμβολικὴν γλῶσσαν τῶν ναῶν κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀντιπροσωπεύει μακρὰς χρονικὰς περιόδους, ὁλοκλήρους αἰῶνας. Χάνεται λοιπὸν εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων ἡ ἱερότης τῶν Δελφῶν, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ διασημότης χρονολογεῖται, ἀφ' ὅτου καθιερώθη ὁ τόπος εἰς τὴν λατρείαν τοῦ 'Απόλλωνος. 'Ηθέλησεν ὁ Ζεὺς νὰ γνωρίσῃ τὸ κέντρον τῆς γῆς καὶ ἐξαπέστειλε δύο ἀετούς, τὸν ἕνα πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὸν ἄλλον πρὸς δυσμάς. Οἱ δύο ἀετοί, ἀφοῦ διέτρεξαν τὴν γῆν κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν, συνηντήθησαν εἰς τοὺς Δελφούς*.

Τὰ φαινόμενα τοῦ ὁραματισμοῦ, ποὺ ἔχουν μελετηθῆ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους σοφούς, ρίπτουν ἕνα καινούργιο φῶς, εἰς τὸν ρόλον, ποὺ ἔπαιξεν ἡ μαντεία εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ εἰς ἕνα πλῆθος ἄλλων φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο ὑπερφυσικά, καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα γέμουν τὰ χρονικὰ ὅλων τῶν λαῶν. Βέβαια πρέπει κανεὶς νὰ διακρίνῃ τὸν θρύλον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅπως καὶ τὴν παραίσθησιν ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν ὁραματισμόν. 'Αλλὰ τὰ πορίσματα τῆς σημερινῆς πειραματικῆς ψυχολογίας εἶναι, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀπορρίπτωνται σωρηδὸν γεγονότα, τὰ ὁποῖα κεῖνται μέσα εἰς τὴν δυνατότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μελετῶνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νόμων, ποὺ τώρα ἔχουν διαπιστωθῆ. 'Εὰν ὁ ὁραματισμὸς εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἰδιότητας τῆς ψυχῆς, τότε δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ θεωρῇ τοὺς προφήτας, τοὺς χρησμοὺς καὶ τὰς σιβύλλας πὼς ἀνήκουν εἰς τὸν κόσμο τῶν δεισιδαιμονιῶν. 'Η μαντεία ἦταν γνωστὴ καὶ ἐφηρμόσθη εἰς τοὺς ἀρχαίους ναοὺς μὲ ὡρισμένας ἀρχὰς εἰς ἕνα κοινωνικὸν καὶ θρησκευτικὸν σκοπόν.

'Η συγκριτικὴ μελέτη τῶν θρησκειῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν των παραδόσεων βεβαιώνει, ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ ὑπῆρξαν αἱ ἴδιαι παντοῦ, μολονότι ἐποίκιλλεν ἀπείρως ἡ ἐφαρμογή των. Εἶναι ἀλήθεια πὼς πολλὲς φορὲς ἡ δωροδοκία ἔδωκε χώραν εἰς τὰς χειροτέρας καταχρήσεις. Εἶναι ἐξ ἴσου ἀλήθεια ὅτι αἱ ὡραῖαι ἐκδηλώσεις τῆς μαντείας καὶ τοῦ ὁραματισμοῦ εἶναι δυναταὶ μονάχα εἰς πρόσωπα, ποὺ τὰ κοσμεῖ ἕνα ἐξαιρετικὸν μεγαλεῖον καὶ μία ἐξαιρετικὴ ἁγνότης.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ Δελφικὸν Μαντεῖον ἐχρησμοδοτοῦσε μέσω τῆς Πυθίας, εἴτε νεαρᾶς εἴτε ἡλικιωμένης γυναικός, ποὺ ἔπαιζε τὸν παθητικὸν ρόλον τῆς ὁραματιζομένης ὑπνοβάτιδος. Οἱ ἱερεῖς ἑρμήνευαν, μετέφραζαν καὶ διερρύθμιζαν τοὺς συχνὰ συγκεχυμένους πυθικοὺς χρησμούς. Οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς ἀρέσκονται νὰ δια-

* 'Ο μῦθος ὑποδηλοῖ γνῶσιν τῆς σφαιρικότητος τῆς Γῆς. (Σ. ΙΛΙΣΟΥ)

βλέπουν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν μίαν ἔξυπνη ἀγυρτεία, ποὺ ἐξεμεταλλεύετο τὴν δεισιδαιμονία τοῦ πλήθους. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἐπιδοκιμασίας ὁλοκλήρου τῆς φιλοσοφικῆς ἀρχαιότητος εἰς τὴν μαντικὴν ἐπιστήμην τῶν Δελφῶν, πλεῖστοι χρησμοί, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, ὅπως οἱ χρησμοὶ τοῦ Κροίσου καὶ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος, εἶναι εἰς τὸ ἐνεργητικόν της. Εἶναι πασίγνωστος ὁ χρησμὸς τῆς Σαλαμῖνος. Τοῦ χρησμοῦ τοῦ Κροίσου εἶναι περίεργος ἡ ἱστορία... Ἠθέλησεν ὁ Κροῖσος νὰ δοκιμάσῃ τὰ μαντεῖα καὶ ἔστειλεν εἰς αὐτὰ ἀπεσταλμένους μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐντολήν, νὰ ὑπολογίσουν τὸν χρόνον ἀπὸ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελαν ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὰς Σάρδεις, νὰ ζητήσουν χρησμὸν κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ἡμέραν καὶ νὰ ἐρωτήσουν εἰς τί ἐνησχολεῖτο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν Κροῖσος. Καὶ τὴν ἑκατοστὴν ἡμέραν ὁ Κροῖσος ἐπενόησε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ. Ἔκοψε σὲ κομμάτια μίαν χελώνη καὶ ἕνα ἀρνί, καὶ τὰ ἔρριψε μέσα εἰς ἕνα χάλκινον λέβητα μὲ σκέπασμα χάλκινον, γιὰ νὰ βράσουν μαζύ. Ἰδοὺ ὁ ἐπιτυχὴς χρησμὸς τῆς Πυθίας:

«Ἠξεύρω τὸν ἀριθμὸν τῆς ἄμμου καὶ τὰ μέτρα τῆς θαλάσσης, ὁ κωφὸς μὲ ἐννοεῖ καὶ ἀκούω τὸν ἄλαλον. Εἰσέρχεται εἰς τὰς αἰσθήσεις μου ἡ ὀσμὴ τῆς σκληροδέρμου χελώνης, ἥτις βράζει εἰς χάλκινον ἀγγεῖον μὲ κρέατα ἀρνίου. Κάτωθεν αὐτῆς εἶναι ἐστρωμένος χαλκός, ἄνωθεν δὲ τὴν καλύπτει χαλκός».

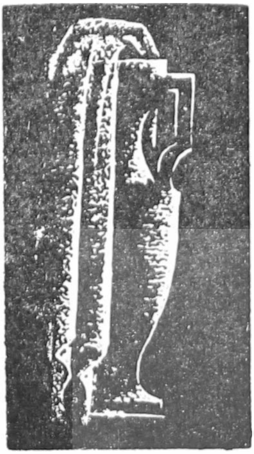
Βέβαια καὶ ἡ μαντικὴ τέχνη εἶχε τὴν ἀρχήν της, τὴν ἄνθησίν της καὶ τὴν παρακμήν της. Καὶ εἰς τὸ τέλος ἡνώθησαν ἡ ἀγυρτεία μὲ τὴν διαφθοράν.

Ἀλλ' εἰς τὴν παλαιοτέραν ἐποχήν, ἡ μαντεία ἐκαλλιεργήθη μὲ μίαν θρησκευτικὴν εἰλικρίνειαν, καὶ μὲ ἕνα ἐπιστημονικὸν βάθος, ποὺ ἐξυψώνουν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, εἰς τὸ ὕψος ἑνὸς ἀληθινοῦ ἱερατείου. Ἐπάνω εἰς τὴν μετώπην τοῦ ναοῦ ἦσαν γραμμένα τὰ ρητά:

«Γνῶθι σαὐτὸν» καὶ
«ἑκὰς οἱ βέβηλοι!»

Ἐξηγοῦσαν τὰ ρητὰ αὐτά, ὅτι τὰ πάθη καὶ τὰ ψεύδη καὶ αἱ ὑποκρισίαι τῆς γῆς δὲν ἔπρεπε νὰ περάσουν τὸ κατῶφλι τοῦ ἱεροῦ.

Μὲ τὴν θερμουργὸν πνοὴν τριῶν μεγάλων μυστῶν, τοῦ Ὀρφέως καὶ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πλάτωνος, ἡ Ἐλευσὶς καὶ οἱ Δελφοί, ὑπῆρξαν, ὄχι μόνον τὰ θρησκευτικά, ἀλλὰ καὶ τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ κέντρα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Μέσα εἰς τὰ ἱερὰ αὐτὰ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν ἐλάτρευε μόνον τὸν ἄγνωστον Θεόν, ποὺ ἐζητοῦσε, ἀλλὰ καὶ ἐμυήθη καὶ ὡδηγήθη εἰς τοὺς εὐρυτέρους ὁρίζοντας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης. Καὶ ἡ φλόγα ποὺ βγῆκε μέσα ἀπὸ τὰ ἱερὰ ὤθησε τὸ ἑλληνικὸν θαῦμα νὰ λαξεύσῃ ἀπαράμιλλα τὸ ὡραῖον καὶ τὸ τέλειον εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Μιχαὴλ Λεβίδης

Ὁ πνευματικὸς κόσμος τῆς πρωτευούσης καὶ ἰδιαιτέρως ὁ Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος Ἐκδρομῶν καὶ ὁ Μορφωτικὸς Σύλλογος «Μέλης» ἔχασαν ἕναν σημαντικὸ παράγοντα, μὲ τὸν θάνατο τοῦ Μιχαὴλ Λεβίδη.

Ὁ μεταστάς, ὁρμώμενος ἐκ Καισαρείας, ἦλθε στὴν μητέρα πατρίδα νέος, μὲ τὸ δίπλωμα τοῦ χημικοῦ τοῦ πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐδῶ ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς καὶ ἀφοῦ εἰδικεύθη εἰς τὴν χειρουργικὴν γυναικολογίαν εἰς Βρυξέλλας ἐπεδόθη μετὰ ζήλου καὶ πίστεως εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ λειτουργήματός του ἐν Ἀθήναις, κατακτήσας τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην τῶν δεομένων τῆς ἐπιστημονικῆς βοηθείας του. Ἀφιλοκερδὴς καὶ τίμιος, ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν πολυπληθῶν φίλων του καὶ πλείστων μελῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς Κοινωνίας.

Εἰς τὸ κοινωνικὸν πεδίον διεκρίθη διὰ τὴν πρωτοβουλίαν του καὶ τὴν ἄμεσον δραστηριότητά του εἰς τὴν ἐπίλυσιν παντοίων προβλημάτων καὶ ἐθαυμάζετο διὰ τὴν μεθόδευσιν μεθ' ἧς ἐπέλυε ταῦτα. Μειλίχιος καὶ πρᾶος πρὸς τοὺς συνανθρώπους του, ἐτιμήθη μὲ τὰ ἀξιώματα τοῦ Προέδρου πολλῶν κοινωνικῶν Σωματείων καὶ Ὀργανώσεων καὶ δὴ μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τοῦ Μορφωτικοῦ Συλλόγου «Ο ΜΕΛΗΣ».

Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἐδείχθη ἀφθάστου ἱκανότητος ὁδηγὸς καὶ κατηύθυνεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὴν πολύπλευρον κοινωνικὴν καὶ μορφωτικὴν δραστηριότητά του ἦτο ὁ Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος Ἐκδρομῶν, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ δεύτερος ἐπὶ 12ετίαν Πρόεδρός του, ἐκλεγόμενος πάντοτε ὁμοφώνως ὑπὸ τῶν μελῶν του.

Ὁ ἐκ τῶν στελεχῶν τοῦ Ἀρχαιοφίλου κ. Γεώργ. Εὐαγγελίου, ἐκφωνήσας τὸν ἐπικήδει-

ον, διηρμήνευσε τὸ εὐρὺ πένθος ἐκ τῆς ἀπωλείας ἑνὸς ἀφοσιωμένου οἰκογενειάρχου, ἐπιστηθίου φίλου καὶ διακεκριμένου ἐπιστήμονος.

«Τὰ ἀνθρώπινα συναισθήματα — εἶπε — δὲν τιθασσεύονται εὐκόλως, ἀλλὰ καὶ ἀφιέμενα ἐλεύθερα, μὲ τὴν ἐκδηλουμένην συγκίνησιν συντελοῦν εἰς τὴν ἡμέρωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Παρηγορία μας εἶναι ἡ συναίσθησις τῶν ἐξαιρετικῶν ἀρετῶν τοῦ μεταστάντος προσφιλοῦς μας ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἐξέφραζεν εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἐπιστήμονος. Ἡμᾶς ἰδιαιτέρως, τοὺς ἀδελφούς του εἰς τὸν Ἀρχαιόφιλον Ὅμιλον, μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν ὕπαιθρον φύσιν καὶ μᾶς ἐδίδαξε, διὰ τῶν ὁμιλιῶν του, τὸν τρόπον ἐπισκέψεως τῶν φυσικῶν καλλονῶν καὶ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, ὅπου ἤκμασαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα τὰ περίφημα Μαντεῖα καὶ Ἀσκληπιεῖα. Ἀνυπέρβλητος ἐμπνευστὴς καὶ ὀργανωτὴς ἐκδρομῶν, μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσωμεν τὸν τρόπον καὶ τὰ ἔθιμα τῆς ζωῆς διαφόρων κοινωνιῶν καὶ νὰ διδαχθῶμεν ἐκ τῆς μελέτης των.

Θὰ εἴμεθα πάντοτε μνήμονες τῶν κόπων καὶ τῶν φροντίδων του. Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν βεβαίωσιν, τοῦ ἀπευθύνομεν τὸν ὕστατον χαιρετισμόν».

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ προσθέτει τὴν ἔκφρασιν καὶ τῆς ἰδικῆς του λύπης, διότι ἔχασεν ἕνα καλὸν συνεργάτην καὶ φίλον.

Δελφοί

Σἄν μπαίνεις πιὰ μέσ᾽ στοὺς Δελφούς,
ἀφοῦ περάσεις πλάϊ στὰ περήφανα βουνὰ
κι᾽ ἔχεις ἀφίσει μόλις πίσωθέ σου
μιὰν Ἀράχωβα μεγαλόπρεπη καὶ γκρίζα
σκαλωμένῃ σἄν ἀητὸς στὴ μαύρη ράχη,
ἐνῶ στὰ πόδια της μιὰ ξέσκεπη κοιλάδα
σὲ μέγα ξάγναντο, μὲ δέος σὲ γεμίζει,
τότε, μέσ᾽ στοὺς Δελφοὺς ποὺ μόλις μπαίνεις,
σὲ ξαφνιάζει τὸ φῶς καὶ ἡ μαγεία
περίχυτη στὸ αἰώνιο τοπεῖο. . . .

Ἱερὸς τόπος! Κ᾽ ἡ σιγή, ἱερὴ ὡς σὲ κυκλώνει,
μπορεῖς ν᾽ ἀκούσῃς ὁλοκάθαρα ἢ νὰ δῇς,
στὸ θέατρο ἢ στὸ στάδιο ἄν σταθῇς
συγκεντρωμένος κι᾽ ὅλος ἀκοή,
μιὰν Ἑλλάδα ποὺ κοιμᾶται δοξασμένη
κάτω ἀπὸ πλάκες μαρμαρένιες ποὺ οἱ αἰῶνες
— χρυσῆ πάχνη — ἐπάνω της καθῆσαν. . . .

★

Σπάρτη

Ποιὸς μῦθος ἡρωϊκός, κοντά σου μᾶς φέρνει
Σπάρτη!
Ἀλλιώτικα σὲ νοιώθουμε ἐσένα!
Ξεχείλισεν ὁ πλατὺς χῶρος σου
ἀπὸ Βυζαντινοὺς βασιλιάδες καὶ Λεωνίδα!

Μιὰ πράσινη πλατειὰ θάλασσα εἶσαι τώρα,
μὲ λευκὰ κρῖνα ἀνάμεσα — οἱ κατοικίες. . .
Τόση ὀμορφιά, παληὰ καὶ νέα,
τόση γαλήνη παληὰ καὶ νέα,
καὶ σύ, ἀναδυόμενη πάντα καὶ πλέουσα
μέσα στὴν πράσινη θάλασσα τῶν δέντρων σου,
ὡραία, ἱστορική, γαλήνια,
καὶ μ᾽ ἕναν ἐραστὴ κορώνα σου,
νὰ σ᾽ ἐποπτεύει ἀπ᾽ τὰ ὕψη — ὁ Ταΰγετος!

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΓΑΛΑΝΑΚΗ-ΒΟΥΡΛΕΚΗ

Τὰ δένδρα τῆς Ἄνοιξης

Τῆς ΛΟΥΛΑΣ Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Ὁ ποιητὴς ποὺ εἶπε κάποτε τὰ δέντρα «ζωντανοὺς ἄγγελους στὴ Γῆ» δὲν εἶχε λάθος στὴν ἔκφρασή του. Ἄγρια, ἥμερα, καρποφόρα ἢ ὄχι, στολίζουν τὴν ζωή μας. Τῆς δίνουν νόημα, συμβολισμὸ καὶ ἀξία. Σ' αὐτὰ καταφεύγομε σὲ ὧρες ὀργῆς, σὲ ὧρες ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ κάματου. Ὅπως ἐκεῖ στὶς ἅγιες ρίζες τῆς ἐληᾶς ἀκούμπησε τὸ Θεϊκὸ κεφάλι του Ἐκεῖνος καὶ ζήτησε σὰν ἄνθρωπος νὰ κλάψει τὴν μοίρα τῆς ζωῆς ἐτούτης.

Ὡστόσο, τὰ δέντρα δὲν εἶναι μονάχα μιὰ μαγεία ποὺ ξανοίγεται μπροστά μας καὶ παίρνει τὸ σχῆμα τῆς πραγματικότητος. Εὐφραίνουν τὶς αἰσθήσεις μας, συνομιλοῦν στὴν σιωπή μας, παραστέκονται στὶς συγκινήσεις μας, χορταίνουν τὴν δίψα καὶ τὴν πεῖνα μας, μεγαλώνουν τὸ βιό μας. Χωρὶς αὐτὰ πόσο γυμνὸς καὶ ἄδειος θὰ ἦταν ὁ κόσμος! Μὲ τὰ δέντρα ἀρχίζει ἡ ζωή μας καὶ μ' αὐτὰ τελειώνει.

Μὰ τώρα τὴν Ἄνοιξη, ὅσο τὰ βλέπεις κι' ἀνθίζουν ἀπὸ τὴ μιὰ νύχτα στὴν ἄλλη αὐγή, εἶναι νὰ σὲ τρελλαίνει ἡ ὀμορφιά τους. Βλέπεις τὴν κερασιά, τὴν ἀκακία, τὴν ροδιά, τὴν πασχαλιὰ ποὺ χαιρετοῦν τὸν ἥλιο καὶ τὸ φῶς μὲ τὰ κλαδιὰ φορτωμένα τόσο σπάταλα χρώματα-καὶ λές, πὼς θέαμα καλύτερο δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ ἀπ' αὐτὸ στὴ φύση. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὀμορφιὰ αἰσθαντικώτερη ἀπ' αὐτήν.

Τὰ δέντρα τῆς Ἄνοιξης εἶναι καράβια καταμεσὶς στὸ πέλαγο. Καράβια ποὺ ἀρμενίζουν κι ἂς μὴ σαλεύουν, ἔτσι δεμένα ποὺ βρίσκονται στὴ γῆ. Τινάζουν τὰ χέρια τους, ὅπως οἱ λαξευτὲς ἐκεῖνες χορεύτριες ποὺ ξεγυμνώνουν στὸ πάθος τοῦ χοροῦ τὴν ψυχή τους καὶ δίνονται στὴν ποίηση καὶ τὴν φαντασία τῆς ζωῆς. Ἴδια κι' αὐτά, λὲς ἀγγίζουν τὸν ἔρωτα καὶ ὑπαγορεύουν ἀπὸ τὶς ρίζες ὥς τὴν κορφή τὸ πραγματικὸ νόημα τῆς ὕπαρξης στὸν κόσμο τοῦτο, νὰ νιώσεις τὴν ἀξία τῆς ἀλλαγῆς καὶ τῆς μεταμόρφωσης τοῦ σύμπαντος.

Τὸ πνεῦμα ποὺ ἀνθίζει καὶ δίνει τὸ σύνθημα τῆς αἰσιοδοξίας καὶ τῆς αἰώνιας πίστης στὴν μεταφορὰ ἀπὸ τὴν ψυχρότητα τῆς χειμερινῆς νάρκης στὴ θερμὴ ἀνάβρα, τὴν ζεστασιὰ τοῦ ἄλλου κλίματος, πρῶτα μέσα στὴ φύση τὴν δίνουν τὰ δέντρα. Αὐτὰ μᾶς εἰδοποιοῦν γιὰ τὴν ἀλλαγή, αὐτὰ σκορποῦν καὶ διαλαλοῦν γύρω τους τὴν θεία γονιμότητα τῆς γῆς. Τὰ κάθε λογῆς πουλιά, ξετρελλαμένα, θαρρεῖς σκορπίζουν στοὺς αἰθέρες τὸ ἐπιβλητικὸ μήνυμα, τὴν εὐφορία τοῦ φυτικοῦ βασιλείου, τὴν χρωστικὴ πανδαισία τῆς ἄνοιξης.

Ἀνήσυχος εἶναι ὁ κόσμος σου, Θεέ μου! Γεμᾶτος ἀπὸ θορύβους καὶ φοβερὲς ἐκρήξεις θανάτου. Ὅλο καὶ ἀπογυμνώνει ὁ ἄν-

θρωπος τὴν πλάση πού τοῦ χάρισες. Ἂν γονυπετοῦσε ὅμως κάτω ἀπ' τ' ἀνθισμένα δέντρα σου, μέσα στὴν γαλήνη μιὰ τέτοια εὐλογημένη ὥρα, θὰ μποροῦσε νὰ ξαναβρεῖ ὅ,τι τοῦ ἔδωσες.

Κάτω ἀπὸ τὴν εὐλογία τῶν δέντρων σου, ἀνασαίνει ἡ αἴσθηση τοῦ ὡραίου καὶ τῆς χαρᾶς, αὐτὴ πού δὲν κερδίζεται, μὰ δίνεται ἀπλόχερα σὲ δίκαιους κι ἄδικους.

Τὰ δέντρα τῆς ἄνοιξης εἶναι οἱ ἀναστάσιμες καμπάνες στὴ Γῆ σου, Κύριε!

Εἶναι ἀρκετὸ νὰ τρέχουν ὅλοι, εἶναι ἀρκετὸ γιὰ τὸν καθένα νὰ πράττη ὅ,τι τοῦ εἶναι δυνατόν. Τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα ἱκανοποιεῖται μᾶλλον μὲ τὴν πτώση ἢ τὴν ἄξια ἀποτυχία σὲ ἀγῶνα γιὰ ὑψηλὲς ὑποθέσεις, ὅπου ἐκδηλώνεται ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ πνεύματός του, παρὰ μὲ τὴν ἐπιτυχία σὲ πράγματα ὀλιγώτερο εὐγενικά, ἢ καὶ χαμερπῆ.

ΤΖΙΟΡΝΤΑΝΟ ΜΠΡΟΥΝΟ

Πέθανε; Ἄ, ὄχι! Ὁ Μπροῦνο ζῆ ὁσάκις οἱ ἄνθρωποι τιμοῦν τὸ θάρρος, καὶ ἡ ἀγάπη ἀποθέτει τὸν σεβασμὸ εἰς μνήμην μιᾶς εὐγενικῆς καρδιᾶς. Πέθανε, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πάσσαλο τοῦ ὁλοκαυτώματος ἀντηχεῖ τὸ μήνυμά του: Ὅταν κανεὶς ξέρει πῶς νὰ πεθάνη σ' ἕναν αἰῶνα, θὰ ζήση σ' ὅλους τοὺς ἐπερχόμενους αἰῶνες.

ΑΝΝΙ ΜΠΕΖΑΝΤ

«Ἀδελφὸς Ἥλιος καὶ Ἀδελφὴ Σελήνη»

Οἱ ἀθηναϊκοὶ κινηματογράφοι διαφημίζουν τὴν προσεχῆ προβολὴ τῆς ταινίας τοῦ Φράνκο Ζεφφιρέλλι, ἡ ὁποία ἔχει ὡς θέμα τὴν ζωὴ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσσίζης καὶ τίτλον μία ἀπὸ τὶς χαρακτηριστικές του προσαγορεύσεις: «Ἀδελφὸς Ἥλιος καὶ ἀδελφὴ Σελήνη».

Ἐρώτησαν τὸν Σκηνοθέτη:

— 745 χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του, σὲ μιὰν ἐποχὴ ποὺ πολὺ λίγοι πιστεύουν πιὰ στοὺς ἁγίους καὶ ἀκόμη λιγώτεροι στὶς ἀρετές τῆς φτώχειας, πῶς ἀποφασίσατε νὰ γυρίσετε ἕνα τέτοιο φίλμ;

Ὁ Ζεφφιρέλλι ἀπήντησε:

— Στὴν ταινία μου ὑπάρχει μία σκηνή, ποὺ νομίζω, ἀπαντᾶ πολὺ εὔγλωττα σ' αὐτή σας τὴν ἀπορία: Ὁ Φραγκῖσκος λέει στὸν πατέρα του: «Δὲν εἶμαι πιὰ γιός σου. Σοῦ ἐπιστρέφω ὅλα ὅσα σοῦ ἀνήκουν». Λέει αὐτὰ τὰ λόγια ἐπισήμως, μπροστὰ στὸν ἐπίσκοπο καὶ τὸν δήμαρχο τῆς πόλεως. Ὕστερα βγάζει τὰ πολύτιμα ροῦχα του καὶ μ' ἕνα φτωχικὸ μανδύα μόνο, στὴν πλάτη, χάνεται ἀνάμεσα στὸ πλῆθος, τραγουδώντας.

Ὁ σκηνοθέτης ἐπεξήγησε ὅτι συσχετίζει τὸν ἅγιο Φραγκίσκο μὲ ἐκείνους τοὺς νέους τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ποὺ ἀπαρνοῦνται τὶς ἀνέσεις τοῦ πολιτισμοῦ, διότι «ἀμφισβητοῦν» τὴν ἀξία του.

Δὲν εἶναι γνωστὸν τί εἴδους συσχετισμὸς γίνεται στὴν ταινία, δοθέντος ὅτι μόνον ἐξωτερικὲς ὁμοιότητες θὰ μποροῦσε νὰ ὑποστηριχθοῦν. Ὁ Φραγκῖσκος μιλοῦσε λίγο κι' ἔκανε πολλά. Ἀντίθετα, οἱ σημερινοὶ ἀμφισβητίες λένε πολλὰ λόγια καὶ δὲν κάνουν τίποτε. Ἐκεῖνα τὰ ἐλάχιστα ποὺ καταφέρνουν νὰ κάνουν εἶναι ἐνέργειες ἀρνητικές, ἔργα καταστροφικά: Πετᾶνε πέτρες, καῖνε αὐτοκίνητα, σπάζουν βιτρίνες. Ὁ Φραγκῖσκος πολέμησε τὰ πλούτη, ἀπαρνήθηκε τὰ χρήματα, ἀλλὰ δὲν πέταξε ποτὲ καμμιὰ πέτρα ἐναντίον τῶν πλουσίων καὶ δὲν ἔκαψε τὰ σπίτια τους.

Πάντως, ἡ ταινία πρέπει νὰ ἔχῃ ἐνδιαφέρον ἔστω καὶ σὲ ὅ,τι θ' ἀναφέρεται στὸν θαυμάσιο βίο τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, ὁ ὁποῖος ἐπεφύλασσε τὸν τίτλο τοῦ ἀ δ ε λ φ ο ῦ σ' ὅλα τὰ ὄντα, ἀκόμη καὶ τὰ ἄψυχα.

Τὸ ἔπος τῆς ψυχῆς

Τοῦ ἐπιτίμου Λυκειάρχου
ΤΑΚΗ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ
Ἀπὸ τα «Βιωματα στη Νεοελληνικὴ Ποιηση»

Ἀφ' ὅτου ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε τὰ «μετὰ τὰ φυσικὰ» καὶ πλάστηκε ὁ ὅρος «μεταφυσική», τὸ πᾶν χωρίστηκε σὲ δυό, στὴ φυσικὴ καὶ στὴ μεταφυσική, στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ. Ἀλλὰ νομίζομε ὅτι αὐτὸ εἶναι λάθος. Καὶ τὸ λάθος αὐτὸ σὰ νὰ τὸ προέβλεπε, τὸ αἴρει ὁ Πλάτων στὸν «Τίμαιο». Ὁ Πλάτων διατυπώνει τὴ γνώμη στὸν περίφημον αὐτὸ διάλογο ὅτι, ὁ κόσμος εἶναι ἕνας. Ἡ αἰσθητὴ φύση μᾶς παρουσιάζεται μὲ τέσσερες ὁρατὲς μορφές, τὴ γῆ, τὸ νερό, τὸν ἀέρα καὶ τὴ φωτιά. Ὑπάρχουν ἄπειροι οἱ συνδυασμοί τους καθὼς καὶ οἱ ἰδιαίτερες μορφὲς ποὺ παίρνουν. Ἀλλ' ὁ κόσμος εἶναι ἕνας καὶ ἔμψυχος «ζῶον ἕν». Ἡ αἰσθητὴ φύση συνεχίζεται ἀπὸ τὴν μὴ αἰσθητή. Οἱ τέσσαρες μορφὲς τῆς αἰσθητῆς ὕλης παράγονται ἀπὸ μιὰ πέμπτη οὐσία (τὴν πεμπτουσία) πολὺ λεπτότερη κι' ἀπὸ τὴ φωτιὰ ποὺ μετέχει, κατὰ τρόπο θαυμαστό, τοῦ νοητοῦ: «Ἀλλ' ἀνόρατον εἶδός τι καὶ ἄμορφον, πανδεχές, μεταλαμβάνον δὲ ἀπορώτατα πῇ τοῦ νοητοῦ καὶ δυσαλωτότατον αὐτὸ λέγοντες οὐ ψευσόμεθα» (Πλάτωνος, Τίμαιος XVIII, 51) (=ἀλλ' ἂν τὸ ποῦμε κάποιο εἶδος ἀόρατο καὶ ἄμορφο, ἱκανὸ νὰ δεχθῆ τὰ πάντα, μετέχον τοῦ νοῦ κατὰ τρόπον ἀνεξήγητο καὶ δυσκολώτατο νὰ τὸ συλλάβῃ κανείς, δὲν θὰ γελαστοῦμε).

Ἔτσι ὁ Πλάτων μὲ τὰ παραπάνω λόγια ἔρριξε τὴ γέφυρα ποὺ ἑνώνει τὰ αἰσθητὰ μὲ τὰ μὴ αἰσθητὰ καὶ παρουσιάζει τὴν αἴσθηση καὶ τὴ νόηση σὰ μιὰ ἀνώτερη μορφὴ τῆς ἀνόλεθρης οὐσίας, ποὺ ἡ πιὸ χονδροειδὴς μορφή της εἶναι ὁ αἰσθητὸς κόσμος. Ἔτσι τὸ σύμπαν μοιάζει σὰν μιὰ πυραμίδα, ὅπου τὴν κορυφὴ κατέχει ἡ οὐσία — νοῦς (ἡ ἐνέργεια — νοῦς θὰ λέγαμε στὴν ἐποχή μας) ἐνῶ στὴ βάση της ὑπάρχουν οἱ τέσσαρες μορφὲς τῆς ὕλης (ἡ ἐνέργεια — ὕλη).

Ὥστε τὸ ὑλικὸ κύτταρο μπορεῖ θαυμάσια νὰ εἶναι ὁλοψυχικὸ κύτταρο, ὅπου τὸ ψυχικὸ μέρος τοῦ κυττάρου παίζει τὸ ρόλο τοῦ οἰκοδόμου, τοῦ ἀρχιτέκτονος γιατὶ ἀνήκει σ' ἕνα κόσμο ποὺ ἐνεργεῖ αἰσθητικὰ

καὶ προπαντὸς ἐνεργεῖ. Εἶναι καθαρὴ ἐνέργεια καὶ μάλιστα ἐνέργεια ψυχική.

Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη ἡ τόσο θετικὴ ὡδήγησε πολλοὺς σοφοὺς νὰ σκεφθοῦν καὶ νὰ εἰποῦν, ὅτι τὸ ψυχικὸ μέρος τοῦ κυττάρου, ὅταν τὸ ἑνιαῖο κύτταρο καταστραφῆ ἐπιστρέφοντας ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ἐπήγασε, δὲν ἀφομοιώνεται μέσα στὸ ψυχικὸ στρῶμα ποὺ περιβάλλει καὶ διαποτίζει τὴν ὕλη, ἀλλὰ διατηρεῖ τὴν ἀτομική του ὑπόσταση. Εἶναι ἡ θεοσοφικὴ (ὅπως λέγεται σήμερα) ἄποψη, ἡ ἄποψη τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Πυθαγόρα, τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν μυστηρίων, τῶν Αἰγυπτιακῶν μυστηρίων καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων τῆς Ἀνατολῆς. Δὲν διαφωνοῦν ὡς πρὸς τὴ γενικὴ ἰδέα τῆς ἐξέλιξης, ἀλλὰ διασποῦν τὴν ἄμεση κληρονομικότητα. Λέγουν: Ἡ ψυχὴ εἶναι κάτι ξεχωριστό, ξεκίνησε ἀπὸ ἕνα πολὺ μακρινὸ παρελθὸν καὶ κατοίκησε διαδοχικά, σὲ φυτά, σὲ ζῶα, σὲ ἀνθρώπους, ἀποκτῶντας, διαρκῶς πεῖρα καὶ αὐτοσυνείδηση. Ὥς ποὺ μιὰ μέρα κάθε μιὰ ξεχωριστὴ ψυχή, ἀφοῦ ἀποκτήση πλήρη αὐτοσυνείδηση δὲν θὰ ἔχη πιὰ ἀνάγκη νὰ ξανάρθη στὴ γῆ, ἀλλὰ θὰ μείνη γιὰ πάντα στὸν κόσμο τῶν Ἰδεῶν. Αὐτὸν τὸν κόσμο τῶν Ἰδεῶν τὸν ὀνομάζουν οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀνατολῆς νιρβανικὸ καὶ βουδδικὸ πεδίο. Αὐτὴ τὴν αὐτοσυνείδηση τὴν ὀνομάζει κάθαρση ὁ Πλάτων καὶ τὴν παρομοιάζει μὲ τὸν θαλασσινὸ θεὸ Γλαῦκο, ποὺ ἔχει κολλημένα στὸ σῶμα του διάφορα φύκια καὶ κογχύλια τῆς θάλασσας. Καὶ γιὰ νὰ φανῆ τὸ θεϊκό του σῶμα, πρέπει νὰ τὸ καθαρίση ἀπὸ τὰ φύκια καὶ τὰ κογχύλια. Ὥστε, αὐτὸ ποὺ λέμε λυτρωμό, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀποβολὴ τῶν ξένων στοιχείων ἀπὸ τὸ πραγματικὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου κι' αὐτὸ ἐπιδιώκουν μὲ χίλιους τρόπους καὶ μέσα οἱ διάφορες θρησκεῖες καὶ φιλοσοφίες.

Ὅπως βλέπει κανείς, κι' ἂν θεωρηθῆ ξεχωριστὸ τὸ ψυχικὸ κύτταρο, καὶ πάλι δὲν ξεφεύγουμε ἀπὸ τὸ νόμο τῆς ἐξέλιξης καὶ ἀνέλιξης. Καὶ πάλι παραμένει διδάσκαλος καὶ νομοθέτης ἡ μάνα γῆ, ἡ θεὰ Δημήτηρ, μητέρα τῆς ψυχῆς Περσεφόνης, ποὺ ἔρχεται καὶ φέρνει τὴ βλάστηση στὴ γῆ, μεταβαίνει στὸν Ἅδη καὶ πάλι ξανάρχεται καὶ μελετάει τὴ θριαμβευτικὴ ἄνοδό της στὸν Ὄλυμπο. Στὴν περίπτωση ὅμως αὐτὴ ἔχουμε διάσπαση τῆς ἄμεσης κληρονομικότητας, ἐνῶ δὲν παύει νὰ ὑπάρχη ἡ συνέχεια ὡς πρὸς τὶς προηγούμενες ζωές, ποὺ ἔζησε ἡ ἡμισυνείδητη ψυχή, ἕως ὅτου ἀποκτήση πλήρη αὐτοσυνείδηση, ἀπὸ τὸ φυτὸ ἕως τὸν ἄνθρωπο. Ὁ Παλαμᾶς ποὺ δέχτηκε βαθειὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ Πλάτωνος, τῶν Πυθαγορείων καὶ τῶν Ὀρφικῶν καθὼς καὶ τὴν ἕλξη τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν ἐπῶν τῆς Ἰνδίας, ποὺ τὶς γνώρισε ἀπὸ τὶς περίφημες μεταφράσεις τοῦ Δημ. Γαλανοῦ· Ἀθηναίου, τρα-

γουδεῖ αὐτὴ τὴν πλευρὰ τοῦ βιώματος στὸ «Θάνατο τῆς κόρης» (Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, 1892), ὅπως θὰ μποροῦσε νὰ ψάλη, ὁ ἐν μέρει Πυθαγορικὸς Ἐμπεδοκλῆς:

Γνωριζω καποια μυστικὰ ποὺ δὲν τὰ ξερουν ἀλλοι!

Ἀφοῦ ξεχώρισες ἀπ' τὴν ἀγκαλη
ἀπ' τὴν ἀγκαλη τοῦ Παντὸς — πρὶν τῆς ζωῆς τὸ κῦμα
σε ριξη στ' ἀκρογιαλια μας με κόρης ἁγνὸ σχῆμα,
ἀφοῦ ξεχωρισες, ψυχὴ λευκὴ σὰ Γαλαξίας,
ἀπ' τη γαλήνη τῆς ἀνυπαρξίας,
ἔνιωσες πρῶτα τὴ ζωὴ μεσα στῆς γῆς τὰ βάθη,
ἀκινητη, ανεργη, θολὴ καὶ δίχως νοῦ καὶ πάθη.

Πετραδι πρωτοβρεθηκες βαθειὰ σ' ἀνηλια μέρη,
και μιαν ἡμερα σκορπισες λευκὴ φεγγοβολια.
Μα πριν στολισης κανενος το χερι,
και στεμμα πριν πλουτισης βασιλιᾶ,
ἡ Μοῖρα ἠρθε τὴ λαμψη σου νὰ κοψη,
και χαθηκες κι' αλλαξες ὀψη.

Κι' ἀκομ' ανεβης ἕνα σκαλοπάτι,
τη σκαλα την τεραστια, τὴ Ζωη·
κι' εγινες κρινο ὁλολευκον, ἀλλα προτοῦ ἕνα μάτι
να σ' αντικρυση καὶ προτοῦ νὰ σε χαιδέψη μιὰ πνοὴ
ἡ Μοῖρα σε ξερριζωσε, μαράθηκες, καὶ παλι
μορφην ἐδεχθης αλλη.

Ἄλλη ἀκριβώτερη μορφὴ μὲ πιὸ σοφὰ στολίδια,
και, κυκνος, γλυκοταραξες τῆς λίμνης τὰ νερά·
ἀλλ' ομως πρὶν ν' ἀνοιξης τα φτερά·
γοργα για μακρινὰ ταξιδια,
ἡ Μοῖρα καρφωσε το πεταμα σου
και πεθανες κι' ἀνοιχτηκαν ἄλλοι οὐρανοὶ μπροστά σου.

Ἄλλοι οὐρανοὶ καταβαθοι κι' ἀσύγκριτοι, κι' ἐφάνης
στα νυχτωμενα ματια μας ὁλοφωτη παρθένα!
Ἀλλ' ὁμως πριν να κανης
τὴν ευτυχια μιᾶς καρδιᾶς που εἶχε πλασθῆ γιὰ σένα,
τῆς Μοιρας ἦταν ἡ βουλή,
και σ' ἔβαλαν νὰ κοιμηθῆς ξανὰ βαθειὰ στὸ χῶμα...

Ψυχη, ποιο σχῆμα σε προσμένει ἀκόμα
ποιος κόσμος ἐντελεστερος, Παρθενα, σὲ καλεῖ;

— Ἀλλα γνωρίζω καποια μυστικα, ποὺ δὲν τὰ ξέρουν ἀλλοι...
Δεν ἁρμενιζεις πλεον γλυκα - γλυκα,
δεν σε τραβαει κανενα περιγιαλι,
δεν εχεις πια καρδια, εὐωδιά, με ἀκτῖνες καὶ φτερά
καὶ δὲ σε ξεχωρίζει πιὰ θωριά, ὀμορφιὰ καμμιά,
δε σε μεθαει τοῦ κόσμου πιὰ ἡ χαρά,
τοῦ κόσμου δὲ σὲ δέρνει ἡ τρικυμία.

Τίποτε πλέον τὄνειρο τοῦ κόσμου — ὄνειρο πλάνο —
τίποτε πλεον στὰ μάτια σου δὲν θὰ τὸ ξαναφέρη.
Καὶ πιὰ ν' ἁπλώση δὲ μπορεῖ, Ψυχή, σ' ἐσένα ἐπάνω,
ἡ Μοῖρα σιδερένιο χέρι.

Ἡ θεία τοῦ Παντὸς δικαιοσύνη,
ἡ ὁλαγρυπνη, τὴν ἀφραστη ἀνάπαυση σοῦ δίνει,
γιατὶ ἀπὸ τὴ στιγμὴ τὴ μακρινὴ
ποὺ ἦρθες, ἐξεχώρισες, ψυχὴ λευκὴ σὰ Γαλαξίας
ἀπ' τὴ γαλήνη τῆς ἀνυπαρξίας,
ἀδολη, παναγνη ἔζησες, ἔλαμψες, μοσχομύρισες.

Γι' αὐτὸ μὲς στὴ γαλήνη τὴν παντοτινὴ
μὲς στὴν ἀσάλευτη γαλήνη ἐγύρισες

Πόσο θυμίζει ἡ ἀσάλευτη γαλήνη ὄχι τόσο τὸν κόσμο τῶν Ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τὴ νιρβανικὴ γαλήνη τοῦ Βούδδα!...

Γιὰ μᾶς, ἂν ὑπάρχη μιὰ ὕλη ψυχή, αὐτὴ ὀφείλει νὰ χάνεται ξαναγυρίζοντας στὰ ὁλοψυχικὰ στρώματα, ἀπὸ ὅπου συγκεντρώθηκε στὸ ὑλικὸ κύτταρο. Ἂν ὑπάρχη κάποιο τελείως ἀτομικὸ στοιχεῖο, μόνον αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ κατεβαίνη ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς ἑνιαίας τοῦ παντὸς πυραμίδας, ἀπὸ τὴν ἐνέργεια, ποὺ εἶναι στοχασμὸς καὶ μάλιστα στοχασμός, ποὺ περιλαμβάνει τὴν αὐτοσυνείδηση, ὡς τὴν ἐνέργεια, ποὺ εἶναι ἡ αἰσθητὴ φύση. Ἔτσι ὁ κόσμος εἶναι ἕνας, ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη αὐτοσυνείδηση ὥς τὴν ἀπόλυτη λήθη. Ὁ ἄνθρωπος οὔτε στὴν ἀπόλυτη λήθη βρίσκεται οὔτε στὴν ἀπόλυτη νοητικὴ ὑπόσταση. Ἂν στὸ ὑλικὸ κύτταρο ἔρχεται καὶ προστίθεται τὸ ψυχικὸ ἢ νοητικὸ στοιχεῖο, τότε — κατὰ τὴν ταπεινή μας γνώμη — ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἀλλ' ἀπὸ τέσσαρα στοιχεῖα. Ἀπ' ὅπου δήποτε κι' ἂν προέρχεται τὸ κατ' ἐξοχὴν νοητικὸ στοιχεῖο, παρατηρεῖται μιὰ ψυχικὴ ζωὴ ποὺ δὲν προέρχεται ἀπ' αὐτό. Οἱ μεγαλοφυεῖς πέρασαν τὴν νηπιακή, τὴν παιδικὴ καὶ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία μαθαίνοντας. Τὸ ἀπ' ἔξω, ἀπ' ἄλλον κόσμο προερχόμενο διανοητικὸ στοιχεῖο, ὁ Διανοητής, σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἦταν ἕνας ἁπλὸς μαθητής. Οἱ αἰσθήσεις τοῦ νέου σώματος τοῦ ἐκόμιζαν τὶς γνώσεις, καὶ πιὸ πέρα ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις ἡ μνήμη καὶ ἡ φαντασία, ψυχικὲς λειτουργίες, ποὺ δὲν λειτουργοῦν μὲ τὴν ἴδια ἔνταση σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε στὸν ιδιο ἄνθρωπο ἀπὸ ἡλικία σὲ ἡλικία. Ὑπάρχει λοιπόν, ἕνας ψυχικὸς κόσμος ὁλοψυχικός, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸν Διανοητὴ καὶ ὑπηρέτης τοῦ Διανοητῆ, ποὺ τὸν ὑποθέσαμε ἐρχόμενον ἀπ' ἄλλον κόσμο. Νὰ λοιπὸν τὸ τρίτο στοιχεῖο. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ τέταρτο, ἂν (ἐπαναλαμβάνομε) θεωρηθῆ σὰν ξένος τοῦ κόσμου τούτου ὁ Διανοητής. Εἶναι οἱ ἀγαθὲς παρορμήσεις, ποὺ δὲν σχετίζονται μὲ τὰ ὑλικὰ συμφέ-

ροντα οὔτε μὲ τοὺς ἐγωϊσμοὺς μας. Χωρὶς νὰ εἶναι καθαρὴ διανόηση, εἶναι ἐξωλογικὲς διαθέσεις καὶ ἐμπνεύσεις ἑνὸς κόσμου πνευματικοῦ. Στὴν κορωνίδα τῆς τετράδας βρίσκεται ὁ Διανοητής, Αὐτός, γιὰ τὸν ὁποῖον εἶπε ὁ Χριστὸς «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει». (Κατὰ Ἰωάννην, 3, 8).

Ὑπάρχει λοιπὸν μιὰ ὑλικὴ καὶ μιὰ ψυχικὴ κληρονομικότης ἄμεση, ποὺ μεταβιβάζεται ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά. Στὸ ζεστὸ αἷμα, στὴν ἔνταση τῶν αἰσθήσεων, στὴν ἱκανότητα τῆς μνήμης καὶ στὴ δύναμη τῆς φαντασίας τὴν βλέπουμε αὐτὴ τὴν κληρονομικότητα καὶ δὲν ἀμφιβάλλουμε ὅτι ὑπάρχει. Καὶ εἶναι τόσο ἡγεμονικὴ ἡ κυριαρχία της. Δυό, σύμφωνα μὲ ὅσα εἴπαμε παραπάνω, εἶναι οἱ ἐφιαλτικοὶ δυνάστες μας, ἡ ἀνάγκη, ἀπότοκος τῶν ἀδυναμιῶν καὶ εὐαισθησιῶν τοῦ σώματος, καὶ ἡ ἐγωϊστικὴ συνείδηση, ποὺ ἐμφανίζεται σὰν μόνη ὑπάρχουσα.

Γιὰ τοὺς παραπάνω λόγους καὶ ὁ δρόμος ποὺ ἀκολούθησε ὁ πολιτισμός, εἶναι ὁ δρόμος τῆς ὑλικῆς ἐξέλιξης. Ἡ ἀγωγὴ ποὺ πῆρε ὁ ἄνθρωπος, εἶναι αὐτὴ ποὺ τοῦ δίδαξε ἡ γῆ. Αὐτὸν τὸ δρόμο ἀκολούθησε ἡ ψυχὴ τοῦ Ἐμπεδοκλῆ, τοῦ Ἀκραγαντίνου σοφοῦ, ποὺ ἐκφράζει Πυθαγόρειες ἀντιλήψεις, ἀλλὰ καὶ πολὺ συγγενικὲς μὲ αὐτές, ποὺ τραγούδησε ὁ νεώτερος ποιητής:

Ἤμουν κάποτ' ἔφηβος καὶ κόρη καὶ πουλὶ
καὶ χαμόδεντρο καὶ ψάρι μὲς στὰ νερὰ τῆς θάλασσας.

Ἤρθαμε σ' αὐτὸ τὸ σπήλαιο... καὶ ἔκλαψα καὶ θρήνησα
βλέποντας τον ἀσυνήθιστο τόπο, τὸν ἄχαρο τόπο(1).

Γιὰ τὴν κάθοδο τῆς νοητικῆς ἐνέργειας στὴν ἐνέργεια ὕλη (σύμφωνα καὶ μὲ τὴν Εὐαγγελικὴ φράση, ὅτι τὸ γεννώμενον ἐκ τοῦ πνεύματος εἶναι πνεῦμα καὶ ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ) πολλὰ λέγουν οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι, ἰδίως οἱ σχετικοὶ μὲ τὸ διαμελισμὸ τοῦ θεοῦ Διονύσου. Δὲν θὰ τοὺς παρακολουθήσωμε γιατὶ δὲν εἶναι τὸ θέμα μας. Τί ὅμως πείθει τοὺς πολλοὺς ὅτι προέρχεται ἀπ' ἀλλοῦ, ἢ ἀντίθετα ὅτι δὲν προέρχεται; Ἄλλους ἡ ἁπλῆ λογικὴ καὶ ἄλλους ἡ ἁπλούστερη πίστη μὲ τὰ διαφορετικὰ συμπεράσματα στοὺς μὲν καὶ στοὺς δὲ καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη. Μερικοὶ ὅμως ἰσχυρίζονται ὅτι κρατοῦν στὰ χέρια τους ὡρισμένες ἀποδείξεις. Θὰ μιλήσωμε ὅσο βολεῖ συντομώτερα γιὰ τὶς ἀποδείξεις αὐτές.

---

1. Ἤδη (γαρ) ποτ' ἐγὼ γενόμην κοῦρος τε κόρη τε
θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ ἔξαλος ἔλλοπος ἰχθὺς (117)
ἠλύθομεν τόδ' ὑπ' αντρον ὑπόστεγον (120)
κλαῦσα καὶ κώκυσσα ἰδὼν ἀσυνήθεα χῶρον (118)
...ἀτερπέα χῶρον.

Σὲ ὑπνωτιστικὴ κατάσταση ἡ Π.Ρ. ἀπὸ τὴν Καλιφορνία μιλάει Ἰρλανδικά, ποὺ δὲν τὰ ξαίρει οὔτε τὰ ἄκουσε ἀπὸ κανέναν. Καὶ διατείνεται ὅτι εἶχε ζήσει πρὶν ἀπὸ 150 χρόνια στὴν Ἰρλανδία σὲ ὡρισμένη περιοχή. Ὀνομάζει καὶ περιγράφει τὶς τοποθεσίες. Βεβαιώνουν οἱ γνωρίζοντες ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι πράγματι Ἰρλανδική. Ξεκινάει Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος καὶ πηγαίνει στὴν ἐπαρχία ποὺ περιγράφει. Τὰ ὀνόματα τῶν χωριῶν ὑπάρχουν, ὅμως τὰ τοπία δὲν εἶναι τὰ ἴδια. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ἀκόμα ὅτι ἡ γλῶσσα ποὺ μιλάει ἡ ὑπνωτισμένη περιέχει λέξεις ποὺ δὲν χρησιμοποιοῦνται σήμερα, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνταν πρὶν ἀπὸ 150 χρόνια. Τὸ λάθος ὡς πρὸς τὴν περιγραφὴ τῶν τοπίων, λέγουν οἱ ὀπαδοὶ τῆς μετενσαρκώσεως, εἶναι μιὰ λεπτομέρεια, ἐνῶ ὅλα τ' ἄλλα εἶναι τὰ ἴδια.

Οἱ ἀντίθετοι τῆς θεωρίας τῆς μετενσάρκωσης ἰσχυρίζονται, ὅτι κάποιος πρόγονος, ποὺ γνώριζε Ἰρλανδικά, ἀποτύπωσε τὴν ἰσχυρή του προσωπικότητα στὸ γεννητικὸ κύτταρο, ὥστε ἔπειτα ἀπὸ γενεὲς νὰ ξαναπαρουσιαστῆ σὲ ὑπνωτικὴ κατάσταση πλήρης ἡ γνώση τῆς Ἰρλανδικῆς σὲ μιὰ ἀπόγονο· ὅσο γιὰ τὴν ἀντίληψη τῆς ἀπογόνου, ὅτι ἔζησε ἡ ἴδια πρὶν ἀπὸ 150 χρόνια, αὐτὸ εἶναι καθαρὴ ψευδαισθησία. Ὅπως βλέπει κανείς, τὸ παραπάνω περιστατικὸ ἐπιδέχεται δύο ἐξηγήσεις τὸ ἴδιο παράδοξες. Γιατί ἂν εἶναι παράδοξη ἡ θεωρία τῆς μετενσάρκωσης, εἶναι ἐξ ἴσου ἂν ὄχι περισσότερο παράδοξη καὶ ἡ ἀντίληψη, ὅτι μιά ἰσχυρὴ προσωπικότης μεταδίδει ὄχι ἁπλῶς ψυχικὲς ἱκανότητες ἐξελίξιμες, ἀλλὰ ὁλόκληρο σύστημα γνώσεων, ὅπως εἶναι ἡ συντακτικὴ καὶ γραμματικη γνώση μιᾶς γλώσσας.

Ἀναφέρουμε δεύτερο περιστατικό: Ἡ Ρ.Π. ἀπὸ τὶς Ἰνδίες (πάλι γυναίκα ὑπάρχει στὸ παράδειγμα, γιατὶ αὐτὲς παρουσιάζουν πιὸ εὐαίσθητο νευρικὸ σύστημα κατάλληλο γιὰ ὕπνωση) παραδέχεται ὅτι εἶχε ζήσει πρὶν ἀπὸ τριάντα χρόνια ὡς σύζυγος τοῦ Πάντα Μαροῦ στὶς Ἰνδίες πάλι. Περιγράφει τὸ σπίτι καὶ ἀναφέρει περιστατικὰ ποὺ γνώριζε μόνο ἡ πεθαμένη σύζυγος τοῦ Πάντα Μαροῦ καὶ ὁ ἴδιος. Ὁ Πάντα Μαροῦ ζῆ ἀκόμα. Καμμιὰ ἄμεση φυσικὴ διαδοχὴ δὲν ἔχουμε, γιατὶ οἱ γονεῖς τῆς Ρ.Π. ζοῦν καὶ τοὺς μοιάζει καταπληκτικά.

Τέτοια περιστατικὰ ἀναφέρονται ἄπειρα στὰ βιβλία καὶ στὰ περιοδικὰ ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ παρόμοια μεταψυχικὰ ἢ παραψυχολογικὰ προβλήματα. Ἀφοῦ τὰ διαβάση ὅλ' αὐτὰ κανείς, ἄθελά του ἀναγκάζεται νὰ σκεφθῆ: Εἶναι ἆράγε ἡ ἰδέα τῆς μετενσάρκωσης ἀγυρτεία τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κλήρου, τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κλήρου, τῶν μάγων καὶ θρησκευτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀνατολῆς; Εἶναι ἀπατηλὴ ἰδέα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν, μιᾶς

ἐπιστημονικῆς διάνοιας σὰν τοῦ Πυθαγόρα κι' ἑνὸς κατ' ἐξοχὴν διαλεκτικοῦ σοφοῦ σὰν τοῦ Σωκράτη, ἢ μήπως στηρίζονται οἱ ἀντιλήψεις ὅλων αὐτῶν σὲ ψυχολογικὰ (παραψυχολογικὰ ἔστω) φαινόμενα, ποὺ πρέπει πολὺ νὰ τὰ προσέξη, νὰ τὰ μελετήση καὶ νὰ προσπαθήση νὰ ἑρμηνεύση ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη;

Ὁ Παλαμᾶς 40 χρόνια ἀργότερα, («Ἡ ποιητική μου», 1933) ἀφοῦ ἔγραψε «τὸ θάνατο τῆς κόρης», ἰσχυρίζεται ὅτι «συνταιριάζονται στὸ νεαρὸ ποίημα τοῦτο κάποια θετικὴ φιλοσοφία, ποὺ δοξάζει τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἰδεῶν, τὸ περπάτημα τῶν ὄντων ἀπὸ τὰ ἁπλούστερα στὰ συνθετώτερα μὲ κάποιο θεοσοφικὸ πανθεϊσμὸ ποὺ ὅλα τὰ θέλει ζωντανά, τὴ μετεμψύχωση σὲ ὅραμα, τὸ δαρβινισμό, ποιητικὰ ἑρμηνευμένο». Ἂν ἤθελε νὰ μιλήση πιὸ καθαρὰ ὁ Παλαμᾶς, δὲν θἄλεγε «τὸν δαρβινισμὸ ποιητικὰ ἑρμηνευμένο», ἀλλὰ θὰ βεβαίωνε, ὅτι «ἡ θεωρία τῆς μετεμψύχωσης δὲν ἀρνεῖται τὸ δαρβινισμὸ καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ προχωρῆ πλάϊ - πλάϊ». Γιατὶ δαρβινισμὸς καὶ μετεμψύχωση (= μετενσάρκωση) δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα.

Ὅποιος ἀγαπᾶ τὶς εὔκολες λύσεις μπορεῖ νὰ παραδεχτῆ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη θεωρία. Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι τὸ πνευματικὸ ἐγώ, ἡ πλήρης αὐτοσυνείδηση, ὁ Διανοητής, εἶναι εὔλογο νὰ κατέρχεται ἀπὸ μιὰ ὑψηλὴ πνευματικὴ ζώνη. Ἀλλ' οὔτε ἐπίγνωση τῆς αὐτοτέλειάς του ἔχει ἐδῶ κάτω, οὔτε ἀρκετὰ ἰσχυρὸς παρουσιάζεται. Ἐξ ἄλλου, δὲν μποροῦμε νὰ παραβλέψουμε τὴν πραγματικότητα, ποὺ μᾶς βεβαιώνει καθημερινά, ὅτι ἡ γνώση τοῦ κόσμου τούτου οἰκοδομεῖται μὲ τὰ ὑλικὰ ποὺ κουβαλοῦν οἱ αἰσθήσεις μας. Ἡ γῆ εἶναι ὁ μεγάλος διδάσκαλός μας. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ ἀρνεῖται ὁ πανθεϊσμὸς παραδεχόμενος τὴν παράλληλη μὲ τὴν ὑλικὴ ἐξέλιξη καὶ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου. Τὸ γεννητικὸ ὑλοκύτταρο εἶναι φορτισμένο μὲ ψυχικὰ ρευστά, ποὺ θὰ κάμουν ἱκανὸ τὸ σῶμα νὰ ἀναπτύξη τὶς αἰσθήσεις καὶ μαζὶ μ' αὐτὲς τὴ φαντασία, τὴ μνήμη καὶ ἄλλες ἀκόμα ὑλοψυχικὲς ἰδιότητες. Ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος λαοὺς ποὺ δὲν ἔβλεπαν ὄνειρα. Δὲν εἶναι ὁ Διανοητὴς ποὺ δὲν βλέπει, ἀλλ' ἡ ἔλλειψη ψυχικῶν πλακῶν τὸν στερεῖ ἀπὸ τὰ θαυμάσια τῆς φαντασίας. Σὲ ὅλ' αὐτὰ ὑπάρχει ψυχικὴ κληρονομικότης, ποὺ μεταδίδεται ἀπὸ τὸν πρόγονο στὸν ἀπόγονο. Ἀξίζει νὰ μελετηθῆ ὁ κόσμος αὐτὸς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ψυχοφυσικῆς ἐπιστήμης κι' ἂς ἔχουμε μαζὶ μὲ τὸν Ἡράκλειτο τὴν πικρὴ γνώση, ὅτι «ψυχῆς πείρατα οὐκ ἂν εὔροιο πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν· οὕτω γὰρ βαθὺν λόγον ἔχει» μ' ἄλλα λόγια: «ποῦθε ἀρχίζει καὶ ποῦ τελειώνει ἡ ψυχὴ δὲν μπορεῖς νὰ βρῆς, ὅποιο δρόμο κι' ἂν ἀκολουθήσης· τόσο βαθὺ εἶναι τὸ νόημά της».

Γέννησις-θάνατος
στὴν διδασκαλία τῆς Μπλαβάτσκυ

᾿Απὸ τὸ «ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ»

Μετὰ τὴ διάλυση τοῦ σώματος, ἀρχίζει μιὰ περίοδος, ὅπου ἡ συνείδηση ἢ εἶναι ἐντελῶς ξύπνια, ἢ ζεῖ μέσα σ᾿ ἕνα χάος ἀπὸ συγκεχυμένα ὄνειρα, ἢ ἀκόμη κοιμᾶται ἕναν ὕπνο χωρὶς ὄνειρα, ποὺ μοιάζει μ᾿ ἐκμηδένιση. Αὐτὰ εἶναι τὰ τρία εἴδη ὕπνου. Ἄν οἱ φυσιολόγοι μας ἰσχυρίζονται, πὼς ἀφορμὴ γιὰ τὰ ὄνειρα καὶ τὶς ὀπτασίες εἶναι ἕνα εἶδος ἀσυναίσθητης προετοιμασίας, ποὺ γίνεται τὶς ὧρες ποὺ εἴμαστε ξύπνιοι, γιατὶ νὰ μὴ δεχτοῦμε μιὰν ἀνάλογη ἑρμηνεία καὶ γιὰ τὰ μετὰ τὸ θάνατο ὄνειρα; Τὸ ἐπαναλαμβάνω ὁ θάνατος εἶναι ἕνας ὕπνος. Μετὰ τὸ θάνατο ἐμπρὸς στὰ πνευματικὰ μάτια τῆς ψυχῆς ἀρχίζουν νὰ ξετυλίγονται διάφορες σκηνές, ποὺ τὸ πρόγραμμά τους πολὺ συχνὰ ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι συνθέσει. Εἶναι ἡ πραγματοποίηση τῶν ὀρθῶν ἢ σφαλερῶν πεποιθήσεων, ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχουμε δημιουργήσει. Ὁ Μεθοδιστὴς μένει Μεθοδιστής, κι᾿ ὁ Μουσουλμᾶνος μένει Μουσουλμᾶνος, γιὰ λίγο καιρὸ τουλάχιστο, σ᾿ ἕνα φανταστικὸ Παράδεισο, ποὺ ὁ ἴδιος ἔχει μὲ τὴ σκέψη του δημιουργήσει. Αὐτοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς μετὰ τὸν θάνατο. Τὸ ἂν πιστεύουμε ἢ ὄχι, δὲν ἐπηρεάζει βέβαια τὸ πραγματικὸ γεγονὸς τῆς συνειδητῆς ἀθανασίας. Εἶναι φυσικὸ ὅμως αὐτὴ ἡ πίστη ἢ ἡ ἀπιστία στὴν ἀθανασία, σὰν ἰδιότητα μιᾶς ξεχωριστῆς ἀνεξάρτητης ὀντότητας, νὰ δίνει κάποια εἰδικὴ ἀπόχρωση σ᾿ αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅταν θὰ ἐφαρμόζεται ἰδιαίτερα σὲ κάθε τέτοια ὀντότητα.

᾿Ερώτησις: Γιατὶ μοῦ λέτε, ὅτι ἡ μετὰ τὸ θάνατο ζωὴ εἶναι ἄπειρη, ἀθάνατη, πραγματική, ἐνῶ ἡ γήινη εἶναι μιὰ ἁπλῆ ψευδαίσθηση, μιὰ πλάνη. Κι᾿ αὐτὴ ἔχει τὰ ὅριά της, ὅσο κι᾿ ἂν εἶναι πιὸ πλατειὰ ἀπ᾿ τὰ ὅρια τῆς γήϊνης ζωῆς.

᾿Απάντησις: Δίχως ἄλλο. Τὸ πνευματικὸ Ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου αἰωρεῖται μέσα στὴν αἰωνιότητα σὰν ἐκκρεμὲς ἀνάμεσα στὴ γέννηση καὶ τὸ θάνατο. Ἄν ὅμως αὐτὲς οἱ ὧρες, ποὔναι οἱ περίοδοι τῆς γήϊνης καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἔχουν περιορισμένη διάρκεια, ἂν εἶναι ἐπίσης περιορισμένος ὁ ἀριθμὸς ἀπ᾿ τὰ διαστήματα αὐτὰ μέσα στὴν αἰωνιότητα, ὁ πνευματικὸς περιπλανώμενος ταξειδιώτης εἶναι αἰώνιος. Γι᾿ αὐτὸ τὸ λόγο, ἡ μόνη πραγματικότητα, ἡ προσιτὴ

στὴν ἀντίληψή μας, εἶναι οἱ μετὰ τὸ θάνατο ὧρες ζωῆς, ὅπου ὁ ἄσαρκος ἄνθρωπος — σ᾽ ὅλη αὐτὴ τὴν περίοδο τῆς μεγάλης περιπλάνησης, ποὺ λέγεται «κύκλος γεννήσεων — στέκεται ἀντιμέτωπος στὴν ἀλήθεια μπροστά, κι᾽ ὄχι στὴν ψευδαπάτη τοῦ ἐφήμερου γήϊνου βίου. Αὐτὰ τὰ διαστήματα, ἔστω καὶ περιορισμένα, δὲν ἐμποδίζουνε τὸ Ἐγώ, ποὺ τελειοποιεῖται λίγο-λίγο, ν᾽ ἀκολουθεῖ χωρὶς παρέκκλιση τὸ μονοπάτι, ποὺ τὸ ὁδηγεῖ στὴν τελευταία του μεταμόρφωση, ὅταν θὰ φτάσει στὸ σκοπό του, νὰ γίνει αὐτὸ τὸ Ἐγὼ ἕνα θεῖο ὄν. Αὐτὰ τὰ διαστήματα, αὐτὰ τὰ στάδια βοηθοῦνε στὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα, δὲν τὸ ἐμποδίζουνε. Τὸ θεῖο Ἐγὼ δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ φτάσει στὸν τελικὸ σκοπό του χωρὶς αὐτὰ τὰ ὁρισμένα ἐνδιάμεσα διαστήματα. Κάποτε σᾶς ἔδωσα μιὰ συνηθισμένη παρομοίωση, συγκρίνοντας τὸ Ἐγὼ ἢ τὴν ἀτομικότητα μ᾽ ἕνα ἠθοποιό, καὶ τὶς διάφορες πάμπολλες μετενσαρκώσεις του στοὺς ρόλους ποὺ παίζει. Θὰ θεωρούσατε ποτὲ ὅτι αὐτοὶ οἱ ρόλοι ἢ οἱ ἐνδυμασίες ποὺ φορεῖ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἠθοποιός; Σὰν τὸν ἠθοποιό, εἶναι καὶ τὸ Ἐγώ, ὑποχρεωμένο νὰ παίζει πολλοὺς ρόλους, ποὺ μπορεῖ νὰ τοῦ εἶναι δυσάρεστοι, σ᾽ ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ Κύκλου τῆς Ἀνάγκης. Ὅπως ὅμως ἡ μέλισσα ἀπομυζᾶ τὸ μέλι πετώντας ἀπὸ λουλούδι σὲ λουλούδι, ἐγκαταλείποντας τ᾽ ἄλλα μέρη στὰ σκουλήκια τῆς γῆς, τὸ ἴδιο κάνει κι᾽ ἡ πνευματική μας ὀντότητα. Συναθροίζει ἀπὸ κάθε γήϊνη προσωπικότητα, μέσα στὴν ὁποία τὸ Κάρμα τὴν ἀναγκάζει νὰ ἐνσαρκωθεῖ, τὸ νέκταρ μονάχα ἀπ᾽ τὶς πνευματικὲς ἱκανότητες κι᾽ ἀπ᾽ τὸ αὐτενσυνείδητο, τ᾽ ἀφομοιώνει ὅλα σ᾽ ἕνα σύνολο καὶ τελικὰ βγαίνει σὰν τὴ χρυσαλλίδα ἀπ᾽ τὸ κουκούλλι της, μεταμορφωμένη σ᾽ ἕνα Dhyan-Chohan (Σημ. ἀνώτερες πνευματικὲς ὀντότητες). Τόσο τὸ χειρότερο λοιπὸν γιὰ τὶς προσωπικότητες, ἀπ᾽ τὶς ὁποῖες δὲν μπορεῖ τίποτε νὰ συλλέξει. Εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὲς δὲν ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ ζήσουνε πέρα ἀπ᾽ τὸ γήϊνο βίο τους.

Ἐρώτ.— Δὲν θὰ ἦτανε πιὸ ὀρθὸ νὰ λέμε ὅτι ὁ θάνατος εἶναι γέννηση σὲ μιὰ καινούργια ζωή, ἢ ὅτι εἶναι μιὰ νέα ἐπιστροφὴ στὴν αἰωνιότητα;

— Σύμφωνα μὲ τὶς ἀντιλήψεις τῆς Δύσης σχετικὰ μὲ τὴν ὑλικὴ ζωή, οἱ ἐκφράσεις «ζωντανὸς» καὶ «ὄν» δὲν μποροῦν διόλου νὰ ἐφαρμοσθοῦνε σὲ μιὰ καθαρὰ ὑποκειμενικὴ κατάσταση, ὅπως ἡ ὕπαρξη στὸ Ὑπερπέραν. Γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο οἱ ἀντιλήψεις σας τῆς Δύσης, οἱ σχετικὲς μὲ τὴ ζωὴ καὶ μὲ τὸ θάνατο, ἔχουνε γίνει τόσο πολὺ στενές, (μὲ τὴν ἐξαίρεση ὀλίγων φιλοσόφων, ποὺ γενικὰ δὲν διαβάζονται, καὶ ποὺ οἱ ἴδιοι ἐξ ἄλλου δὲν κατέχουν ἀρκετὰ ξεκαθαρισμένες ἰδέες γιὰ νὰ γίνουνε νοητοί), κι᾽ ὁδηγήσα-

νε σ᾿ ἕνα χονδροειδῆ ματεριαλισμὸ ἢ σὲ μιὰ ἀκόμη πιὸ ὑλικὴ ἀντίληψη τῆς μελλοντικῆς ζωῆς, ποὺ οἱ Πνευματιστὲς ἐκθέτουν στὴν περιγραφὴ τοῦ δικοῦ τους Σάμμερλαντ. Ἐκεῖ τὰ πνεύματα τρῶνε, πίνουνε, παντρεύονται καὶ ζοῦνε σ᾿ ἕνα παράδεισο ὁλότελα αἰσθησιακό, ὅσο κι᾿ ὁ Μουσουλμανικός, μόνο πουναι ἀκόμη λιγώτερο φιλοσοφικός. Κι᾿ οἱ δοξασίες ὅμως τῶν συνηθισμένων Χριστιανῶν δὲν εἶναι καλλίτερες, εἶναι ἀκόμη πιὸ κατὰ τὸ δυνατὸν ὑλικές. Ὁ χριστιανικὸς παράδεισος μὲ τοὺς ἀγγέλους χωρὶς κορμί, τὶς χάλκινες σάλπιγγες, τὶς χρυσὲς ἅρπες καὶ τὴν κόλαση μὲ τὶς ὑλικὲς φλόγες, ὅλα μοιάζουν μὲ παραμυθένια ἀναπαράσταση χριστουγεννιάτικης παντομίμας.

Αὐτὲς οἱ τόσο στενὲς ἀντιλήψεις δημιουργοῦν μεγάλη δυσκολία στὴν κατανόηση τοῦ θέματός μας. Οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἀνατολῆς παρομοιάσανε τὴ ζωὴ τῆς ἄσαρκης ψυχῆς μὲ τὰ ὁράματα τοῦ ὕπνου, γιατὶ παρ᾿ ὅλο ποὺ παρουσιάζει ὅλη τὴ διαύγεια τῆς πραγματικότητας, ὅπως καὶ μερικὰ ὄνειρα, εἶναι ὡστόσο ἀπαλλαγμένη ἀπ᾿ ὅλες τὶς χονδροειδεῖς ἀντικειμενικὲς μορφὲς τῆς γήινης ζωῆς.

Η ΟΜΟΡΦΙΑ

Ἡ ὀμορφιὰ δὲν εὑρίσκεται στὸ μουσεῖο, στοὺς ζωγραφικοὺς πίνακες, στὰ ἀγάλματα ἢ στὰ κονσέρτα. Ἡ ὀμορφιὰ δὲν εὑρίσκεται σ᾿ ἕνα ποίημα ἢ σ᾿ ἕναν ἔναστρο νυκτερινὸ οὐρανό, στὸ παιγνίδισμα τοῦ φωτὸς ἐπάνω στὰ νερά, στὴν θέα προσώπου ἀγαπημένου ἢ σ᾿ ἕνα ἐπιβλητικὸ κτίριο.

Ὑπάρχει Ὀμορφιά, ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ἀπόλυτα ἐναρμονισμένος μὲ τὴν καρδιά. Αὐτὴν τὴν ὀμορφιὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἐπιτύχη ἕνας νοῦς ἀβαθὴς καὶ δέσμιος στὴν ἀταξία τοῦ κόσμου.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Ζοῦμε ἐν τῷ μέσῳ τῆς Φύσεως καὶ ὅμως τῆς εἴμεθα ξένοι... Τὸ στέμμα της εἶναι ἡ Ἀγάπη. Μόνον μὲ τὴν Ἀγάπη θὰ τὴν πλησιάσωμε.

ΓΚΑΙΤΕ

自由中國新聞資料供應社

ΣΥΝΔΙΚΑΤΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΙΝΑΣ

Κινέζικα...

Ἡ Κινεζικὴ γλῶσσα εἶναι ἕνα πρακτικὸ καὶ εὔκαμπτο λεκτικὸ ὄργανον χρησιμοποιούμενον ἀπὸ τὸν μέγιστον ἀριθμὸ ἀνθρώπων. Σχεδὸν ἕνα δισεκατομμύριο ἀνθρώπων μιλοῦν Κινέζικα ἢ κάποια συναφῆ γλῶσσα ἢ παραλλαγή, ὅπως τὰ Ταϊλανδικά, Λαοτικά, Ἀναμέζικα κ.ἄ. Ἐπίσης ἡ γραπτὴ Κινεζικὴ εἶναι διαδεδομένη καὶ πέραν τῶν Κινεζικῶν ὁρίων. Τὴν ἐδανείσθηκαν ἡ Κορέα καὶ ἡ Ἰαπωνία. Ἡ Βιετναμικὴ ἐγράφη μὲ κινεζικοὺς χαρακτῆρες προτοῦ λατινοποιηθῆ ἀπὸ τοὺς ἱεραποστόλους τῆς δύσεως.

Ἡ γραπτὴ κινεζικὴ ἄρχισε μὲ ἁπλὲς φωτογραφίες. Πολλοὶ κινεζικοὶ χαρακτῆρες καὶ σήμερα μποροῦν ν᾽ ἀναγνωρισθοῦν γιὰ τὴν προέλευσί των ἀπὸ φυσικὰ ἀντικείμενα. Παράδειγμα ὁ ἥλιος, τὸ ποτάμι, τὸ νερό, ἡ σελήνη (προσέξετε τὴν φωτογραφία). Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν εἰκονογραφὴ καὶ μὲ ἐπέκτασι τῶν νοημάτων, ἔφθασαν στὴν ἰδεογραφή. Ἕνας ἥλιος ἀνατέλλων πίσω ἀπὸ ἕνα δένδρο ἐσήμαινε τὴν ἀνατο-

λή. Δύο δένδρα ἐσχημάτισαν τὴν καινούργια λέξι γιὰ τὸ δάσος.

Οἱ κινεζικοὶ χαρακτῆρες περιλαμβάνουν τὰ «ριζικὰ» στοιχεῖα, ποὺ ταξινομοῦν τὴν σημασία τῆς λέξεως, καὶ τὰ φωνογράμματα ποὺ δείχνουν τὴν προφορά. Τὰ εἰκονογράμματα ποὺ συναντῶνται στὰ «ριζικά», εἶναι πολὺ ἁπλοποιημένα. Τὸ νερὸ γράφεται μὲ τρεῖς τελεῖες. Ἄλλα σημάδια ἐπάνω ἀπὸ τὶς τρεῖς τελεῖες σημαίνουν τὸν ὠκεανό, τὴν λίμνη, τὸ ἕλος κ.λ.π.

Οἱ κινεζικοὶ χαρακτῆρες εἶναι περίπου 60.000. Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἀπηρχαιωμένοι, μερικοὶ χρησιμοποιοῦνται σπανιώτατα καὶ ἄλλοι εἶναι ἁπλαῖ παραλλαγαί. Γιὰ τὴν καθημερινὴ συνεννόησι φθάνουν 3.000 λέξεις καὶ 5.000 ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν ἀνάγνωσι ἐφημερίδος.

Ἡ καλλιγραφία εἶναι στὴν Κίνα μία λεπτὴ τέχνη. Ἡ ἀνάπτυξίς της χρωστάει πολλὰ στὴν κινεζικὴ ἐφεύρεσι τοῦ χαρτιοῦ καὶ στὴν τελειοποίησι τῶν πινέλων γραφῆς. Τὸ πινέλο ἐφευρέθηκε πρὸ τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ. Εἶναι πολὺ ἁπαλὸ καὶ ἐξυπηρετικὸ σὲ κάθε ἐπιθυμία. Τὸ χαρτὶ ταχείας ἀπορροφήσεως ποὺ χρησιμοποιεῖται στὴν καλλιγραφία ἐφευρέθηκε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς. Ἔχει τὸ προσὸν νὰ μὴ ἁπλώνη τὸ μελάνι στὸ στέγνωμα, ἀλλὰ καὶ τὸ μειονέκτημα νὰ μὴ ἐπιδέχεται διορθώσεις. Ὁ καλλιγράφος πρέπει νὰ εἶναι ἄψογος.

Σήμερα, δὲν εἶναι πολλοὶ οἱ Κινέζοι, ποὺ χρησιμοποιοῦν πινέλο καὶ ἀπορροφητικὸ χαρτί. Οἱ πιὸ πολλοὶ χρησιμοποιοῦν στυλογράφους ἢ ἀκιδωτὰ μολύβια. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἡ γραφομηχανή, ἰδίως στὶς κυβερνητικὲς ὑπηρεσίες καὶ τὶς ἐμπορικὲς ἐπιχειρήσεις. Μία κινεζικὴ γραφομηχανὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα κύριο πληκτρολόγιο μὲ 2.500 χαρακτῆρες καὶ ἄλλα τρία βοηθητικὰ μὲ τοὺς χαρακτῆρες ποὺ χρησιμοποιοῦνται σπανιώτερα. Ἕνας δακτυλογράφος μπορεῖ νὰ λάβη τὸ πτυχίον του σὲ ἕξη μῆνες.

Χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογισταὶ μὲ κινεζικοὺς χαρακτῆρες. Τελευταίως ἐφευρέθηκε μία μηχανὴ (ἀπὸ ἕνα Κινέζο, μὲ τὴν συνεργασία τῆς ἑταιρίας IBM τῶν ΗΠΑ), ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ Ἀραβικοὺς ἀριθμοὺς γιὰ τὴν ἀναπαράστασι τῶν διαφόρων συντελεστικῶν ἑνὸς κινεζικοῦ χαρκτῆρος. Ἀλλὰ τὸ κόστος αὐτῶν τῶν μηχανῶν εἶναι ἀπαγορευτικὸ γιὰ τὴν ἐξάπλωσι τῆς καθημερινῆς χρήσεως ὡς μέσου γραφῆς.

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Εἰσαγωγὴ στὴν Γνωσιοθεωρία τοῦ ΚΑΝΤ

Ὑπὸ ΙΩΑΝΝΟΥ ΨΩΜΑ

Α΄ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Ἡ κατανόηση τῆς Καντιανῆς φιλοσοφίας παρουσιάζει προβλήματα, ποὺ σχετίζονται κυρίως: α) μὲ τὴν χρησιμοποιούμενη ἀπὸ τὸν Κὰντ ὁρολογία καὶ β) μὲ τὸ ποσοστὸ γνώσεων, ποὺ προϋποθέτουν, γνώσεων ἀναφερομένων ἰδίως στὴν Λογική. Γιὰ τὸν Ἕλληνα μελετητὴ ὑπάρχει ἕνα πρόσθετο πρόβλημα, ἀναφερόμενο στὴν ἔλλειψη δοκίμων μεταφράσεων τῶν ἔργων τοῦ Κὰντ καὶ πρὸ παντὸς τῶν μεγάλων Κριτικῶν του (Κριτικὴ τοῦ Καθαροῦ Λόγου, Κριτικὴ τοῦ Πρακτικοῦ Λόγου, Κριτικὴ τῆς δύναμης τῆς κρίσης).

Ἀλλὰ ὁ πνευματικὸς μόχθος, ποὺ πρέπει νὰ καταβληθῇ γιὰ τὴν κατανόηση τῆς Καντιανῆς φιλοσοφίας, ἀνταμείβεται γενναιόδωρα. Ὁ Σοπενχάουερ λέγει ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Κὰντ «προκαλεῖ σὲ κάθε μυαλό, ποὺ τὴν ἔχει συλλάβει, μιὰ ἀλλαγή, ποὺ εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ θεωρηθῇ πνευματικὴ παλιγγενεσία» (ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Παν. Κανελλόπουλο, Ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος, Γ΄ 1485).

2. Οἱ κύριοι ἄξονες τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας τοῦ Κὰντ εἶναι ἡ θεμελίωση τῆς ἀντικειμενικότητας τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ θεμελίωση τῆς ἀντικειμενικότητας τῆς ἠθικῆς πράξεως ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἐδῶ θὰ παρουσιασθῇ σὲ γενικὲς γραμμὲς μόνο ἡ φιλοσοφία τοῦ Κὰντ γιὰ τὴν οἰκοδόμηση τῆς

ἐπιστημονικῆς γνώσεως, δηλ. ἡ γνωσιοθεωρία τοῦ Κάντ. Πρέπει ἀμέσως νὰ διευκρινισθῆ ὅτι ἡ ὀρθότητα τῆς γνωσιοθεωρίας τοῦ Κὰντ δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήση. Ἂν ὅ,τι λεχθῆ ἀποτελέση ἕνα ἐρέθισμα γιὰ τὴν μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Κὰντ καὶ στὴ συγκεκριμένη περίπτωση τῶν βιβλίων του «Κριτικὴ τοῦ Καθαροῦ Λόγου» (Κριτικὴ τοῦ ἄδολου λογισμοῦ, μετέφρασαν στὰ Ἑλληνικὰ τὸ 1904 οἱ Γ. Μαρκέτης καὶ Ἀλέξ Πάλλης) καὶ «Προλεγόμενα εἰς πᾶσαν μέλλουσαν μεταφυσικήν, ἥτις θὰ δύναται νὰ παρουσιάζεται ὡς ἐπιστήμη» (ἀπόδοσις τοῦ Χ. Γιεροῦ στὰ Ἑλληνικά), τότε ἡ καταβληθεῖσα γιὰ τὴν παρουσίαση αὐτῶν τῶν γραμμῶν προσπάθεια δὲν ἦταν ἐντελῶς ἄσκοπη.

Β΄ ΟΙ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΔΙΑΝΟΙΑ

3. Ὅταν μιλᾶμε γιὰ γνώση, ἀναγκαῖα προϋποθέτουμε τὸ ὑποκείμενο, ποὺ «γιγνώσκει», καὶ τὸ ἀντικείμενο, ποὺ «γιγνώσκεται». Τὸ ὑποκείμενο εἶναι ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση, τὸ δὲ ἀντικείμενο εἶναι ὁ φυσικὸς κόσμος, ποὺ μέσα σ' αὐτὸ περιλαμβάνεται καὶ ὁ ἄνθρωπος στὴ φυσική του ὑπόσταση, ὅταν «αὐτογιγνώσκεται», ὅταν δηλ. ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση ἔχει ὡς ἀντικείμενο γνώσης τὸ σκήνωμά της.

4. Τὰ ἀντικείμενα γεννοῦν τοὺς ἐρεθισμοὺς τῶν αἰσθητηρίων νεύρων καὶ οἱ ἐρεθισμοὶ αὐτοὶ γεννοῦν τὰ αἰσθήματα. Ἀπὸ τὰ αἰσθήματα ποὺ ἔχουν γιὰ πρώτη αἰτία τὰ ἀντικείμενα, γεννοῦνται μέσα στὴ συνείδηση, μέσα στὸ ὑποκείμενο, οἱ παραστάσεις τῶν ἀντικειμένων. Οἱ παραστάσεις ὅμως τῶν ἀντικειμένων εἶναι ἕνα ἀσύλληπτο ἄπειρο καὶ ρευστὸ χάος. Ἡ συνείδηση στὸ ἄγνωστο, στὸ προβληματικό, ποὺ μᾶς παρέχουν οἱ αἰσθήσεις, δίνει μορφή. Γνώση, διδάσκει ὁ Κάντ, εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ἀδιάκοπο δόσιμο μορφῶν, σύμφωνα μὲ ὡρισμένους λογικοὺς νόμους.

5. Γνώση γιὰ τὸν Κὰντ δὲν εἶναι ἡ παράσταση τῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ ἡ διαπίστωση τῆς σύμπτωσης τῆς παράστασης καὶ τοῦ ἀντικειμένου, εἶναι δηλ. μιὰ κρίση. Πῶς ἐκλαμβάνει τὸν ὅρο «κρίση» ἡ Λογική; Μιὰ παρέκβαση στὸ χῶρο τῆς Λογικῆς εἶναι ἀναγκαία. Ἡ παράταξη ἢ ὁ συνδυασμὸς λέξεων τοῦ ἰδίου γλωσσικοῦ συστήματος λέγεται φράση. Ἡ φράση, ὅταν ἔχη (φανερὸν ἢ ἀφανῆ) ἄξονα ἕνα ρῆμα, ποὺ τῆς ἐξασφαλίζει κάποια αὐτοτέλεια νοήματος, λέγεται πρόταση. Οἱ προτάσεις μποροῦν νὰ εἶναι ἀποφάνσεις (π.χ. ἡ γῆ εἶναι σφαιρική), ἢ ἐρωτήσεις, διαταγές, παρακλήσεις, εὐχὲς κ.λ.π.. Ἡ Λογικὴ ὅμως θεωρεῖ προτάσεις μόνο τὶς ἀποφάνσεις, ποὺ ἀποτελοῦν γνῶμες (ἰσχυρισμούς, δοξασίες, πεποιθήσεις), ὑποκείμενες στὴ διάκριση τῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ ψεύδους. Ὅ,τι εἶναι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ρητῆς ἔκφρασης ἡ πρόταση, εἶναι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς σκέψης ἡ κρίση. Ὅ-

ταν λοιπόν, ὁ Κὰντ διδάσκει ὅτι ἡ γνώση δὲν εἶναι παράσταση, ἀλλὰ κρίση, ὑπονοεῖται ἡ κρίση σὰν ὅρος τῆς Λογικῆς. Καὶ ἐπειδὴ ὅλη ἡ φιλοσοφία τοῦ Κὰντ στηρίζεται στὶς λογικὲς κρίσεις, γι' αὐτὸ κυρίως ὠνομάσθηκε ἀπ' αὐτὸν «Κριτικὴ Φιλοσοφία».

6. Ἂς ἐπανέλθουμε τώρα στὶς παραστάσεις, ποὺ μᾶς προσφέρουν οἱ αἰσθήσεις μας. Βλέπω μπροστά μου μιὰ καρέκλα, ἔχω τὴν παράσταση, δηλ. τὴν εἰκόνα, τῆς καρέκλας καὶ ἀποφαίνομαι «αὐτὴ εἶναι μιὰ καρέκλα». Γεύομαι ἕνα ἄχρωμο καὶ ἄοσμο ὑγρό, ἔχω τὴν παράσταση τοῦ νεροῦ, ποὺ γεύθηκα καὶ εἶναι μπροστά μου, καὶ ἀποφαίνομαι «αὐτὸ εἶναι νερό». Ἂς ὑποθέσουμε τώρα ὅτι ἀκούω ἕνα θόρυβο, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ προσδιορίσω. Ἡ ἀκοή μου δὲν μπορεῖ νὰ μὲ βοηθήση νὰ βρῶ, τι εἶναι αὐτὸς ὁ ἄγνωστος θόρυβος. Ποιός θὰ ἀποφανθῆ, τί εἶναι αὐτὸς ὁ θόρυβος; Καὶ στὰ προηγούμενα παραδείγματα τῆς καρέκλας καὶ τοῦ νεροῦ, τί ἐξασφαλίζει τὴν σύμπτωση μεταξὺ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῆς παράστασής του; Ὁ Κὰντ ἀπαντάει ὅτι οἱ αἰσθήσεις δὲν μποροῦν νὰ μᾶς δώσουν ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ καὶ τὴν ἀπάντηση μᾶς τὴν δίδει ἡ ἀντίληψή μας, ποὺ ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο Διάνοια.

Ἡ Διάνοια δὲν εἶναι παθητικὸ δοχεῖο καὶ προϊὸν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλ' ἕνα ἐνεργὸν ὄργανον μὲ συμφυεῖς τρόπους ἐνεργείας καὶ νόμους λειτουργίας, ποὺ ὀργανώνει σὲ ἑνότητες τὸ χάος τῶν αἰσθητηριακῶν παραστάσεων κι' ἔτσι κατακτᾶται ἡ γνώση.

7. Τὸ ὑποκείμενο ἔχει τὴν ἱκανότητα, μέσῳ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, νὰ δέχεται παραστάσεις τῶν ἀντικειμένων.

Τὰ αἰσθητήρια ὅμως ὄργανα μᾶς δίνουν ἕνα ἄμορφο ὑλικὸ τῶν ἀντικειμένων, διότι ὁ φυσικὸς κόσμος πάντα εἶναι ἐν τῷ γίγνεσθαι. Τὸ ὑποκείμενο τῆς γνώσης, γιὰ νὰ ἐπιτύχη τὸν ἀτομικὸ προσδιορισμὸ τῶν ἀντικειμένων, χρησιμοποιεῖ τὶς μορφὲς τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου. Ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος δὲν εἶναι ἀντικειμενικὰ ἢ αἰσθητὰ πράγματα, ἀλλὰ μορφὲς ἀντιλήψεως συμφυεῖς πρὸς τὴν φύση καὶ τὴν δομὴ τῆς Διάνοιας. Ἡ σύλληψη τῶν παραστάσεων τῶν ἀντικειμένων, ὅ,τι δηλαδὴ ὀνομάζει ὁ Κὰντ «ἐποπτεία», θὰ ἦταν ἀδύνατη χωρὶς τὸν χωρικὸ καὶ χρονικὸ προσδιορισμὸ αὐτῶν. Ὥστε ὁ χρόνος καὶ ὁ χῶρος εἶναι ὅροι ἢ μορφὲς τῆς ἐποπτείας. Ἡ ἐξάρτηση τῶν ἀντικειμένων ἀπὸ τὸν χῶρο καὶ τὸν χρόνο ὡδήγησε τὸν Κὰντ στὴ διάκριση τῶν «φαινομένων» καὶ τῶν «καθ' ἑαυτὸ πραγμάτων» ἢ τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων. Ἀντικείμενο τῆς ἐποπτείας εἶναι τὰ «φαινόμενα», εἶναι οἱ παραστάσεις τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὰ ἀντικείμενα, εἶναι ὁ αἰσθητὸς κόσμος, ὄχι αὐτὰ ταῦτα τὰ ἀντικείμενα. Οἱ μορφὲς τῆς ἐποπτείας, δηλ. ὁ χρόνος καὶ ὁ χῶρος, δὲν μᾶς προσφέρονται ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὴν παράστασή τους τὴν δημιουργεῖ ἡ Διάνοια. Ὁ χρόνος καὶ ὁ χῶρος εἶναι, λοιπόν, ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὴν αἴσθη-

ση καὶ συλλαμβάνονται ὄχι λογικά, ἀλλὰ ἐποπτικά, εἶναι δηλ. «καθαρὴ» ἐποπτεία. Ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος, καθὼς εἶναι ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὴν αἴσθηση καὶ ἀπὸ τὴ σχετικότητα τῆς ἐμπειρικῆς γνώσης, ἐξασφαλίζουν στὴν γεωμετρία (ποὺ ἔχει τὸν χῶρο γιὰ βασικὴ ἀρχὴ) καὶ στὴν ἀριθμητικὴ (ποὺ ἔχει τὸν χρόνο γιὰ βασικὴ ἀρχὴ) κῦρος ἀντικειμενικό. Γνώση εἶναι προσδιορισμός. Ἄρα αἰσθητὸς ἢ ἐπιστητὸς κόσμος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ συλλαμβάνεται μαθηματικά, ποὺ μόνο διὰ μέσου τῶν μαθηματικῶν σχέσεων γίνεται ἀντικείμενο τῆς γνώσης. Τὸ αἰώνιο προχώρημα τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ φυσικὸς κόσμος εἶναι πάντα ἐν τῷ γίγνεσθαι.

8. Πῶς ὅμως ἐπεξεργάζεται ἡ Διάνοια τὴν ὕλη τῆς ἐποπτείας καὶ κατακτᾶ τὴν ἀντικειμενικὴ γνώση; Ἡ γνώση ἀρχίζει μὲ τὴν σύνθεση τοῦ ὑλικοῦ τῆς ἐποπτείας σὲ ἑνότητες. Ἂν ἡ σύνθεση αὐτὴ εἶναι τυχαία, τότε ἡ γνώση μας εἶναι ἐντελῶς ὑποκειμενική, δηλ. ὄχι ἐπιστημονικὴ γνώση. Οἱ λόγοι οἱ θεμελιωτικοὶ τῆς σύνθεσης τῶν ἐποπτειῶν, δηλ. τῆς γνώσης τῶν φαινομένων, μπορεῖ νὰ συναχθοῦν ἀπὸ τὶς λογικὲς μορφὲς τῆς κρίσης καὶ ὀνομάζονται ἀπὸ τὸν Κὰντ «κατηγορίες». Ἀντίστοιχα μὲ τὴν διάκριση τῶν κρίσεων στὴ Λογική, ὁ Κὰντ διακρίνει τὶς κατηγορίες σὲ τέσσερες τριάδες: α) τρεῖς κατηγορίες ποιότητας (ἑνότητα, πολλότητα, ὁλότητα), β) τρεῖς κατηγορίες ποιότητας (πραγματικότητα, ἄρνηση, περιορισμό), γ) τρεῖς κατηγορίες ἀναφορᾶς (οὐσία, αἰτία, κοινότητα) καὶ δ) τρεῖς κατηγορίες τρόπου (δυνατότητα, πραγματικότητα ἢ ὕπαρξη καὶ ἀναγκαιότητα). Ἡ διάνοια ἢ ἡ Λογικὴ ἀνθρώπινη συνείδηση συλλογίζεται ἐπάνω στὸ ἄμορφο ὑλικὸ τῆς ἐποπτείας καὶ ἀποφαίνεται ἐπ' αὐτοῦ, δηλ. κρίνει, συνθέτοντας καὶ σχηματίζοντας ἔννοιες. Ἀλλὰ οἱ κρίσεις, γιὰ νὰ ἔχουν ἀναγκαιότητα καὶ γενικότητα, πρέπει νὰ θεμελιώνωνται στὶς κατηγορίες. Ἡ φύση δὲν εἶναι παρὰ οἱ παραστάσεις μας, συνθεμένες σὲ κρίσεις, κατὰ τὶς κατηγορίες τοῦ λογικοῦ ὑποκειμένου. Τὸ λογικὸ ὑποκείμενο νομοθετεῖ τοὺς καθολικοὺς καὶ ἀναγκαίους νόμους τοῦ φυσικοῦ σύμπαντος. Ἔτσι κατὰ τὴν Καντιανὴ Φιλοσοφία ὁ αἰσθητὸς κόσμος ἐξαρτᾶται καὶ στρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν Διάνοια καὶ ὄχι ἡ Διάνοια γύρω ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ κόσμο. Αὐτὴ τὴν κοπερνίκεια ἐπανάσταση ἐπέφερε στὴν ψυχολογία ὁ Κάντ. Ὁ φυσικὸς κόσμος δὲν ἀντλεῖ βέβαια τὸ περιεχόμενό του ἀπὸ τὴν Διάνοια, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ ὑποκειμενικὸς ἰδεαλισμός. Διάνοια χωρὶς τὸ περιεχόμενο τῶν αἰσθήσεων θὰ ἦταν κενὴ καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν αἰσθήσεων χωρὶς τὴν Διάνοια θὰ ἦταν χωρὶς τὴ μορφὴ τῆς γνώσης, διδάσκει ὁ Κάντ.

9. Οἱ κατηγορίες πρέπει νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τὶς «ἔμφυτες ἰδέες» τῆς ψυχῆς, δηλ. οἱ κατηγορίες δὲν εἶναι δυνάμεις, ποὺ ἐνυπάρχουν στὸν ἄνθρωπο ἀφ' ὅτου γεννηθῆ. Οἱ κατηγορίες δὲν εἶ-

ναι ἀνεξάρτητες ἀπὸ τὶς αἰσθητηριακὲς παραστάσεις κατὰ τὴ γένεσή των. Εἶναι μέθοδοι, εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς ἐξοπλισμός, ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ διάνοια, ἡ λογικὴ συνείδηση, γιὰ τὴν γνώση τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Οἱ κατηγορίες εἶναι γνώσεις, ποὺ ὀφείλονται στὴν δημιουργικὴ δύναμη τῆς διάνοιας, ἡ ὁποία κεντρίζεται ἀπὸ τὶς αἰσθητηριακὲς παραστάσεις, εἶναι γνώσεις à priori ἢ «καθαρὲς» (οἱ a posteriori γνώσεις ἐξαρτῶνται ἀπόλυτα ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ κόσμο).

Ὁ Κὰντ ἀποκρούει τὶς «ἔμφυτες ἰδέες» κι' ἔτσι χωρίζεται ἀπὸ τὴν λογοκρατία τοῦ Καρτεσίου καὶ ἐγκαινιάζει μιὰ νέα περίοδο στὴν ἰδεοκρατία.

Γ' Η ΙΔΕΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΤ

10. Εἴπαμε ὅτι μὲ τὴν Διάνοια ἀποκτοῦν οἱ ἐποπτεῖες μας τάξη, ἑνότητα καὶ κῦρος, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς Λογικῆς, καὶ θεμελιώνεται ἔτσι ἡ ἐπιστημονική, δηλ. ἡ ἀντικειμενικὴ γνώση τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, τοῦ κόσμου τῶν φαινομένων. Ἀλλὰ ἡ Διάνοια, ὑποστηρίζει ὁ Κάντ, δὲν εἶναι παρὰ μία λειτουργία τοῦ Νοῦ ἢ τοῦ Λόγου ἢ τοῦ Πνεύματος, μιὰ λειτουργία ποὺ ἀναφέρεται στὴν θεωρητικὴ σύλληψη τῶν φαινομένων. Ὁ Νοῦς ἢ ὁ Λόγος ἢ τὸ Πνεῦμα (ὅλοι οἱ ὅροι ἐδῶ εἶναι ταυτόσημοι) πάει πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ γνώση. Ἀφοῦ ἡ Διάνοια ἀσχολεῖται μὲ τὰ φαινόμενα καὶ ὄχι μὲ τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων, εἶναι πρόδηλο ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβη τὸ ὅλο τοῦ κόσμου, τὸ «ἀνυπόθετο» τοῦ Πλάτωνος (Πολιτεία 519β, Φαίδων 101D). Γιὰ τὴν βαθύτερη κατανόηση αὐτῆς τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων χρειάζεται μιὰ ἄλλη πνευματικὴ λειτουργία, ἡ Διαλεκτική. Τὰ δεδομένα τῆς θεωρητικῆς ἢ ἐπιστημονικῆς γνώσης ὑποτάσσονται ἀπὸ τὴν ἑνοποιητικὴ δύναμη τοῦ Νοῦ ἀναπηδοῦν οἱ ΙΔΕΕΣ. Οἱ ἰδέες εἶναι αἰτήματα, οἱ τελικοὶ σκοποί, πρὸς τοὺς ὁποίους πρέπει διαρκῶς νὰ κατευθύνεται ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Ἐκφράζουν ὅλες τὸ δέον τῆς ὁλοκλήρωσης, ποὺ εἶναι ἀνέφικτη στὴν πραγματικὴ γνώση. Δὲν εἶναι συστατικές, ἀλλὰ κατευθυντήριες ἢ ρυθμιστικὲς ἢ κανονιστικὲς ἀρχὲς τῆς γνώσης. Ἄλλο «γιγνώσκω» καὶ ἄλλο ἐννοῶ. Ἐκείνου ποὺ γιγνώσκουμε, θεμελιώνουμε τὴν πραγματικότητα, τὸ συγκεκριμένο εἶναι. Ἐκείνου ποὺ ἐννοοῦμε καὶ δὲν γινώσκομε δὲν θεμελιώνομε τὴν πραγματικότητα, ἁπλῶς καθορίζουμε τὴν λογική του θέση μέσα καὶ πλάϊ σὲ ἄλλα νοήματα. Τὸ «πρᾶγμα καθ' ἑαυτό», δηλ. ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων, ἡ ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως ἀνήκουν στὸν χῶρο τῶν ἰδεῶν, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν νοητὸ κόσμο ,τὸν ὑπερβατικὸ ἢ μεταφυσικὸ κόσμο, διότι εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ κόσμο, διότι «ὑπερβαίνει» τὸν αἰσθητὸ κόσμο. Γνώση τοῦ νοητοῦ κόσμου δὲν εἶναι δυνατή, γιατὶ ἡ γνώση περιορίζεται, διακηρύσσει ὁ Κάντ, μόνον στὸν αἰσθητὸ κόσμο.

11. Οἱ ἰδέες στὸν Πλάτωνα εἶναι τὰ πρότυπα τῶν πραγμάτων (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ «ἀπεικάσματα» αὐτῶν) ,ποὺ ὁ Νοῦς θεᾶται. Κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Πλάτωνος οἱ ἰδέες πηγάζουν ἀπὸ τὸν ὕψιστο Νοῦ, ἀπ' ἐκεῖ ἐδόθησαν καὶ στὸν ἀνθρώπινο, ποὺ τώρα πιὰ δὲν βρίσκεται στὴν ἀρχική του κατάσταση, ἀλλὰ μὲ κόπο πρέπει νὰ ἀνακαλέση μὲ τὴ μνήμη τὶς παληὲς καὶ τώρα πολὺ σκοτεινιασμένες ἰδέες. Οἱ ἰδέες τοῦ Κὰντ εἶναι συνεπῶς κάτι ἐντελῶς διαφορετικὸ καὶ ἀπὸ τὶς ἰδέες τοῦ Πλάτωνος.

Δ΄ ΕΝ ΑΡΧΗ ῏ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ...

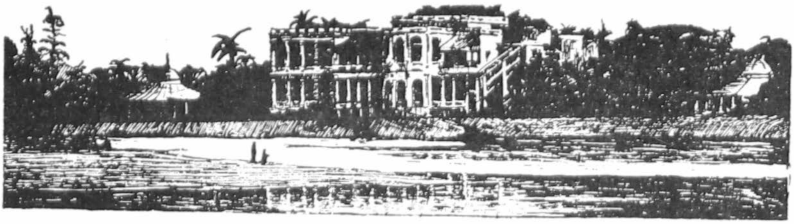
12. Ὁ Νοῦς ὅμως δὲν ἀναπαύεται παρὰ μόνον ὅταν φθάση στὸ ἀπόλυτο, στὸ ἀνυπόθετο. Ὅλη ἡ ὁλότητα τῆς γνώσης ὑπάρχει ὑπὸ ὅρους, ἀλλὰ ἡ ἰδέα ζητάει νὰ ἀναχθῆ ἡ ὁλότητα αὐτὴ σὲ μιὰ ἀπόλυτη ἀρχή, ποὺ νὰ μὴν ἔχη ἄλλη ὡς προϋπόθεσή της νὰ εἶναι δηλ. ἀνυπόθετη (ἀρχικὴ αἰτία τοῦ κόσμου). Καὶ καταλήγει ὁ Κάντ, Νοῦς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν λόγος τοῦ παντός. Ὁ Λόγος εἶναι ἡ νοητὴ αἰτία τοῦ παντός.

Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΤΕΡΗ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

α) Ἐμμ. Κάντ, Προλεγόμενα εἰς πᾶσαν μέλλουσαν μεταφυσικήν, ἥτις θὰ δύναται νὰ παρουσιάζεται ὡς ἐπιστήμη (μετ. Χ. Γιεροῦ).
β) Ἐμμ. Κάντ, Δοκίμια (μετ. Εὐαγγ. Παπανούτσου).
γ) Ἐμμ. Κάντ, Οἱ ἀρχὲς τῆς μεταφυσικῆς τῶν ἠθῶν (μετ. Νικ. Κορκοφίγκα).
δ) Κων. Τσάτσου Ἡ γνωσιολογία τοῦ Κὰντ ὡς εἰσαγωγὴ στὴν ἰδεοκρατία (Ἀρχεῖον Φιλοσοφίας, Ε΄ 49 ἑπ.).
ε) Κων. Τσάτσου, Ἡ Κοινωνικὴ Φιλοσοφία τοῦ Κὰντ (Ἀρχεῖον Φιλοσοφίας Ε΄ 388 ἑπ.).
στ) Ἰωάν. Θεοδωρακοπούλου, Διάνοια, δύναμη τῆς κρίσης καὶ νοῦς στὸν Κὰντ (Ἀρχεῖον Φιλοσοφία, Ι΄ 1 ἑπ.).
ζ) Παναγ. Κανελλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος, Γ΄ 1444 ἑπ.
η) Εὐαγγ. Παπανούτσου, Φιλοσοφία καὶ Παιδεία, σ. 333 ἑπ.
θ) Εὐαγγ. Παπανούτσου, Λογική.
ι) Bertrand Russel, Ἱστορία τῆς Δυτικῆς Φιλοσοφίας (μετ. Αἰμ. Χουρμουζίου) Β΄ 458 ἑπ.).
ια) Will & Ariel Durand, Παγκόσμιος Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ, τόμ. Ι΄, 2 σελ. 57 ἑπ.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΛΑΘΟΥΣ : Στὴν σελ. 200, στὸ τέλος τῆς 3ης σειρᾶς τῆς παραγρ. 8 το κείμενον πρέπει νὰ διαβαστῆ ὡς ἀκολούθως :

Ἂν ἡ σύνθεση αὐτὴ εἶναι τυχαία, τότε ἡ γνώση μας εἶναι ἐντελῶς ὑποκειμενικὴ καὶ σχετική. Ἂν συντελεῖται κατὰ κανόνες λογικὰ ἀναγκαίους, τότε ἡ σύνθεση ὁδηγεῖ στὴν ἀντικειμενικὴ δηλαδὴ τὴν ἐπιστημονικὴ γνώση. Οἱ λόγοι οἱ θεμελιωτικοί κ.λ.π.

Ἄποψις τῆς ἕδρας τῆς Θ. Ε. στὸ Ἄντυαρ

Πῶς ἀπέθανε καὶ ἐκηδεύθη ὁ φιλόσοφος Ν. Σρὶ Ράμ

Ἀπὸ τὸ Ἄντυαρ τῆς Ἰνδίας, ὅπου τὸ διεθνὲς ἀρχηγεῖον τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ἐλάβαμε ἀνταπόκρισιν γιὰ τὶς συνθήκες τοῦ θανάτου τοῦ Προέδρου Νιλακάντα Σρὶ Ράμ.

Ὁ Πρόεδρος εἰργάζετο πλήρως (τουλάχιστον ἔξη ἡμέρες τὴν ἑβδομάδα) στὸ γραφεῖο του μέχρι δέκα ἡμέρες πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἐσχεδίαζε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἰνδονησία κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου. Ἀλλά, τὴν τελευταία ἑβδομάδα τοῦ Μαρτίου ἔνοιωσε κάποια ὑπερβολικὴ κόπωσι καὶ οἱ ἰατροὶ τοῦ συνέστησαν ἀνάπαυσι. Δὲν διεγνώσθη καμμία εἰδικὴ αἰτία τῆς κοπώσεως, ἀλλὰ ἐθεωρήθη ὅτι ὁ Πρόεδρος ἐξηντλεῖτο, μὲ τὴν ὑπερβολική του προσήλωσι στὸ καθῆκον. Πάντως, ἡ κατάστασίς του δὲν ἐκρίθη ἀνησυχητική. Τὸ πρωὶ τῆς 29ης Μαρτίου πῆγε στὸ γραφεῖο, ἀλλὰ αἰσθάνθηκε πολὺ κουρασμένος ὥστε δὲν πῆγε καὶ τὸ ἀπόγευμα. Ἔμεινε στὸ σπίτι τὶς ὑπόλοιπες ἡμέρες καὶ ἡ ἀλληλογραφία ἐτίθετο ἐκεῖ ὑπ' ὄψιν του. Συνέχισε νὰ ἐργάζεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἕως δύο ἡμέρες πρὸ τοῦ τέλους.

Τὸ Σάββατο 7 Ἀπριλίου ἡ κατάστασίς του ἐχειροτέρεψε. Τὸ πρωῒ τῆς ἑπομένης ἐφάνηκε νὰ καλυτερεύῃ λίγο, ἀλλὰ τὸ ἀπόγευμα διεγνώσθη καρδιακὴ προσβολή. Μετέστη ἠρέμα στὰς 6.45 τὸ βράδυ. Ὑπέφερεν ἐλάχιστα. Ἡ κόρη του, κυρία Ράντα Μπουρνιὲ καὶ ἡ ἀδελφή του δόκτωρ Ν. Σιβακάμου ἦσαν στὸ πλευρό του, ὅπως καὶ καθ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς συντόμου ἀσθενείας του.

Ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ Προέδρου μετεδόθη ἀπὸ τὸ Πανινδικὸ Ραδιόφωνο στὶς ἐσωτερικὲς καὶ ἐξωτερικὲς ἐκπομπές του, καθὼς καὶ ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες τῆς ἑπομένης. Ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο συνέρρευσαν ἐκδηλώσεις πένθους. Ἰδιαιτέρως ἐξεδήλωσαν τὴν λύπη των ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ Μαδράς, στὴν

περιοχὴ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται τὸ Ἄντυαρ.

Ἀπὸ παντοῦ ἔφθασαν ἀντιπρόσωποι μὲ ἄνθη, τὰ ὁποῖα ἀπέθεταν σιωπηλὰ στὴν σορὸ τοῦ Προέδρου. Δίπλα της ἦταν καὶ ἡ μητέρα του, κυρία Σεσαμμάλ, ἡλικίας 101 ἐτῶν. Ἀπὸ τὴ Βομβάη ἔφθασε ὁ μεγαλύτερος γυιός του Βασὰντ Νιλακάντα. Ἡ σύζυγος τοῦ Σρὶ Ράμ, κυρία Βασὰντ Μπαγκιράτι εἶχε πεθάνει τὸ 1968. Ἔφθασαν ἐπίσης ὅλα τὰ ἀδέλφια του.

Ἡ κηδεία ἔγινε μὲ τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ ἁπλότητα, ποὺ ἐταίριαζαν στὴν θέσι καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Προέδρου.

Τὸ μεσημέρι τῆς 9ης Ἀπριλίου, ἡμέρα Δευτέρα, ἐσχηματίσθη πομπὴ πρὸς τὸν Κῆπο τῶν Ἀναμνήσεων, ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ ἀποτέφρωσις τῆς σοροῦ. Ὁ Κῆπος εἶναι μία θαυμάσια τοποθεσία, δίπλα στὸν ποταμὸ τοῦ Ἄντυαρ, καὶ εἶναι ἀφιερωμένος στοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, τῶν ὁποίων διατηρεῖται ἡ τέφρα σὲ ληκύθους.

Πρὸ τῆς ἀποτεφρώσεως, ἀνεγνώσθησαν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ β΄ κεφάλαιο τῆς «Μπαγκαβὰδ Γκιτά», γιὰ τὴν ἀφθαρσία τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία κατοικεῖ προσωρινὰ στὸν σαρκικὸ ἄνθρωπο:

«Εἶπε ὁ Σρὶ Κρισνᾶ στὸν Ἀρζούνα:
— Ὁ ἀληθινὰ σοφὸς δὲν θρηνεῖ γιὰ τοὺς ζωντανούς, οὔτε γιὰ τοὺς νεκρούς. Οὐδέποτε ὑπῆρξε χρόνος χωρὶς νὰ ὑπάρχω ἐγώ, ὅπως καὶ σύ, οὔτε καὶ θὰ ὑπάρξη μέλλον ὅπου θὰ παύσωμε νὰ ὑφιστάμεθα. Καθὼς ὁ ἔνοικος τοῦ σώματός μας περνάει ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία, τὴ νεότητα καὶ τὰ γηρατειά, ἔτσι καὶ κατὰ τὸν θάνατο περνάει σ' ἕνα ἄλλο εἶδος σώματος. Οἱ σοφοὶ δὲν ἀπατῶνται ἀπὸ τὶς μεταβολὲς αὐτές. Αἰσθήματα θερμότητος καὶ ψύχους, ἡδονῆς καὶ πόνου, προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἐπαφὴ τῶν αἰσθήσεων μὲ τ' ἀντικείμενά των. Ἔρχονται καὶ παρέρχονται, δὲν διαρκοῦν. Ὀφείλεις νὰ τὰ δεχθῆς. Ἕνα γαλήνιο πνεῦμα ἀποδέχεται τὴν ἡδονὴ καὶ τὸν πόνο μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ δὲν συγκινεῖται ποσῶς. Εἶναι τότε ἄξιος γιὰ τὴν ἀθανασία.

«Τὸ μὴ ὑφιστάμενον δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἔλθη στὴν ὕπαρξι καὶ τὸ ὑπάρχον δὲν θὰ πάψη ποτὲ νὰ ὑφίσταται. Ὅσοι ἐγνώρισαν τὴν ἐνδότερη Πραγματικότητα γνωρίζουν ἐπίσης τὴν φύσι τοῦ ε ἶ ν α ι καὶ τοῦ δ ὲ ν ε ἶ ν α ι. Ἡ Πραγματικότης ποὺ διαποτίζει τὸ σύμπαν εἶναι ἀκατάστρεπτη. Οὐδεὶς ἔχει τὴν ἰσχὺ νὰ ἀλλάξη τὸ Ἀμετάβλητο. Τὰ σώματα θὰ πεθάνουν, ἀλλὰ ὁ κάτοχος τῶν σωμάτων εἶναι ἀθάνατος. Δὲν περιορίζεται. Δὲν καταστρέφεται.

«Ἀγέννητος εἶναι καὶ ἀπέθαντος. Ἄναρχος καὶ ἀκατάπαυστος. Χωρὶς λίκνο καὶ δίχως φέρετρο, ἀμετάβλητος διὰ παντός. Φθαρμένα ἐνδύματα ἀπορρίπτονται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Φθαρμένα σώματα ἀπορρίπτονται ἀπὸ τὸν ἔνοικό των καὶ νέα ἐνδύματα λαμπρότερα τὸν περιβάλλουν. Παντοῦ καὶ πάντοτε. Καὶ διὰ παντός. Ἡ ὕπαρξις τῶν ὑπάρξεων εἶναι αἰώνια.»

Ἐπίσης ἀνεγνώσθησαν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φωνὴ τῆς

Σιγῆς». Ἔπειτα ὁ πρωτότοκος γυιὸς τοῦ Ν. Σρὶ Ρὰμ ἄναψε τὴν φωτιὰ καὶ σὲ λίγες ὧρες τὸ σῶμα εἶχε ἀποτεφρωθῆ.

Τὸ πρωῒ τῆς 10ης Ἀπριλίου ἡ τέφρα συνελέγη σὲ λήκυθο καὶ ἀπετέθη στὸν Κῆπο τῶν Ἀναμνήσεων. Τὰ ὀστᾶ μετεφέρθησαν στὰ ἀνοικτὰ τοῦ κόλπου τῆς Βεγγάλης καὶ ἐρρίφθησαν στὴ θάλασσα, ἐνῶ οἱ φίλοι καὶ σεβόμενοι τὴν μνήμη του παρακολουθοῦσαν ἀπὸ τὴν ἀκτὴ τὴν συγκινητικὴ σκηνή.

Στὰς 22 Ἀπριλίου ἔγινε στὴν ἕδρα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἀναμνηστικὴ συγκέντρωσις. Ἀφοῦ ἀνεγνώσθησαν προσευχαὶ τῶν θρησκειῶν καὶ ἐτηρήθη σιγὴ ἑνὸς λεπτοῦ, οἱ ὁμιληταὶ ἀνεφέρθησαν στὴν προσωπικότητα τοῦ Προέδρου.

Ἦταν ταπεινὸς καὶ ἥσυχος. Ποτὲ δὲν ἐπρόφερε μία σκληρὴ λέξι, οὔτε ὕψωσε κάν τὸν τόνο τῆς φωνῆς του. Δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ προβολή. Ἦταν γαλήνιος, ὑπομονητικός, ἀτάραχος. Πολὺ ἐργατικός. Ἐγύρισε τὸν κόσμο διδάσκοντας. Ἀπέπνεε τὸ ἄρωμα τῆς καλωσύνης. Ἕνας ἄνθρωπος σπάνιος καὶ ἀληθινός..

⁂

Ὁ Ν. Σρὶ Ρὰμ ἐγεννήθη τὸ 1889 στὸ Θανζαβοὺρ τῆς νοτίου Ἰνδίας. Ὁ πατέρας του Νιλακάντα Σάστρυ ἦταν ἐπιφανὴς λόγιος, μὲ μεγάλη εἰδίκευσι στὶς Σανσκριτικὲς καὶ Ἰνδικὲς Γραφές. Ὁ Σρὶ Ρὰμ ἔλαβε τὸ πτυχίο φιλολογίας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μαδράς, τὸ 1909, καὶ ἔγινε ἐκπαιδευτικός. Ἀλλά, πολὺ σύντομα ἀφιέρωσε τὸν ἑαυτό του στὴν ὑπόθεσι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰνδίας καὶ τὴν διάδοσι τῶν ἀληθειῶν τῆς Θεοσοφίας.

Ὑπῆρξε ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς Ἄννι Μπέζαντ καὶ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Νέας Ἰνδίας, ἐπίσης βοηθὸς ἀρχισυντάκτης τῆς Μπέζαντ στὶς ἐφημερίδες «Νέα Ἰνδία» καὶ «Κοινὴ εὐημερία».

Πρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἀνέλαβε τὸ 1953, διαδεχθεὶς τὸν Ζιναραγιαντάσα. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ 20 συναπτὰ ἔτη, ἐπανεκλεγόμενος διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας τῶν ἀνὰ τὸν κόσμο τμημάτων τῆς Ἑταιρίας (ἀνὰ ἑπταετίαν, τὸ 1960 καὶ 1967).

Ὑπῆρξε διευθυντὴς τῆς σχολῆς τῆς Σοφίας στὸ Ἄντυαρ. Συνέγραψε πολλὰ βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν μεταφρασθῆ στὴν ἑλληνική: «Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα», «Αἱ βαθύτεραι ὄψεις τῆς ζωῆς» καὶ «Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας».

⁂

Σύμφωνα πρὸς τοὺς κανονισμούς, ὁ διεθνὴς ἀντιπρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας κ. Τζαίημς Σ. Πέρκινς θὰ προεδρεύσῃ μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Προέδρου. Ἤδη ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Αὐστραλία καὶ ἔφθασε στὸ Ἄντυαρ, ὅπου ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ ΤΟΥ ΙΝΔΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Ἡ ἀληθινὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου

ΟΜΙΛΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ὅλοι οἱ μεγάλοι πνευματικοὶ Διδάσκαλοι ἔχουν μιλήσει γιὰ τὴν σημασία τῆς αὐτογνωσίας. Ὑπονοεῖται ἡ γνῶσις τοῦ ἐσωτερικοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ μας, τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ὅλης μας ὑπάρξεως, τὸ ὁποῖον εἶναι Ἕνα μὲ τὸ ἀπόλυτον Ἕνα, μὲ τὴν λεγόμενη Ὑπὲρ-ψυχὴ τοῦ σύμπαντος, τῆς ὁποίας κάθε ἄτομον εἶναι ἀντανάκλασις.

Ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοια τῆς αὐτογωσίας ἀνακύπτει ἡ ἀπαραίτητη προπαρασκευή μας, διότι, ἐὰν δὲν ἀπαλλάξωμε τὴν φύσι μας ἀπὸ τὰ ἐμπόδια πρὸς τὴν γνῶσιν, δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὸ μεγάλο θέμα τῆς γνώσεως τοῦ βαθύτερου ἑαυτοῦ μας.

Ἂς ἀρχίσωμε μὲ τὸ πρῶτο ἁπλὸ βῆμα. Γνωρίζω ὅτι ἔχω ἕνα σῶμα, ὅπου κατοικεῖ ὁ νοῦς. Ποιά εἶναι ἡ μεταξύ μας σχέσις; Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τὸ σῶμα. Ἐὰν τὸ ἀντιλαμβανώμεθα αὐτό, δὲν θ' ἀφήναμε νὰ μᾶς κυβερνοῦν αἱ κλίσεις καὶ αἱ ῥοπαί του. Ὑπάρχει μία κοινόχρηστη φράσις: «Τὸ σῶμα μου». Εἶναι ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος σκέπτεται: «Αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου». Ἐὰν ὁ νοῦς εἶναι προϊὸν τοῦ ἐγκεφάλου, τότε εἶναι παράξενο νὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτό του ὡς κάτοχον ἢ ἐλεγκτὴν ἑνὸς σώματος, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι στὶς ἀθλητικὲς ἐκδηλώσεις. Ὁ νοῦς, σύμφωνα μὲ τὴν ὑλιστικὴ ἄποψι, εἶναι ἕνα ἐπιφαινόμενον, εἶναι δηλ. ἀντανάκλασις μιᾶς δραστηριότητος, ἡ ὁποία λαμβάνει χώραν στὰ ἐγκεφαλικὰ κύτταρα καὶ τὸ νευρικὸ σύστημα. Ἀλλά, ἐὰν ἡ ἀντανάκλασις σκέπτεται ὅτι κατέχει ἕνα σῶμα εἶναι τὸ ἴδιο σὰν μία σκιὰ νὰ σκέπτεται ὅτι εἶναι ἰδιοκτήτρια τοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον ρίχνει τὴν σκιά. Εἶναι σχετικῶς εὔκολο διανοητικὰ ν' ἀντιληφθῇ κανεὶς ὅτι δὲν εἶναι τὸ σῶμα.

Ἂς προχωρήσωμε τώρα στὴ φύσι τοῦ νοῦ. Ὁ νοῦς μας εἶναι σχηματισμένος ἀπὸ προηγούμενες σκέψεις καὶ ἀντιδράσεις Γι' αὐτὸ καὶ ὁ δικός σας νοῦς εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν δικό μου ,διότι τοῦ καθενὸς ὁ νοῦς ἔχει διαμορφωθῆ ἀπὸ διαφορετικὲς σκέψεις, ἐπιδράσεις

καὶ ἀντιδράσεις. Ἐάν, ὅμως, ὁ νοῦς εἶναι προϊὸν προγενεστέρων σκέψεων καὶ ἀντιδράσεων, τότε τί ὑπάρχει στὸ ὑπόστρωμά του; Ὁ νοῦς τοῦ καθενὸς εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ ὅ,τι πρωταρχικὰ ἦταν, ἐπειδὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα συνεχοῦς «γίγνεσθαι». Ποιά ἦταν ἡ φύσις τοῦ νοῦ προτοῦ ξεκινήση αὐτὴ ἡ διαδικασία; Ἦταν μία συνειδητότης στὴν κυριολεξία, σὰν ἐκείνη ποὺ ἔχει τὸ βρέφος γιὰ τὸν γύρω του κόσμο. Τὸ βρέφος δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ σκέπτεται, διότι ἡ σκέψις εἶναι μία κάποια μορφὴ δράσεως. Ἁπλῶς, ἔχει κάποια συνειδητότητα, πρῶτα ἴσως τῆς μορφῆς τῆς μητέρας του, ἔπειτα μερικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς μορφῆς καὶ ἄλλων πραγμάτων. Ὄχι τὸ βρέφος μόνον, ἀλλὰ κάθε πλάσμα ἔχει ὡς ἕνα βαθμὸ συνειδητότητα. Ἔχει ἐπίσης ἔνστικτα, ἀλλὰ ἡ συνειδητότης εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὸ ἔνστικτο. Τὸ ἔνστικτον ἑνὸς ζώου εἶναι ἕνα ἰχνογράφημα στὸ νοῦ του, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖον δρᾶ, ἐνῶ ἡ φύσις τῆς συνειδητότητος ἔγκειται στὴν λῆψι ἐντυπώσεων. Ἂς πάρωμε παράδειγμα τὴν συνάθροισί μας, αὐτὴν τὴν στιγμὴ καὶ ἂς ποῦμε ὅτι ἐγὼ δὲν σκέπτομαι διόλου, ἀλλὰ ἀτενίζω ἁπλῶς. Θὰ ἔχω ἐντυπώσεις τῶν εὑρισκομένων στὴν αἴθουσα, τοῦ σχήματός της, τῶν χρωμάτων κ.ο.κ. Ἀλλὰ ἡ συνειδητότης δὲν περιορίζεται στὴν λῆψι ἐντυπώσεων. Τὶς διατηρεῖ ἐπίσης, ἂν καὶ ἀπὸ στενώτερη ἄποψι ἡ συγκράτησις τῶν ἐντυπώσεων μπορεῖ ν' ἀποδοθῆ στὰ ἐγκεφαλικὰ κύτταρα ἢ μιὰ λεπτοτέρας ὑφῆς ὕλη, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι συνδεδεμένα. Ἡ συγκράτησις τῶν ἐντυπώσεων εἶναι ἡ μνήμη.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς γεννήσεώς μου ἐδέχθηκα ἕνα σωρὸ ἐντυπώσεων, ποὺ μένουν σ' ἕνα ὡρισμένο πεδίο ἢ περίφραγμα. Ἔτσι, ἡ συλλογὴ τῶν ἐντυπώσεών μου, ποὺ εἶναι ἡ βάσις τῆς δραστηριότητος τοῦ νοῦ μου, εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν δική σας συλλογή. Τὸ πεδίον ἢ περίφραγμα ὅπου διατηροῦνται αἱ ἐντυπώσεις ἢ ἀναμνήσεις, μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ ἀτομικότης ἢ τουλάχιστον ἡ βάσις τῆς ἀτομικότητος τοῦ προσώπου. Ὅλαι αἱ μεταβολαὶ ποὺ λαμβάνουν χώραν στὴν ἀτομικὴ συνειδητότητα παραμένουν σ' αὐτὸ τὸ πεδίον. Μερικαὶ τροποποιοῦνται ἢ ἐξουδετεροῦνται ἀπὸ τὴν περαιτέρω δραστηριότητα τοῦ νοῦ. Ἡ ὅλη διαδικασία εἶναι παρεμφερὴς μ' ἐκείνην ποὺ συντελεῖται μέσα στὸ κέλυφος τοῦ αὐγοῦ. Λαμβάνουν χώραν, ὑποσυνειδήτως, ὅλων τῶν εἰδῶν αἱ ἀλλαγαί, καὶ τελικῶς ὑπάρχει μία ὀργάνωσις διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἀρχική. Κάθε ἄτομον εἶναι οὐσιαστικῶς μία σφαῖρα συνειδητότητος, στὴν ὁποίαν λαμβάνουν χώραν ποικίλαι μεταβολαί, μολονότι καταχωροῦνται ἢ ἐγγράφονται καὶ στὸν ἐγκέφαλο. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον ἐγκέφαλος καὶ νοῦς φαίνονται νὰ ἀποτελοῦν ἕνα,

πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ συμβαίνει, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ πεδίου. Διότι, εὑρέθη ἀπὸ ὡρισμένα πειράματα ὅτι ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ δρᾶ καὶ ἐκτὸς τοῦ ἐγκεφάλου.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τὸ σῶμα του, θὰ μπορούσαμε νὰ ὀνομάσωμε τὸ ἀνθρώπινον ἄτομον σῶμα συνειδητότητος, χρησιμοποιώντας τὴν λέξι σὰν κάτι τὸ ὑλικό, ἂν καὶ μπορῆ νὰ ὑπάρχη ὕλη λεπτότερη ἀπὸ τὴν φυσικὴ καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ λέμε «σῶμα γνώσεων». Ἡ γνῶσις εἶναι ἐπίκτητη καὶ ἡ συνειδητότης εἶναι τὸ πεδίον ὅπου ἀποθηκεύεται.

Δὲν χρειάζεται νὰ διαβάσωμε βιβλία γιὰ νὰ ἀνακαλύψωμε ἢ νὰ διαπιστώσωμε ὅτι δὲν εἴμεθα τὸ σῶμα μας, ὅτι βασικῶς δὲν εἴμεθα ὁ νοῦς μας, διότι ἀλλάζει σταθερά, μολονότι τοῦτο δὲν διαπιστώνεται εὔκολα. Δέν εἴμεθα οὔτε ἡ συνειδητότης ἐν γένει. Εἴμεθα μία συνειδητότης ἀτομικοποιημένη, περιεχομένη σ' ἕνα ἰδιαίτερο πεδίον καὶ ἐκεῖ ἀναπτυσσομένη.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ συνειδητότης μπορεῖ νὰ διαλυθῆ ἢ νὰ ἀπορριφθῆ. Τὰ περιεχόμενά της διαλύονται μετὰ θάνατον, βάσει τοῦ μηχανισμοῦ τῆς Φύσεως, διότι ἀποσυντίθεται ἡ ὑλικὴ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας αἱ ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις διαμένουν. Ἀλλὰ μία παρόμοια μεταβολὴ μπορεῖ νὰ συντελεσθῆ καὶ ἐθελουσίως, διαρκούσης τῆς ζωῆς μας στὸ φυσικὸ σῶμα, μὲ τὴν Γιόγκα. Ὅ,τι ἔχει συσσωρευθῆ στὸν νοῦ μπορεῖ νὰ ἀπορριφθῆ. Τὸ ὅλον ἀμάλγαμα ποὺ συνθέτει τὴν ψυχική μας φύσι ὑπόκειται σὲ τῆξι, διάλυσι καὶ ἀνασύνθεσι. Ὅταν ἡ συνειδητότης τοῦ ἀτόμου εἶναι ἀδειανὴ ἀπὸ τὸ περιεχόμενόν της, τί ἀπομένει; Καὶ πῶς ξέρομε ἂν κάτι ἀπομένει; Καὶ ἂν φεύγη τὸ περιεχόμενον, μήπως χάνεται καὶ τὸ περιέχον; Δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμε τί συμβαίνει μετὰ θάνατον μὲ τὴν ἑνότητα, ἡ ὁποία ἀπήρτισε τὸ φυσικὸν σῶμα, μόνον μποροῦμε νὰ συμπεράνωμε τί δυνατὸν νὰ συμβαίνη, μελετῶντες τὸν ἑαυτό μας καὶ κατανοοῦντες τὴν φύσι μας. Ἐὰν μπορούσαμε νὰ φθάσωμε σ' ἕνα συμπέρασμα καθ' ὃν χρόνον εἴμεθα ἀκόμη ζωντανοὶ στὸ σῶμα μας ,διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐλευθέρας θελήσεώς μας καὶ μὲ τὴν διαδικασία τῆς ἀποσπάσεως ἀπὸ κάθε πεῖρα καὶ πηγὴ πείρας, τότε θὰ ἐμαθαίναμε τί ἐπιζῆ. Τὸ ἔχουν ἐπιτύχει αὐτὸ οἱ Γιόγκι καὶ οἱ σοφοί. Ἐὰν παραμένη μία ἑνότης καθαρᾶς συνειδητότητος, ἀδειασμένη ἀπὸ κάθε διαδικασία σκέψεων ἢ ἰδεῶν, ὡστόσο εἰσέτι ἱκανὴ γιὰ σκέψι, θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς καθαρὰ δυναμικότης Εἶναι ἡ δυναμικότης τοῦ γνῶναι.

***

Ὑπάρχει σὲ κάθε ἀνθρώπινον ὂν ἕνας σπόρος μοναδικότητος, ἀλλὰ εἶναι θαμμένος στὸ σκληρὸ χῶμα τῆς φύσεως

μας. Τὸ χῶμα αὐτὸ πρέπει ν' ἀλλαχθῆ, νὰ μαλακώση, νὰ καθαρθῆ. Ὁ ἄνθρωπος ὑφίσταται ἀπαγορεύσεις. Πρέπει ν' ἀπαλλαγῆ, μὲ τὴν πλήρη ἀφύπνισι στὴν φύσι τῶν ὑπαγορεύσεων. Πρέπει νὰ γίνη ἐνήμερος τοῦ τί εἶναι λανθασμένο, ἄσχημο, ψεύτικο — τόσο στὰ μικρὰ ὅσο καὶ στὰ μεγάλα θέματα.

Σὲ μιὰ κατάστασι τελείας ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὶς ὑπαγορεύσεις, ἀναλαμβάνει δρᾶσι μόνον ἡ καθαρὴ νόησις καὶ ἡ ἀκτινοβόλος ἀγάπη. Ἀγάπη καὶ ἀντίληψις ἀναδύονται ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς ἐσωτερικῆς εὐαισθησίας. Καὶ ἡ εὐαισθησία αὐτὴ εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀληθινῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι συνήθως παρατηροῦμε στοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ φύσις τῶν ὑπαγορεύσεων καὶ τῶν δυνάμεων ποὺ ἐκδηλώνονται στὴν κατάστασί τους. Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀληθινὴ φύσις, ἡ θεμελιακὴ φύσις. Καὶ εἶναι βασικὸ τὸ νὰ κατανοήσωμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὅ,τι φαίνεται νὰ εἶναι. Ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος εἶναι σὰν μιὰ μορφὴ κρυμμένη στὸ μάρμαρο, ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμη σμιλευθῆ καὶ ἔλθει στὸ φῶς.

Ἡ «ἄλλη» φύσις τοῦ ἀνθρώπου

ΑΠΟ ΤΟ «THEOSOPHIST» ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ

Ὑπάρχει στὸν Σαίξπηρ μία περίφημη γραμμή, ποὺ ἐὰν ἐτροποποιεῖτο ἐλαφρῶς θὰ μποροῦσε νὰ διαβαστῆ ὡς ἑξῆς:

«Ἡ ἡλικία δὲν μπορεῖ νὰ μαράνη οὔτε καὶ ἡ συνήθεια νὰ παλαιώση τὴν ἄπειρη ποικιλία τῆς γοητείας σου».

Τὰ λόγια αὐτὰ ἀπευθύνοντο ἀπὸ ἕνα ποιητὴ στὴν ἀγαπημένη του. Ὁ γνησίως ἐρωτευμένος καὶ ὄχι ὁ ἁπλῶς κυριευμένος ἀπὸ πόθο, ἐξιδανικεύει πάντοτε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης του. Βλέπει μόνον τὸ κάλλος καὶ παραβλέπει τὰ ἐλαττώματα. Ἀλλὰ ἡ ὀπτικὴ αὐτὴ κατάστασις δὲν διαρκεῖ ἐπὶ μακρόν. Ἄλλες δυνάμεις παρεμβαίνουν καὶ συννεφιάζουν τὸ πρῶτο ὅραμα. Καὶ ὅπως οἱ ἀκτῖνες τῆς δύσεως, τὸ λαμπρὸ ὅραμα σβήνει σ' ἕναν θολὸ οὐρανό.

Αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀξιοσημείωτο φαινόμενον. Τίθεται ὅμως, τὸ ἐρώτημα: Δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο τῶν θνητῶν ἢ τὸν κόσμο

τῆς ὕλης τίποτε, ποὺ νὰ ἐφαρμόζονται σ' αὐτὸ στὴν κυριολεξία τὰ λόγια τοῦ ποιητοῦ; Τίποτε τὸ ὑλικὸ δὲν ὑπάρχει ἄξιο γιὰ τὴν ἀθανασία, διότι ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ ἡ ὀμορφιὰ μειώνεται, ρυτιδώνεται, χάνεται. Ὑπάρχουν ἀριστουργήματα ποὺ διαρκοῦν αἰῶνες, ἀλλὰ ἕνας αἰώνας δὲν εἶναι παρὰ μία στιγμὴ στὸν κόσμο τῆς αἰωνιότητος. Μόνον τὸ ἄχρονο εἶναι ἀπολύτως τέλειο. Ἀλλὰ τὸ ἄχρονο καὶ τὸ τέλειο μποροῦν νὰ ὑπάρξουν στὴν καρδιά, ἡ ὁποία ἀποκτᾶ τὴν ἐμπειρία των, σὲ μιὰ ὡρισμένη φύσι τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ δὲν ἐκφράζεται.

Ἡ ἐσωτέρα ὕπαρξις τοῦ ἀνθρώπου ἀνήκει σὲ τελείως διαφορετικὴ κατηγορία ἀπὸ κάθε ὑλικὸ ὄν. Μπορεῖ νὰ εἶναι καθαρή, ἀδιάφθορη, ἄθικτη ἀπὸ ἐγκόσμιες ἐπιδράσεις, ἀνεπηρέαστη ἀπὸ φυσικὲς μεταβολές, σὰν νὰ ἀνήκη σὲ μιὰ παράμερη σφαῖρα, μολονότι ὑπάρχει μέσα στὸν ἴδιον ἄνθρωπο καὶ συνδέεται μὲ τὴν ἐξωτερική του στολή. Σὲ μιὰ τέτοια φύσι εἶναι κατανοητὸν νὰ ὑπάρχη μία ποιότης αἰώνιας νωπότητος, μὴ ὑποκειμένης σὲ παρακμή. Ὅ,τι φθείρει εἶναι καὶ φέρνει τὴν παρακμή, εἶναι ἡ ὕλη μὲ τὶς ἐπιδράσεις της.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἥρωες τοῦ Σαίξπηρ, σὲ μιὰ στιγμὴ τῆς ζωῆς του, ἀναφωνεῖ: «Πόσο κουρασμένες, μαραμένες καὶ ἀσύμφορες εἶναι οἱ συνήθειες τοῦ κόσμου τούτου!». Ἡ λέξις συνήθειες σημαίνει τὰ ἔθιμα, τοὺς σκοποὺς καὶ τὶς ἐπιδιώξεις. Εἶναι ἀσύμφορες ἀπὸ τὴν ἄποψι τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως, ἡ ὁποία ἐκτιμᾶ ὅλα τὰ πράγματα μὲ τὸ κριτήριο τῆς οὐσιαστικῆς των ἀξιολογήσεως. Δυστυχῶς, κτίζομε τὸν ἑαυτό μας μὲ τὰ προϊόντα τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων. Ἐὰν μπορούσαμε νὰ τὶς ἐξουδετερώσωμε, θὰ ἦταν σὰν μία νέα γέννησις. Ἡ ἔκφρασις «δεύτερη γέννησις» ἀναφέρεται στὰ Ἰνδικὰ θρησκευτικὰ βιβλία. Ἕνας βραχμᾶνος, ὁ ὁποῖος θὰ μυηθῆ σὲ ὡρισμένα μυστήρια, λέγεται ὅτι εἶναι «δὶς γεννημένος», ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἕνα ἁπλὸ σχῆμα λόγου. Γιὰ νὰ ἀποκτήση κανεὶς «δεύτερη γέννησι», θὰ πρέπει νὰ ἔχη πεθάνη στὴν προηγούμενη, ποὺ θὰ πῆ νὰ ἔχη ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸ παρελθόν.

⁂

Παρατηροῦμε συχνὰ στὴν καθημερινὴ ζωὴ πῶς ἡ παρακμὴ συντελεῖται μέσα μας, πῶς δηλ. ἡ εὐαισθησία μας μεταβάλλεται. Ἀντικρύζομε σὲ μιὰ καθωρισμένη στιγμὴ κάτι, ποὺ μᾶς προκαλεῖ τὴν αἴσθησι τοῦ ὡραίου καὶ μᾶς ἀνεβάζει σὲ ὑψηλότερο ἐπίπεδο. Τὴν ἑπόμενη φορὰ ποὺ βλέπομε τὸ ἴδιο πρᾶγμα, μᾶς ἐπηρεάζει λιγώτερο. Ἔπειτα ἀπὸ λίγο καιρό, γίνεται θέαμα συνηθισμένο. Δὲν μᾶς θίγει διόλου. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ἀκοή. Ἕνα τραγούδι ἢ μιὰ μελωδία, ποὺ ἐλέγαμε ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ ἀκοῦμε ἀτέλειωτα μὲ τὴν

ἴδια εὐχαρίστησι, χάνει τὴν γοητεία σὲ λίγο καιρό. Ἡ ἀλλαγὴ — καὶ ὄχι πρὸς τὸ καλύτερο — εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς μνήμης μέσα στὸν χρόνο. Ἕνα μέρος τῆς πρώτης ἐντυπώσεως ἔχει χαθῆ. Ἐὰν ἡ πρώτη ἐντύπωσις διελύετο ἢ ἐλησμονεῖτο ἐντελῶς, ὅπως συμβαίνει μὲ τὶς ἐμπειρίες ποὺ ἔχομε συλλέξει, ὅταν ἀποθνήσκωμε καὶ ἐπαναγεννώμεθα, τότε τὸ ἀντίκρυσμα τοῦ ὡραίου καὶ ἡ ἀκρόασις μιᾶς μελωδίας θὰ μποροῦσε νὰ ἰδωθοῦν καὶ ν' ἀκουσθοῦν ἀκριβῶς ὅπως καὶ τὴν πρώτη φορά. Ὡστόσο, ἡ τόσο πλήρης ἀπώλεια τῆς μνήμης μας δὲν θὰ ἦταν εὐλογία. Θὰ μᾶς ἐπεβάρυνε μὲ σοβαρὲς δυσκολίες. Θὰ μᾶς ἦταν ἀδύνατον νὰ σκεφθοῦμε, ἀκόμη καὶ νὰ μιλήσωμε, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ βρέφη ποὺ ἔρχονται σὲ δεύτερη γέννησι, ἔχοντας ξεχάσει τὴν προηγουμένη. Ἡ μνήμη εἶναι μέρος τοῦ φυσικοῦ προικισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων ζώντων ὀργανισμῶν. Ἀλλὰ ἡ μνήμη ὑπάρχει μόνον ὡς καταγραφή, πρὸς τὴν ὁποίαν θ' ἀναφερθῆ στὴν ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι ὡς λειτουργία τῆς συνειδητότητος, ποὺ δὲν τὴν ἐπηρεάζει, γιατὶ αὐτὴ εἶναι μία βαθύτερη ἐπεξεργασία.

Μόνον ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου συνδέει συνειδητὰ τὸ παρὸν μετὰ τοῦ παρελθόντος μὲ ἀναρίθμητες κλωστές, ποὺ τὸν συνδέουν πρὸς τὶς παρελθοῦσες ἐμπειρίες. Ἀλλὰ ὁ νοῦς μπορεῖ, μὲ τὴν κατανόησι τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὶς κλωστές, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ προϊὸν τῶν ἐμπειριῶν του. Τότε ἀποκτᾶ τὴν ἀληθινὴ φύσι του, ποὺ εἶναι ἡ φύσις τῶν νωποτάτων ὑδάτων τῆς Ζωῆς, ὁπότε ἀναδύεται στὴν ἐπιφάνεια μιὰ ποιότης κάλλους, εὐαισθησίας καὶ ἐνδοσκοπήσεως. Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ ὄψις περιέχει ὅλα τὰ συστατικὰ τῆς Ἀληθείας πρὸς ἀνακάλυψιν, περιλαμβανομένης καὶ τῆς ὀμορφιᾶς. Ἡ ὀμορφιὰ αὐτὴ διακρίνεται ἀπὸ ὅ,τι θεωροῦμε συνήθως ὡραῖο. Ἕνα δένδρο μπορεῖ νὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ ὡραῖο, ὄχι μόνον ὅταν εἶναι ὁλάνθιστο, ἀλλὰ καὶ γυμνό. Ἕνα νέο πλᾶσμα — παιδὶ ἢ ἀρνὶ ἢ σκυλὶ — ἔχει ἐνίοτε ἐξαιρετικὴ γοητεία. Ὑπάρχει καὶ ἡ τόση ποικιλία ὀμορφιᾶς στὴ Φύσι. Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς δεκτικὸς σ' αὐτὴ τὴν ὀμορφιὰ ἀποτελεῖ οὐσιῶδες μέρος τῆς ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως, δίχως τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίση τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς ζωῆς. Αὐτὸ ποὺ ἐμποδίζει τὴν ἐνδοσκόπησι εἶναι μία κατάστασις, στὴν ὁποίαν τὸ παρελθόν, ποὺ εἶναι σὰν νεκρὸ δέρμα, ἐκτείνεται πάνω στὸ παρὸν καὶ σκιάζει τὴν δεκτικότητά του. Ὅταν κυκλοφοροῦμε μερικὲς ἰδέες στὸν ἐγκέφαλό μας, δὲν καταφέρνομε νὰ ἰδοῦμε τί ὑπάρχει ἐνδιαμέσως. Τὸ ἴδιο συμβαίνει ὅταν κάτι ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἐκτείνεται στὸ παρὸν καὶ ὑποκινεῖ κάποια δραστηριότητα στὴν παροῦσα στιγμή.

Ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία παραμένει ἀνεπηρέαστη ἀπὸ ἐπιδράσεις ἐξωτερικές, ὑπάρχει παγκοσμίως, διότι ἀνήκει στὴν ἴδια τὴν Ζωή. Ἡ παγκόσμιος Ζωὴ εἶναι ἡ μία Ἐνέργεια, ἡ ὁποία ἀναζητεῖ διοχετεύσεις γιὰ τὶς πλέον ποικίλες ἐκδηλώσεις καὶ δημιουργεῖ ὅλην τὴν ὑπάρχουσαν ὀμορφιά. Ἡ Ἐνέργεια αὐτή, ὅταν δὲν ἐξαναγκάζεται, πρᾶγμα ποὺ συμβαίνει ὅταν ἀναπτύσσωμε δρόμους σκέψεως περιοριστικοὺς τῆς ἐλευθερίας της ἢ ἀπὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ φυσικὸ μας περίβλημα ποὺ ἔχει τοὺς περιορισμούς του, ἐπενεργεῖ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις βάσει ἑνὸς ἐσωτερικοῦ Νόμου ἢ Ἐνστίκτου ἁρμονίας καὶ ἡ δρᾶσις αὐτή, ποὺ εἶναι ἐπίσης μία δημιουργία, καταλήγει ὁπωσδήποτε σὲ ὀμορφιά. Τοῦτο, ἐπὶ τοῦ παρόντος, συμβαίνει μόνον σὲ πολὺ περιωρισμένη ἔκτασι στὸν φυσικὸ κόσμο, λόγῳ τῶν ὑφισταμένων σ' αὐτὸν περιορισμῶν. Ἀλλὰ στὴν φύσι ἐκείνη, ποὺ ἀνήκει στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου δὲν ὑφίστανται περιορισμοί, ἐπενεργεῖ μὲ ἀτέλειωτη ποικιλία καὶ σὲ ἀπειρία μορφῶν γοητείας.

Τὰ λόγια, ποὺ ἀνεφέρθησαν στὴν ἀρχὴ φαίνεται νὰ στρέφωνται πρὸς μία προσωπικότητα. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ συγκροτεῖ τὴν προσωπικότητα εἶναι τὸ κρᾶμα τῆς ἁρμονίας, τῆς χάριτος καὶ τῶν ἐπιρροῶν ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ πεδίου. Ὁ πλοῦτος τοῦ κράματος αὐτοῦ εἶναι προϊὸν τῆς Μιᾶς Ἐνεργείας, ἡ ὁποία ξεχύνεται διὰ μέσου ἀτέλειωτων σὲ ποικιλία σχεδίων.

☆

Ἐλευθερία ἐν ἑαυτῷ

ΑΠΟ ΤΟ «THEOSOPHIST» ΤΟΥ ΑΝΤΥΑΡ

Μιλώντας γιὰ Ἐλευθερία, ἔχομε κατὰ κανόνα ὑπ' ὄψει μας τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ὡρισμένες συνθῆκες ἢ σχέσεις ὀχληρές, ποὺ μᾶς ἐμποδίζουν ν' ἀπολαύσωμε ὅ,τι μᾶς εἶναι ἐπιθυμητό. Στὴ ζωή, ὅμως, μᾶς συμβαίνουν ἀναρίθμητα πράγματα ἀνεπιθύμητα. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἕνα πρόσωπο εἶναι τελείως ἱκανοποιημένον, ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ἐνοχλήσεις καὶ ἀνησυχίες, ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν διαρκεῖ γιὰ πολύ. Ἐξ ἄλλου, ὁ ἄνθρωπος κουράζεται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα ἐκεῖνα ποὺ τοῦ ἔδωσαν τὴν δυνατώτερη ἀπόλαυσι. Θλῖψις καὶ πόνος ἐπέρχονται ἀργὰ ἢ γρήγορα. Τὸ ζήτημα λοιπὸν τίθεται: Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς μιὰ κατάστασι ἐντε-

λοῦς ἐλευθερίας, μὲ ὅλα ὅσα συνεπάγεται αὐτή, ὄχι μερικῆς καὶ προσκαίρου ἐλευθερίας ἀπὸ τοῦτο, ἐκεῖνο ἢ τὸ ἄλλο; Ἐὰν μπορέση ν' ἀπαντήση κανεὶς «ναὶ» σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ὅπως τὸ ἔπραξαν οἱ μεγάλοι πνευματικοὶ Διδάσκαλοι, οἱ ὁποῖοι ἐρεύνησαν τὸ ζήτημα κατὰ τὸ τελικὸ βάθος, τότε δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ σημαντικὸ γιὰ τὴν ζωή μας.

Μιὰ τέτοια ἐλευθερία θὰ εἶναι ἐλευθερία ἐν ἑαυτῷ, μία κατάστασις νοῦ καὶ καρδιᾶς ἀνεξάρτητη ἀπὸ ἐξωτερικὲς περιστάσεις ἢ πρόσωπα, χωρὶς καὶ νὰ εἶναι ἀπομόνωσις ἢ ἀδράνεια. Ἡ οὐσία τῆς ἐλευθερίας συνίσταται στὴν δυνατότητα τῆς κινήσεως. Ἡ Ζωή, ἡ ἐν αὐτῇ μοναδικὴ ἐνέργεια, εἶναι πάντοτε ρευστὴ καὶ σημαίνει κατάστασι σχέσεων πρὸς κάθε πλευρά, χωρὶς τὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει. Ἀντίληψις, ἐνδιαφέρον, ἀνταπόκρισις, δρᾶσις — εἶναι χαρακτηριστικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ συνειδητὴ ὀντότης, τὸ «ὑποκείμενον», διακρίνεται ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά του ἀντικείμενα.

Χρειάζεται μιὰ σαφὴς διάκρισις ἀνάμεσα στὸ ἀληθινὸ «ὑποκείμενο», ποὺ εἶναι καθαρὴ γνῶσις, καὶ τοῦ «ἑαυτοῦ» μας, ὁ ὁποῖος εἶναι κέντρον διαφόρων ἐπιδράσεων ἐξωτερικῶν, μερικῶν ἐντελῶς μηχανικῶν, ποὺ καταλήγουν σὲ μιὰ ὡρισμένη ταύτισι. Ἰδιότητες, ὅπως ἡ φυλή, ἡ χώρα, ἡ θρησκεία ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως καὶ ἀτομικὲς ἀναμνήσεις ἀπὸ εἰδικῆς ἀπόψεως, συγκροτοῦν τὸ ξεχωριστό μας πρόσωπο, βάσει τῶν ἐμπειριῶν μας. Στὴν πρωταρχικὴ αἴσθησι ὅτι «ἐγὼ εἶμαι» προστίθενται οἱ ξεχωριστὲς αἰσθήσεις τοῦ ὅτι «εἶμαι αὐτό, τοῦτο καὶ τὸ ἄλλο». Αὐτὲς οἱ αἰσθήσεις εἶναι ἀπατηλές, διότι μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν πρωταρχικὴ αἴσθησι τῆς ταυτότητος, ἐλεύθερης ἀπὸ ἐξωτερικὲς ἐπιδράσεις.

Ἡ ταύτισίς μας ὀφείλεται σὲ ἔλλειψι ἐνημερώσεως γιὰ τὴν πραγματικὴ φύσι μας, εἶναι ἑπομένως μία ψυχολογικὴ αὐταπάτη καὶ δὲν σχετίζεται μὲ τὴν ἀληθινὴ φύσι τῶν πραγμάτων. Δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία στὴ ρίζα μας, ὅταν τὸ «ἐγώ» μας εἶναι ἔγκλειστο σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ πράγματα ἀνήκοντα σ' αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο. Ἡ Ἐλευθερία συνίσταται στὴν ἐλευθερία ἀ π ὸ τ ὸ ἐ γ ὼ καὶ ἀπὸ τὴν παρεπόμενη σ' αὐτὸ δραστηριότητα.

Στὴν κατάστασι τῆς μὴ ἐνημερότητος οἱ κινήσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι στοιχειώδεις, συγκεχυμένες καὶ μηχανικές. Διαφέρουν ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον λόγῳ τῶν διαφορετικῶν ἐμπειριῶν καὶ τῶν ἀντιδράσεων ἑκάστου. Κινήσεις παντὸς εἴδους, φόβοι, ἀνάγκες, μίση, δυσαρέσκειες, ἀπολαυστικὲς αἰσθήσεις, ἀγωνίες, ἐντάσεις, ἐπιθετικότητες, προσδοκίες, ἀποκτήσεις καὶ κάθε ἄλλη ἐμπειρία τείνουν σὲ δονήσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἑαυτοῦ, σ' ἕναν κατὰ βάθος ταυτόσημον μηχανισμὸ δεσμεύ-

σεως. Μόνον, ὅμως, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τείνει στὴν Ἐλευθερία, σ' ἐκείνη τὴν κατάστασι ὅπου δὲν εἰσχωροῦν ἡ ἔννοια περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἀπόψεώς μας ἢ περὶ τοῦ καρποῦ τῆς ἐνεργείας μας, τοῦ κέρδους, ὑλικοῦ ἢ ψυχολογικοῦ, ἡ εὐχαρίστησις γιὰ τὸν ἔπαινο τῶν τρίτων πρὸς ἐμᾶς, ἢ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνος μας. Ὁ ἀληθινὸς ἑαυτός μας δὲν δονεῖται, δὲν ὑποφέρει καὶ δὲν ἀλλοιοῦται ἀπὸ τέτοιες ἐκδηλώσεις. Εἶναι ἐλεύθερος.

Ἕνα πουλὶ πετάει, ἀκινητεῖ, βυθίζεται στὸν ἀέρα, φτεροκοπάει — καὶ φαίνεται ὅτι ἐπιτελεῖ ἐλεύθερα τὶς κινήσεις αὐτές, ποὺ τοῦ δίνουν εὐχαρίστησι. Ἀλλὰ οἱ κινήσεις του εἶναι αὐθόρμητες καὶ ἐκφράζουν τὴν χαρὰ τῆς κινήσεως. Εἶναι ἐνστικτώδεις. Ὅμοια χαρακτηριστικὰ δείχνει καὶ ἡ κατάστασις ἐλευθερίας στὴν καρδιὰ καὶ τὸν νοῦ ἑνὸς ἀνθρωπίνου ὄντος: ἐνέργεια ἀπὸ ἔνστικτο ὀρθότητος (ποὺ εἶναι φυσικὸ μῖγμα ὀρθῆς ἐπιθυμίας καὶ τελείας κρίσεως βάσει μιᾶς στιγμιαίας διακυμάνσεως παραγόντων) καὶ χαρὰ γιὰ τὴν τέτοια ἐνέργεια, ἡ ὁποία ἐπέρχεται αὐθορμήτως. Ἀγάπη, γενναιοφροσύνη, ἐπιθυμία προσφορᾶς ἢ βοηθείας, ὅλα αὐτὰ ἀναδύονται αὐτομάτως.

Ἡ τέτοια ἐλευθερία στὴν καθαυτὸ φύσι ἑκάστου ὄντος μοιάζει μὲ τὴν ἀναπνοὴ τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία ζωοποιεῖ κάθε κύτταρο τοῦ ζῶντος σώματος. Γιὰ νὰ κερδίση κανεὶς αὐτὴ τὴν ἐλευθερία, πρέπει νὰ τὴν ἐπιθυμήση βαθειά, ὄχι νὰ τὴν ἀναζητήση μέσα στὰ στενὰ ὅρια τοῦ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ σὰν κάτι τὸ καθαυτὸ ὄμορφο καὶ ἀξιαγάπητο, σὰν τὸν ἀνοιχτὸ ἀπέραντο οὐρανό.

Καθὼς ἡ ὑφισταμένη κατάστασις ἔχει ἀναπτυχθῆ μὲ μακρὰ μηχανικὴ διαδικασία, σὰν σὲ ὄνειρο, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἀσκοῦμε ἔλεγχο, ἔτσι καὶ ν' ἀλλάξη μπορεῖ ἐὰν ξυπνήση κανεὶς ἀπὸ τὸ ὄνειρο. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐγρηγόρσεως καὶ ὕπνου εἶναι οὐσιαστικὰ ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἀφιερώσεως ἢ μὴ τῆς προσοχῆς μας. Πρέπει νὰ δίδωμε τὴν προσοχή μας σ' ἐκεῖνα τὰ πράγματα ποὺ εἶναι σημαντικὰ γιὰ τὴν ζωή μας. Μόνον διὰ τῆς αὐτογνωσίας θὰ μπορέση κανεὶς νὰ ἐλευθερωθῆ τελείως. Δὲν πρόκειται, ὅμως, περὶ γνώσεως κερδισμένης ἀπὸ κάποιο βιβλίο μὲ ὅρους καὶ περιγραφές, ἂν καὶ τοῦτο ἔχει τὴν σημασία του ὡς καθοδηγητικὸς χάρτης, ἀλλὰ γνώσεως ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ θεώρησι τοῦ ἑαυτοῦ μας, καθὼς ὑπάρχει, σκέπτεται καὶ δρᾶ.

Ὁ στόχος τῆς Ἐλευθερώσεως εἶναι ἡ κατάστασις τῆς ἀπολύτου Ἐλευθερίας ἐν ἑαυτῷ. Ἔχει περιγραφῆ ὡς ὁ ἐν τέλει προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ μόνον ἔπειτα ἀπὸ πολλὴ προσπάθεια καὶ πάλη. Γενικῶς θεωρεῖται ὡς ἡ ἕνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ξέρει οὔτε τὴν ἔννοια τῆς λέξεως Θεός. Ἔχουν γίνει πολλὲς συζητή-

σεις ὡς πρὸς τί ἀληθινὰ συνεπάγεται ἡ ἕνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἀλήθεια ἀναφορικὰ σὲ τέτοια θέματα μπορεῖ νὰ τὴν συλλάβη κανεὶς μόνον ἐν ἑαυτῷ, ὅταν κάθε εἶδος προιδεάσεως ἔχει ἐκτοπισθῆ ἀπὸ τὸν νοῦ μας καὶ ὑπάρχει ἡ ἀναγκαία κατάστασις γιὰ τὸ ἀντίκρυσμα τῆς ἀλήθειας. Ἐλευθερία εἶναι ἡ κατάστασις αὐτή, διότι εἶναι ἐλευθερία ἀπὸ κάθε ροπή, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ μᾶς παρεκκλίνη ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια.

Μόνον ἀπὸ τὴν ἐν ἑαυτῷ ἐλευθερία θ' ἀνθίση ἡ ὀμορφιὰ καὶ τὸ λανθᾶνον στὸν ἄνθρωπο Πνεῦμα.

Ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος

Ὅταν ὑπάρχει ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ἐξάρτησι ἐκ τοῦ σώματος .. τότε θάνατος καὶ ζωὴ εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ γιὰ τὸν ἀληθινὸ ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ψυχή... Ὑπάρχει, δηλαδή, ἡ δυνατότης νὰ ἔλθη κανεὶς σὲ μιὰ ἐσώτερη θέσι ἢ κατάστασι, ὅπου εἴτε ζῆ τὴν ζωὴ στὸ φυσικὸ σῶμα, ποὺ ἔχει χαρακτηρισθῆ φυλακὴ τῆς ψυχῆς, εἴτε ἔξω ἀπὸ αὐτὴ τὴν φυλακή, εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό.

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Ἡ Γῆ εἶναι δ ι κ ή μ α ς, δὲν ἀνήκει στοὺς κομμουνιστάς, τοὺς σοσιαλιστὰς ἢ τοὺς καπιταλιστάς, εἶναι δική σ α ς καὶ δική μ ο υ, γιὰ νὰ ζοῦμε εὐτυχισμένα, πλούσια, εἰρηνικά. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πλοῦτος τῆς ζωῆς, αὐτὴ ἡ εὐτυχία, αὐτὸ τὸ αἴσθημα πὼς «ἡ Γῆ εἶναι δική μας», δὲν μπορεῖ νὰ γεννηθῆ δι' ἐξαναγκασμοῦ, ἐν ὀνόματι νόμου. Πρέπει νὰ ἀναδυθῆ ἔσωθεν, ἀπὸ τὴν ἀγάπη μας πρὸς αὐτὴ τὴ γῆ καὶ ὅλα τὰ ἐπ' αὐτῆς ὄντα. ἡ κατάστασις αὐτὴ ὀνομάζεται μ ά θ η σ ι ς.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Σκάπτε ἔνδον... Ἐκεῖ εὑρίσκεται ἡ ἀκένωτη πηγὴ τοῦ καλοῦ. Σκάπτε πάντοτε καὶ πάντοτε θὰ ἀναβλύση...

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΡΗΛΙΟΣ

Τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου στὴ ζωὴ καὶ τὸν θάνατο εἶναι ν' ἀνακαλύψη τί εἶναι, τί εἶναι ὁ κόσμος, καὶ τί εἶναι ὁ Λόγος «ἐν ᾧ ζῶμεν, κινούμεθα καὶ ἐσμέν» (Πραξ. 17.28). Ἡ ζωὴ εἶναι ἕνα ἐργοτάξιον, ὅπου διδάσκεται τὴν ἐργασίαν του. Πολλοὶ εἶναι οἱ ἐκπαιδευταί, οἱ βοηθοῦντες αὐτόν... Ἀλλὰ ἡ μεγαλύτερη βοήθεια προέρχεται ἀπὸ τὴν Κρυμμένη Σοφία, γνωστὴν ὡς Θεοσοφία, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει τὸ Θεῖον Σχέδιον μὲ τόση γοητεία γιὰ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ τόση ἔμπνευσι γιὰ τὴν καρδιά, ποὺ δὲν εὑρίσκονται σὲ καμμία ἄλλη ἀποκάλυψι.

Ζιναραγιαντάσα

Ἐματαιώθη ἡ ἀπαλλοτρίωσις μέρους τῶν κήπων τοῦ Ἄντυαρ

Ἡ δόκτωρ Τζῆην Ραίημοντ γράφει ἀπὸ τὸ Μαδρὰς τῆς Ἰνδίας, ὅπου ἡ ἕδρα τῆς παγκοσμίου Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ὅτι ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ταμὶλ Ναντοῦ (περιοχῆς τοῦ Μαδρὰς) ἀκύρωσε τὸ σχέδιο ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν Κήπων τῆς Μπέζαντ καὶ τοῦ Νταμοντάρ.

Οἱ Κῆποι αὐτοὶ ἀποτελοῦν μέρος τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας. Ἐπρόκειτο νὰ ἀπαλλοτριωθοῦν γιὰ τὴν ἐκτέλεσι ὡρισμένων δημοσίων ἔργων. Αἱ ἐθνικαὶ Ἑταιρίαι σ' ὅλον τὸν κόσμο ἐπικαλέσθηκαν τὴν προσοχὴ τῆς Ἰνδικῆς τοπικῆς κυβερνήσεως στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ περιοχὴ τοῦ Ἄντυαρ (Μαδρὰς) εἶναι ἕνα παγκόσμιο πνευματικὸ κέντρον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀκτινοβολία ὠφελεῖ τὴν Ἰνδία καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε, μὲ τὴν ἀπαλλοτρίωσι νὰ δυσκολευτῇ ἡ διεξαγωγὴ καὶ ἀνάπτυξις τῆς παγκοσμίου θεοσοφικῆς δραστηριότητος. Τὸ Ἑλληνικὸ ἐθνικὸ τμῆμα τῆς Θ. Ε. ἐπέμεινε ἰδιαιτέρως στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Θεοσοφία εἶναι λέξις Ἑλληνικὴ καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε ἕνα ἵδρυμα ποὺ συνδέει πνευματικὰ τὴν Ἰνδία μὲ τὴν Ἑλληνικὴ ἀρχαία παράδοσι, νὰ ἔχῃ δυσκολίες στὴν ἀποστολή του.

Ἡ δόκτωρ Τζῆην Ραιημοντ λέγει στὴν ἐπιστολή της ὅτι «αἱ ἀντιρρήσεις ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο ἤσκησαν σημαντικὴ ἐπιρροὴ στὴν Ἰνδικὴ τοπικὴ κυβέρνησι».

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ ὑπενθυμίζει ὅτι στὶς ἐκτάσεις τοῦ Ἄντυαρ ὑπάρχουν, ἐκτὸς ἀπὸ το ἀρχηγεῖον τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, βιβλιοθῆκες, σχολές, ναοὶ ὅλων τῶν μεγάλων θρησκειῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἄλλα πνευματικὰ ἱδρύματα.

Ἀπὸ τοὺς κήπους τοῦ Ἄντυαρ Ἡ ἀναμνηστικὴ ἁψὶς τῶν ἱδρυτῶν τῆς Θ. Ε. Ἕλενας Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ καὶ Χένρυ Στήηλ Ὄλκοττ

Τὸ Βιβλίον τῆς Σοφίας

ΜΗΤΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΕΙ 1450 ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν (Θαλῆς, Πιττακός, Βίας, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Χίλων), Πυθαγόρεια, Ἡρακλείτου, Δημοκρίτου, Πινδάρου, Τραγικῶν (Αἰσχύλου, Σοφοκλῆ, Εὐριπίδου), Ἀντισθένους, Διογένους, Ἰσοκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Δημοσθένους, Πύρρωνος, Μενάνδρου, Ἐπικούρου, Πλουτάρχου, Ἐπικτήτου, Μάρκου Αὐρηλίου, Πλωτίνου, Πρόκλου καὶ πολλῶν ἄλλων.

Ξένων: Ἀνατολικῶν (Λάο-Τσέ, Κομφουκίου, Βούδδα), Ἑρμητικά, Καινῆς Διαθήκης, Ἰνδικῶν, Σααδῆ, Ἐράσμου, Θερβάντε, Σαίξπηρ, Καρτεσίου, Σπινόζα, Βολταίρου, Ρουσσώ, Κάντ, Τζέφφερσον, Γκαῖτε, Σοπενχάουερ, Καρλάϋλ, Ἴγκερσολ, Ρενάν, Ἴψεν, Τολστόϊ, Μπλαβάτσκυ, Συρέ, Νίτσε, Φλαμμαριών, Μπέζαντ, Μπερξόν, Ταγκόρ, Βιβεκανάντα, Μαίτερλιγκ, Καρέλ, Σβάϊτσερ, Τσβάϊχ, Σρὶ Ράμ, Κρισναμοῦρτι καὶ ἄλλων.

Νεοελλήνων: Κοραῆ, Ρήγα Φεραίου, Δημ. Γαλανοῦ, Θ. Καίρη, Διον. Σολωμοῦ, Ἀ. Λασκαράτου, Ἐμ. Ροΐδου, Πλ. Δρακούλη, Σπ. Νάγου, Ἀντ. Ἀδριανοπούλου, Π. Γιωτοπούλου, Ν. Καρβούνη, Κ. Βάρναλη, Ν. Καζαντζάκη, Ἰω. Βασιλῆ, Θρ. Βλησίδη, Ν. Λούβαρι, Φ. Πολίτη, Δ. Ἰωαννίδη, Κ. Κιτρινιάρη, Ἰω. Θεοδωρακοπούλου, Ε. Παπανούτσου, Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου, Π. Κανελλοπούλου καὶ ἄλλων.

Οἱ τρεῖς ἐρημῖτες

Ὑπάρχει μιὰ παληὰ πολυδιηγημένη ἱστορία γιὰ ἕναν ἅγιο ἄνθρωπο ποὺ ἐταξίδευε θαλασσίως πρὸς κάποια χώρα μακρυνή.

Ἔχοντας φθάσει σὲ ψηλὸ βαθμὸ πνευματικῆς φώτισης ἔπειτα ἀπὸ πολύχρονη σταθερὴ μελέτη καὶ πρακτική, αἰσθάνθηκε ὑποχρέωσή του νὰ μοιράση μὲ τοὺς ἄλλους τὴν γνώση του. Ἀτυχῶς, ὁ καπετάνιος καὶ τὸ πλήρωμα ἔδειχναν ἀδιαφορία γιὰ τὶς διδασκαλίες του, ἔτσι ἀπεφάσισε νὰ περιορισθῆ στὴ μοναξιὰ κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ταξιδιοῦ.

Μιὰ ἡμέρα τὸ πλοῖο ἔτυχε νὰ πλησιάση κάποιο ἀπομακρυσμένο νησάκι. Καθὼς περνοῦσαν ἀπὸ κοντά του, ὁ ἅγιος ἄνθρωπος ξαφνιάσθηκε ἀκούγοντας ἀπὸ τὴν ἀκτὴ θρησκευτικοὺς ὕμνους. Στὴν ἀρχή, εὐχαριστήθηκε πολὺ στὴ σκέψη ὅτι ἀκόμη καὶ σ' ἕνα τόσο ξεμοναχιασμένο νησάκι ὑπῆρχαν εὐσεβεῖς. Ἔπειτα, ὅμως, αἰσθάνθηκε κάπως ἄσχημα, διότι ἀντελήφθη ὅτι οἱ πιστοὶ ἐκεῖνοι ἔψελναν τὸ τροπάριο κατὰ τρόπον λανθασμένον. Καὶ ἐπειδὴ ἦταν ἄνθρωπος τῆς αὐστηρᾶς ἀκριβείας, ἔπεισε τὸν πλοίαρχο νὰ τοῦ διαθέση μία βάρκα γιὰ νὰ ἀποβιβασθῆ στὸ νησάκι, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ διορθώση τὸ λάθος στὴν ψαλτικὴ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων.

Ὅταν ἀποβιβάσθηκε, ἀντίκρυσε τρεῖς ἐρημῖτες στὶς πιὸ ἄθλιες συνθῆκες. «Ἦλθα νὰ σᾶς βοηθήσω στὴν πνευματική σας ἄσκηση, ἀδελφοί μου», τοὺς εἶπε. «Ἐὰν μάθετε νὰ ψέλνετε τὸν ὕμνο κατὰ τὸν ἄψογο τρόπο, σᾶς βεβαιώνω πὼς θὰ ἔχετε μεγάλη ὠφέλεια. Δυνάμεις, ποὺ δὲν τὶς ἔχετε ὀνειρευθῆ κἄν, θὰ γίνουν δικές σας».

Οἱ τρεῖς ἐρημῖτες αἰσθάνθηκαν μεγάλη τιμὴ νὰ ἔχουν ἀνάμεσά τους ἕναν τόσο διαβασμένον ἄνθρωπο καὶ δέχθηκαν ν' ἀκούσουν μὲ προθυμία τὴν διδασκαλία του. Σὲ σύντομο χρόνο, ὁ ἅγιος ἄνθρωπος ἐτελείωσε τὸ μάθημά του, ἐγύρισε στὴ βάρκα του καὶ ἄρχισε νὰ κωπηλατῆ πρὸς τὸ πλοῖο.

Ξαφνικά, ἄκουσε κοντινὲς φωνές, νὰ τὸν καλοῦν. Στρέφοντας τὸ πρόσωπο, βλέπει τοὺς τρεῖς ἐρημίτες νὰ προσπαθοῦν νὰ τὸν φθάσουν περπατώντας πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας! Ἀπὸ τὴν κατάπληξή του ἔμεινε ἀμίλητος, καθὼς ἐπλησίαζαν. Ὁ πρῶτος ἐρημίτης τὸν προσέβλεψε μὲ κάποιο αἴσθημα ντροπῆς καὶ τοῦ εἶπε: «Πές μας ἀκόμη μιὰ φορὰ πῶς ψέλνουνε σωστὰ ἐκεῖνον τὸν ὕμνο. Εἴμαστε τρεῖς ἀγράμματοι ἄνθρωποι καὶ τὸ λησμονήσαμε».

Ἀποκτήσατε καὶ σεῖς

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

« ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ »

(Ἀπὸ τὴν Προϊστορία μέχρι τὴν Ἀναγέννηση)

μὲ 3 πρωτότυπους πίνακας ἐκτὸς κειμένου,
περιέχοντας τοὺς φιλοσόφους κατὰ Σχολάς

Α΄. Προσωκρατικὴ περίοδος:

Οἱ ἀρχαιότατοι, Οἱ ἑπτὰ σοφοί, Οἱ Ἴωνες, οἱ Ἀνατολικοί, Πυθαγόρας, Ἡράκλειτος, Ἐλεᾶται, Ἐμπεδοκλῆς, Ἀναξαγόρας, Ἀτομικοί, Σοφισταί.

Β΄. Ἀπὸ τὸν Σωκράτη μέχρι τὸν Χριστιανισμό

Σωκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Κυνικοί, Κυρηναϊκοί, Ἀκαδημία Πλάτωνος, Περιπατητικοί, Στωϊκοί, Ἐπικούρειοι, Σκεπτικοί, Ἐκλεκτικοί, Νεοπυθαγόρειοι.

Γ΄. Ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ μέχρι τὴν Ἀναγέννηση:

Νεοπλατωνικοί, Πατέρες - Ἀπολογηταί, Σχολαστικὴ φιλοσοφία, Θωμᾶς Ἀκινᾶτος, Ρ. Βάκων, Ἔκκαρτ.

Εὑρετήρια ὀνομάτων.

Ἄδετον δρχ. 50 — Δεμένον δρχ. 70

Τὰ 200 χρόνια τῆς «Μεγάλης Ἀνατολῆς» τῆς Γαλλίας

ΕΚΔΟΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΜΕΓ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

Ἡ «Μεγάλη Ἀνατολὴ τῆς Γαλλίας» ἐπανηγύρισε, τὸ Σάββατο 12 Μαΐου, τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, ὡς τῆς πρωτης Τεκτονικῆς Δυνάμεως στὴν Γαλλία.

Τὴν ἴδια ἡμέρα ἐγκαινιάσθηκε ἔκθεσις Τεκτονικῶν ντοκουμέντων καὶ ἀντικειμένων, στὴν ὁδὸ Καντὲ 16.

Τὰ Γαλλικὰ Ταχυδρομεῖα μετέσχον τοῦ πανηγυρισμοῦ, θέτοντας εἰς κυκλοφορίαν ἀναμνηστικὸ γραμματόσημο τῶν 90 σαντίμ.

Ὁ Μέγας Διδάσκαλος τῆς Μεγάλης Ἀνατολῆς κ. Φρὲντ Ζέλλερ, καλλιτέχνης ζωγράφος, παρεχώρησε συνέντευξι στὴν ἐφημερίδα «Λὲ Μόντ», ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη στὸ φύλλο τῆς 13–14 Μαΐου.

Ὁ κ. Φρὲντ Ζέλλερ προέβη προκαταρκτικῶς στὴν ἀκόλουθη δήλωσι:

ΦΡΕΝΤ ΖΕΛΛΕΡ

«Ὁ ἐλευθερο-Τεκτονισμὸς — σύμφωνα πρὸς τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματός μας — εἶναι θεσμὸς καθαρῶς φιλανθρωπικός, φιλοσοφικὸς καὶ προοδευτικός, ἔχων ὡς ἀντικείμενον τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας, τὴν μελέτην τῆς ἠθικῆς καὶ τὴν ἄσκησιν τῆς ἀλληλεγγύης, ἐργάζεται δὲ διὰ τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν, καθὼς καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν τελειοποίησιν τῆς ἀνθρω-

πότητος. Ἔχει ὡς ἀρχὰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀνοχήν, τὸν σεβασμὸν τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἑαυτοῦ, τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως. Θεωρῶν τὰς μεταφυσικὰς ἀντιλήψεις ὡς ἀναγομένας εἰς τὸν ἀποκλειστικὸν χῶρον τῆς ἀτομικῆς ἑκάστου τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐκτιμήσεως, ἀποκρούει πᾶσαν δογματικὴν διαβεβαίωσιν. Ὁ Ἐλευθερο - Τεκτονισμὸς ἔχει ὡς ἔμβλημα τὴν τριλογίαν: Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης. Κληρονόμος μυσταγωγικῶν παραδόσεων, μεταδίδει τὰς διδασκαλίας του, ὑπὸ συμβολικὴν μορφὴν καὶ ρυθμίζει τὰς ἐργασίας του κατὰ τὰ Τυπικά, ἅτινα ἐξειλίχθησαν εἰς τὸν ροῦν τῶν αἰώνων.

«Ὑπὸ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Συντάγματος προστίθεται περίληψις τῶν κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ 1876 συζητήσεων, ἔχουσα οὕτω: «Ἂς ἀφήσωμεν εἰς τοὺς θεολόγους τὴν φροντίδα νὰ συζητοῦν περὶ δογμάτων. Ἂς ἀφήσωμεν εἰς τὰς αὐταρχικὰς Ἐκκλησίας τὴν φροντίδα νὰ ἐκδίδουν σ υ λ λ ά β ο υ ς(1). Ὁ Τεκτονισμὸς ἂς παραμείνη οἷος εἶναι, ἤτοι θεσμὸς ἀνοικτὸς εἰς πάσας τὰς προόδους, εἰς πάσας τὰς ὑψηλὰς καὶ ἠθικὰς ἰδέας, εἰς πάσας τὰς εὐρείας καὶ φιλελευθέρας προσδοκίας». Καὶ τὸ συνέδριον τοῦ 1876 συνεπέραινεν: «Ὁ Τεκτονισμὸς ἂς παραμείνη τὸ εὐρὺ καταφύγιον, τὸ πάντοτε ἀνοικτὸν εἰς ὅλα τὰ γενναῖα καὶ γενναιόφρονα πνεύματα, εἰς ὅλους τοὺς εὐσυνειδήτους καὶ ἀνιδιοτελεῖς ἐρευνητὰς τῆς ἀληθείας, εἰς ὅλα, τέλος, τὰ θύματα τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας».

«Ἑπομένως, ἡ ἰδιότης τοῦ τέκτονος συνεπάγεται ὡρισμένην συμπεριφορὰν εἰς τὴν ζωὴν ἐν γένει, ἕνα ὡρισμένον προσανατολισμὸν καὶ ἐπίσης ὡρισμένας προτιμήσεις».

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω δήλωσιν, ὁ κ. Φρὲντ Ζέλλερ ἀπήντησεν εἰς ἐρωτήσεις, ὡς ἀκολούθως:

—«Πῶς καθορίζετε αὐτὴν τὴν συμπεριφοράν, αὐτὸν τὸν προσανατολισμὸν καὶ αὐτὰς τὰς προτιμήσεις;»

— Ἡ δρᾶσις τοῦ Τεκτονισμοῦ γενικῶς εἶναι κακῶς ἀντιληπτή, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐπὶ μακρὸν δὲν ἔχομεν ἀνοίξει τὰς πύλας τῶν ναῶν μας εἰς τὸ κοινόν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐμελετήσαμεν, καὶ καμμία ἐθνικὴ πρόοδος, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ συνειργάσθημεν. Ὅταν οἱ διδάσκαλοί μας Ἄντερσον καὶ Ντεζαγκυλιὲ ἀπεκάλυψαν τὴν ὕπαρξιν τοῦ Τεκτονισμοῦ κατὰ τὸ 1717, ἔπραξαν τοῦτο διότι ἐσυνειδητοποίησαν ὅτι ἐπέκειτο ἡ γέννησις ἑνὸς νέου κόσμου κατὰ τὸν αἰῶνα τῶν Φώτων. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ Νεύτωνος συνέτριβε τοὺς θεολόγους καὶ τοὺς φανατι-

1. Σύλλαβος=κατάλογος ἀποφάσεων τοῦ Πάπα ἐπὶ ζητημάτων ἀμφισβητουμένων δογματικῶς. Αἱ ἀποφάσεις αὐταὶ καταδικάζουν αἱρέσεις καὶ ἀναθεματίζουν τους ἐμμένοντας εἰς αὐτάς.

κούς. Ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις προσήγγιζεν. Οἱ ἄνθρωποι ἀνεζήτουν, συγκεχυμένως ἀκόμη, νέους πολιτικοὺς καὶ κοινωνικοὺς θεσμούς. Τὸ τεκτονικὸν τάγμα, λοιπόν, ἐνεφανίσθη εἰς μίαν ἱστορικὴν ἐποχήν, καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη ὀργάνωσις μὲ ἀνιδιοτελῆ σκοπόν, ὅπου νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συναντηθοῦν ἄνδρες φωτεινοί, πρὸ παντὸς διαπνεόμενοι ἀπὸ ἔξοχον ἀνάγκην ὅπως ἐνημερωθοῦν, μάθουν καὶ δράσουν. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς ὑπῆρξεν ἐπαναστατικὴ ζύμη εἰς μίαν κοινωνίαν, ἡ ὁποία δυσκόλως ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν φεουδαλικὴν ἐποχὴν διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς μίαν κοινωνίαν ἀκόμη ἄγνωστον καὶ ἐν διαρκῇ ἐξελίξει. Αἱ τεκτονικαὶ στοαὶ ὑπῆρξαν ἡ χοάνη ὅπου διεμορφώθη, ἀνεπτύχθη, ἐπλουτίσθη ἡ πολιτική, δημοκρατικὴ καὶ προοδευτικὴ σκέψις.

—*«Τί εἶναι λοιπὸν ἡ μασονικὴ Ἀρχή, ἡ Στοὰ καὶ ὁ Τέκτων;»*

—Ἔχομεν τὴν φιλοδοξίαν νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ δὲν πρόκειται περὶ χιμαιρικοῦ σχεδίου. Ἡ ἱστορία μᾶς ἐδικαίωσε. Τὸ πλεῖστον τῶν κοινωνικῶν κατακτήσεων τῆς Δημοκρατίας παρεσκευάσθησαν ἐντὸς τῶν στοῶν μας. Ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐγκώμια τοῦ Τάγματός μας συνίσταται εἰς τὸ ὅτι κάθε χρόνο θέτομεν ὑπὸ μελέτην τῶν στοῶν τὰ σημαντικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τοὺς ἀνθρώπους(2) καὶ ἔτσι αἱ στοαί μας ὑπῆρξαν πηγαὶ ἐμπνεύσεως διὰ τοὺς νομοθέτας καθ' ὅλον τὸν 19ον καὶ τὸν 20ὸν αἰῶνα. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπραγματοποίησαν σπουδαῖα νομοθετήματα ἦσαν τέκτονες οἱ περισσότεροι. Καὶ ἡ δρᾶσις μας ἐξακολουθεῖ. Θὰ ἐξακολουθῇ πάντοτε ἐνόσω θὰ ὑπάρχουν ἀδικίαι πρὸς ἐπανόρθωσιν, προνόμια πρὸς κατάργησιν, δουλεῖαι πρὸς ἐξάλειψιν. Ὁ Τεκτονισμὸς ὑπῆρξε πάντοτε ἡ ἀφανὴς Δημοκρατία. Ἄς μὴ τὸ λησμονοῦμε. Τὰ ἐργαστήριά μας, τὰ περιφερειακὰ καὶ τὰ ἐθνικά μας συνέδρια, ποὺ συναθροίζουν κάθε ἔτος, τὸ φθινόπωρον, τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν 440 στοῶν μας, ἐπεξεργάζονται πάντοτε σχέδια, οἱ ἀδελφοί μας ἐργάζονται διὰ τὴν προώθησίν των. Ἐν τούτοις, δὲν εἴμεθα πολιτικὸν κόμμα, ὅπως καὶ δὲν εἴμεθα ποσῶς συνδικᾶτον ἢ Ἐκκλησία. Τὰ πολιτικὰ κόμματα ἀγωνίζονται νὰ κατακτήσουν τὴν πρόσκαιρον ἐξουσίαν· αἱ Ἐκκλησίαι, τὴν πνευματικήν· τὰ συνδικᾶτα διὰ νὰ προστατεύσουν τοὺς ἐργαζομένους καὶ νὰ βελτιώσουν τὰς ἀποδοχὰς καὶ τοὺς ὅρους ἐργασίας των. Δὲν διεκδικοῦμεν, ἡμεῖς, καμμίαν ἐξουσίαν. Δὲν κάμνομεν οὔτε προπαγάνδαν, οὔτε κήρυγμα. Μακρὰν

---

2. Ὁ Ἑλληνικὸς Τεκτονισμός ἀκολουθῶν τὸν Σκωτικὸν τύπον, ἀπαγορεύει ρητῶς διὰ συνταγματικῆς διατάξεως καὶ τὴν ἁπλῆν συζήτησιν ἐπὶ θεμάτων πολιτικῶν, ὡς καὶ θρησκευτικῶν.

τῶν ἐκλογικῶν ἀγώνων καὶ τῶν κοινοβουλευτικῶν ἑλιγμῶν, δὲν λαμβάνομεν τὸν κόπον ν' ἀπαντῶμεν εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν πολεμίων μας.

Προσπαθοῦμεν νὰ μαντεύσωμεν τὸν νέον κόσμον τοῦ 21ου αἰῶνος καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων καθὼς καὶ τὰς βαθείας προσδοκίας των, καὶ νὰ προτείνωμεν τὰς ἀναγκαίας λύσεις ὥστε ὁ ἐρχόμενος αἰὼν νὰ εἶναι περισσότερον ἀνθρώπινος καὶ περισσότερον βιώσιμος. Τοῦτο, ἐξ ἄλλου, δὲν ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξαπολύωμεν, ὅταν τὸ ἀπαιτοῦν αἱ περιστάσεις, ἐκκλήσεις πρὸς τοὺς κυβερνῶντας διὰ νὰ τοὺς ὑπενθυμίσωμεν τὰς ἀνθρωπιστικὰς καὶ ἠθικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι τόσον συχνὰ ποδοπατοῦνται. Εἴμεθα ὅ,τι ὑπῆρξαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος οἱ πατέρες μας: μία ἑταιρία σκέψεως, μία ὀργάνωσις φιλελευθέρως ἀνοικτὴ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως, οἱαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ καταγωγή των, ἡ φυλή των, ἡ κοινωνική των θέσις, αἱ φιλοσοφικαὶ πεποιθήσεις των. Ὑποδεχόμεθα μὲ ἴσην εὔνοιαν τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἀθέους(3), τοὺς συντηρητικοὺς καὶ τοὺς ἐπαναστάτας, τοὺς ἀνθρώπους τῆς μελέτης καὶ ἐκείνους τῆς δράσεως. Θέλομεν νὰ εἴμεθα «τὸ κέντρον ἑνώσεως». Καὶ αὐτή, ἀκριβῶς, ἡ ἀνοχὴ μᾶς δεσμεύει. Ἡ ἀπόλυτος αὕτη ἐλευθερία συνειδήσεως συνιστᾶ τὸ θεμελιῶδες ἄρθρον πίστεως καὶ τὴν ἀμετακίνητον βάσιν τῆς φιλοσοφίας μας.

— *«Τί εἶναι ἡ τεκτονικὴ ἀλληλεγγύη; Δὲν εἶναι ἡ πηγὴ τῆς «ἐξουσίας» σας, ἤ, ἂς ποῦμε, τῆς ἐπιρροῆς σας, ἀφοῦ λέτε ὅτι δὲν διεκδικεῖτε καμμίαν πολιτικὴν δύναμιν;»*

— Ἡ δρῶσα ἀδελφότης, ἡ ὁποία κάμνει ὥστε κάθε μασόνος νὰ ἀνακαλύπτει φίλους καὶ στηρίγματα εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, αὐτὴ ἡ ἀδελφότης ἡ ὁποία ἀγνοεῖ τὰ σύνορα καὶ τὰς ἐθνικὰς ἀντιζηλίας, εἶναι ἕνας ἐκ τῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι ἐξηγοῦν τὴν ἐπιμονὴν τοῦ τεκτονικοῦ φαινομένου ἀνὰ τοὺς αἰῶνας. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἕτεροι. Ὑπάρχει ἡ ἀσύγκριτος ἕλξις ἀπὸ τὴν τεκτονικὴν ζωήν. Ὑπάρχει ἡ χαρὰ νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἐν μέσῳ ἀδελφῶν εἰς τοὺς κόλπους μιᾶς οἰκογενείας ἐλευθέρως ἐκλεγείσης καὶ περισσότερον στενὰ ἡνωμένης ἀπὸ τὴν φυσικήν. Ὑπάρχει ἀκόμη ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἐργάζεσθαι διὰ τὸ γενικὸν καλὸν καὶ ἐν ταὐτῷ διὰ τὴν προσωπικὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν. Ὑπάρχει πρὸ πάντων ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἐλεύθερος, νὰ μπορῆ νὰ λέγη τὰ πάντα μέσα εἰς τὴν

3 Ὁ Ἑλληνικὸς Τεκτονισμὸς ἀποκλείει τοὺς ἀθέους. Διὰ συνταγματικῆς διατάξεως ὁρίζεται ὅτι ὁ αἰτῶν εἴσοδον εἰς ἑλληνικὴν στοὰν (ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ἀνὰ τὸν κόσμον «κανονικὰς» στοάς, τὰς ἀναγνωριζομένας ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, τὴν πρώτην Μεγάλην Στοὰν τοῦ κόσμου) ὀφείλει νὰ βεβαιώσῃ ὅτι πιστεύει εἰς Θεὸν καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς.

εἰρήνην καὶ τὴν γαλήνην τῶν στοῶν καὶ τὰ πάντα νὰ ἀκούῃ, δίχως φόβον ἀντιποίνων καὶ μνησικακίας ἀπὸ τὸν βέβηλον κόσμον.

Δικαιούμεθα νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τὸ ἔργον αὐτό, ποὺ ἐπιδιώκομεν ἀπὸ αἰώνων, διὰ τὰς μεθόδους μας — αἱ ὁποῖαι ἐδοκιμάσθησαν — διὰ τὰς παραδόσεις μας, καὶ ἔχομεν συνείδησιν τῆς πνευματικῆς μας ἰσχύος τὴν ὁποίαν οἰκοδομοῦμεν εἰς τὸ ἔθνος μας, ἐν τοσούτῳ γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι δὲν εἴμεθα ἀλάθητοι. Οὐδόλως ἰσχυριζόμεθα ὅτι μόνοι ἐμεῖς κατέχομεν τὴν ἀλήθειαν, οὔτε ὅτι μόνοι ἐμεῖς πράττομεν τὸ καλόν. Δεχόμεθα ἐξ ἄλλου ὅτι τὸ ἰδεῶδες μας ἀμφισβητεῖται, ἔχομεν ὅμως τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ ὑπηρετοῦμεν μὲ νομιμοφροσύνην καὶ ἀνιδιοτέλειαν. Παρὰ τὸν θρῦλον, τὸν ὁποῖον οἱ ἐχθροὶ καὶ οἱ ἀντίπαλοί μας δὲν παραλείπουν ποτὲ νὰ χρησιμοποιοῦν ἐναντίον μας, ἡ ἀδελφότης ποὺ μᾶς ἑνώνει δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μέσον «ἀνόδου». Οἱ μέτριοι δυσκολεύονται νὰ πιστέψουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀνέρχονται καὶ κρατοῦνται μὲ μόνην τὴν ἀξίαν των. Ἐξηγοῦν τὰς ἐπιτυχίας μὲ κάποιους «ἀπὸ μηχανῆς θεούς». Τί ἀστεῖο! Οἱ τέκτονες ἔχουν πιὸ πολλὰ καθήκοντα νὰ ἐκπληρώσουν, πιὸ πολλὲς θυσίες νὰ ὑποστοῦν, πιὸ πολλοὺς κινδύνους ν' ἀντιμετωπίσουν, παρὰ ὠφελήματα νὰ ἐλπίσουν. Ὅσοι δὲν εἶναι περὶ τούτου ἀρκετὰ πεπεισμένοι, δὲν ἀργοῦν ν' ἀποσυρθοῦν ἀπὸ μίαν ὀργάνωσιν ὅπου ἡ φιλοδοξία των δὲν εὑρίσκει ἔδαφος. Εἴμεθα ὅμως στενὰ ἀλληλέγγυοι ἀλλήλων, καθὼς συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλας ὀργανώσεις, καὶ ὑποστηρίζομεν μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν κάθε δικόν μας, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο θῦμα ἀδικίας τῆς τύχης ἢ τῶν ἀνθρώπων. Μᾶς ὑποχρεώνουν εἰς τοῦτο οἱ νόμοι μας. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ἀπολαμβάνουν τῆς βοηθείας μας, τὴν ἀξίζουν. Πολὺ σπανίως συνέβη ἐκμετάλλευσις τῆς ἐμπιστοσύνης μας.

Εἶναι λοιπὸν ἀντιληπτὸν διατί αἱ δικτατορίαι — ὅλαι αἱ δικτατορίαι — ἐπεχείρησαν πάντοτε νὰ καταστρέψουν τὰς στοάς μας. Ἴδητε τὰς χώρας ὅπου ὁ τεκτονισμὸς ἔχει νόμιμον ὕπαρξιν καὶ ἐκείνας ὅπου εἶναι ἀπηγορευμένος καὶ οἱ ὀπαδοί του διώκονται καὶ θ' ἀντιληφθῆτε! (4) Οἱ δικτάτορες γνωρίζουν καλὰ ὅτι αἱ στοαί μας εἶναι ἑστίαι ἐλευθέρας σκέψεως καὶ ἐλευθέρας ἀγωγῆς. Τοὺς εἶναι πάντως δύσκολον νὰ τὰς ἐκμηδενίσουν. Ἀπηγορευμέναι ἐπισήμως, λειτουργοῦν ἐν ἐξορίᾳ ἢ ἀποκρύφως καὶ ἀναγεννῶνται παντοῦ ὅπου τὰς ἐθεωροῦσαν νεκράς.

(Ἐνταῦθα ὁ κ. Ζέλλερ ἀπήντησεν εἰς ἐρώτησιν στενὰ γαλ-

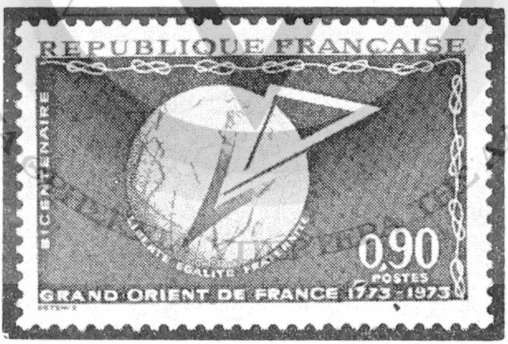
4 Ὁ Τεκτονισμὸς εἶναι ἀπηγορευμένος εἰς ὅλας τὰς ὑπὸ σοβιετικὴν ἐπιρροὴν χώρας καὶ εἰς τὰς δικτατορίας τῆς Ἱσπανίας, Πορτογαλίας, ἐπίσης εἰς πολλὰς ἀφρικανικὰς χώρας.

λικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ κείμενον παραλείπεται).

— *«Ποία εἶναι ἡ στάσις σας σήμερα ἔναντι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας;»*

— Ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἡ Ἐκκλησία ἐστάθη μία τρομερὰ δύναμις ἀντιδράσεως. Ὁ Τεκτονισμὸς ἀντετάχθη εἰς αὐτήν. Καὶ καλὰ ἔκαμε. Ἡ ἀποτελεσματική του ἐπέμβασις, ἰδίως ἐπὶ κυβερνήσεως τοῦ ἀδελφοῦ μας Αἰμιλίου Κόμπ(5), τὴν στιγμὴν τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος, ἔσωσεν ἀναμφιβόλως τὴν Γαλλία ἀπὸ τὴν τύχην τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Πορτογαλίας. Μερικοὶ πιστοὶ προσπαθοῦν τώρα νὰ ἐξελίξουν τὸν καθολικισμὸν πρὸς ἕνα πνεῦμα μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὸ χριστιανικὸν μήνυμα. Χαιρετίζομεν τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ἀρνούμεθα ὅμως νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τέλει, ὁ κληρικαλισμὸς δὲν ἀντιπροσωπεύει πλέον ἀληθῆ κίνδυνον: ὁ φυλετισμός, ἡ ξενοφοβία, ὁ γραφειοκρατικὸς τεχνοκρατισμός, εἶναι σήμερα ἀπείρως ἐπικινδυνωδέστεροι διὰ τὴν κοινωνίαν.

5 Ὁ Αἰμίλιος Κόμπ (1835—1921) ἐκυβέρνησεν τὴν Γαλλίαν ἀπο 1902 ἕως 1905 Ἀφηρεσεν ἀπὸ τον κλῆρον τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν καὶ διέκοψε τὰς σχέσεις μὲ τὸ Βατικανον Προητοίμασε τον χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπο το Κράτος, ἡ ὁποία ἐπραγματοποιήθη μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργείου του.

Τὸ ἐκδοθὲν στὴ Γαλλία γραμματόσημο γιὰ τὰ 200 χρόνια τῆς «Μεγάλης Ἀνατολῆς». Ἡ Ὑδρόγειος ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Τεκτονικοῦ Τριγώνου καὶ τὸ ἔμβλημα «Ἐλευθερία-Ἰσότης-Ἀδελφότης» Ἡ ὅλη σύνθεσις περιβάλλεται ἀπὸ τὴν Τεκτονικὴν ἅλυσιν.

«Τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ...»

Κάποτε ἀνέβαινα σε μιὰ ὁλορθη ραχη ἑνὸς μεγαλόπρεπου βουνοῦ.
Ὁ ἥλιος ἥτανε κατάκορφα ἐπανω μου καὶ μοῦ ἐφώτιζε τον δρομο.
Ἄνοιξις!..
Το μυρωμένο, ἀπὸ τὰ μυρ οβοτανα τῆς ράχης, ἀγέρι ἐφούσκωνε τὰ στήθη μου καὶ μούδινε φτερά στο ἀνάλαφρο πέταγμα ἀπὸ λιθάρι σὲ λιθάρι.
Τριγύρω μου χαμόκλαδα ἀπο τον καταπράσινο Κατσόπρινο, δασωμενα καὶ τρυφερὰ στὶς ἀκρίδες των, ἔδειχναν πώς ἤθελαν νὰ σηκώσουν κεφάλι στον χαμωτὸ κορμὸ καὶ νὰ γίνουν Πρίνοι στητοὶ καὶ αἰώνιοι, ὅπως εἶναι τὰ ἀδέλφια τους λίγο πιὸ κάτω στὸ Παρθένο δάσος.
Σὲ κάποιο ἀντιγύρισμα τῆς βουνοπλαγιᾶς, ἕνα ὁλακαιρο νέφος ἀπὸ μυριόπλουμες πεταλοῦδες, ξεπετάχτηκε μὲ τὸ πέρασμα μου καὶ μοὔκρυψε γιὰ λίγο τῆς μαγευτικῆς πλαγιᾶς τὸ θαυμαστὸ θεαμα, πρὸς τὸ ἀπὸ κάτω μου βάραθρο.
Τὴν ἴδια ὥρα, πουλιὰ μὲ ἄσπρες οὐρές, μικρὰ σὰν σπουργίτια, σηκωθηκαν κι' αὐτὰ ἀπὸ τὶς χαμόπετρες καὶ ἀλαφροπέταξαν σε πιὸ κοντινους βραχους. Δὲν φαίνεται νὰ φοβήθηκαν ἀπὸ τὴν παρουσία μου. Ἁπλᾶ μονο ξαφνιάστηκαν ἀπὸ τὸ ὄρθιο βαδισμα μου. Δεν περιμεναν, χωρὶς αλλο, νὰ ἰδοῦν τετοιον ἐπισκεπτη, στο ἀμολευτο βασιλειο τους, την ὥρα ἐκεινη.
Ἕνας λαγος σηκωθηκε ἀπο τον γαλαστιβιδο του και νωχελικὰ πῆρε να μακραινη κ' ἐκεῖνος απο τον δρομο μου. Ὅσο κι' ἂν εἶναι λαγοκαρδος, ὁ καθε λαγος, τοῦτος ὁ φίλος δεν ἐφανηκε νὰ τον συνεπῆρε ο φοβος τῆς γενιᾶς του!
Ἀπὸ πανω μου κορμοζυγιαζονταν στὸ φτερο του, ἕνας μικρὸς Γερακας, ἐνῶ ἐγὼ εἶδα τὰ καθαρά του ματακια να με κοιταζουν ἐρευνητικα, ὅπως ἔσκυψε το κεφαλι του. Το βλεμμα του δὲν ἥτανε ἐχθρικο. Ἁπλᾶ ἀναρωτήθηκε κι' ἐκεῖνος, σαν τι νὰ ἐγύρευα σε κείνη τὴν ἐρημιά, ἀναμεσα οὐρανοῦ καὶ βουνοῦ;
Πιὸ πέρα, τὸ γαργαρο νερὸ μιᾶς δροσοπηγῆς, ἔτρεχε κρυστάλλινο ἀπο τὸν πετροκρουνο του καὶ χάνονταν μὲ μιᾶς πιὸ ἐκεῖ ἀνάμεσα στὰ ριζοπιθαρα, καθαριο, ἀμόλευτο εις τοὺς αἰῶνες, ὅπως ἔβγαινε ἀπο τὰ ζωντανὰ στηθεια τῆς Μάννας Γῆς.
Ἤπια λίγο!
Δροσερεψα! Πῆρα δύναμι στὴν ἀναπνια μου καὶ γέμισε χαρὰ ἡ καρδιά μου!
Τότες ἦρθε τὸ ἐρώτημα μαζὶ μὲ τὴν καθάρια, τὴν ἀλάθητη ἀπόκριση καὶ μοῦ φώτισε τὸ νοῦ!
— Ποιὸς τὰ ἔκαμε ὅλα αὐτά, ἐδῶ ἐπάνω, σάν καὶ ἐκεῖ κατω καὶ παντοῦ στὴν γῆ μας, τόσο ὀμορφα, τοσο τέλεια, τόσο σοφά;
— Ποιὸς ἄλλος; Εἶναι νὰ ρωτᾶ ὁ φωτισμένος νοῦς τοῦ Ἀνθρώπου;
Ὁ Μεγάλος Πρωτομαστορας! Ὁ Δημιουργος τῶν Ἁπάντων! Ὁ Ἀγαθος Θεος, ποὺ ἡ Σοφία Του δεν ἔχει ἀρχη ὅπως δεν ἔχει οὔτε τέλος!
Ἔβαλα τὸ χέρι στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς μου καὶ ἄκουσα τον παλμο της. Ἔρριξα τὸ βλέμμα μου τριγύρω καὶ εἶδα τὴν ἁρμονια τῶν χρωματων την μαγευτικη.
Ὀσμιστηκα τις μυροκρουνες εὐωδιές που ξεχύνονταν απο τις απειρες φλεβες τοῦ ζωντανοῦ βουνοῦ.
Ἐβεβαιωθηκα πως τιποτε δεν εἶναι λαθεμενο!
Και τοτες ἡ φωνή μου ξεχύθηκε μεσα ἀπο την καρδια μου σαν σάλπιγγα Δαυιτικη, στην ἀπεραντωσυνη τοῦ κοσμου!
— Ὦ Κτίστη τῶν ἁπαντων! Πάντα εν Σοφιᾳ ἐποιησας!
Ἐπληρωθη ἡ Γῆ τῆς κτίσεως Σου!

Κ. Π. ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

«"Εργα καὶ ἡμέραι» τῶν Ἱεραρχῶν

ΩΡΑΙΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ ΑΓΑΠΗΣ

(«γιὰ τοὺς ἄ λ λ ο υ ς, παπαδιά!»)

ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΧΘΡΟΠΑΘΕΙΑΣ . . .

Περικοπαὶ ἐκ τοῦ πασχαλινοῦ μηνύματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος:

«Ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων, ἴσως καὶ δισεκατομμύρια ἀνθρώπων, θὰ ἔλεγε κανεὶς ἡ «σιωπηρὰ πλειονοψηφία» ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἰδίως ἡ νεολαία, διψοῦν νὰ ἴδουν νὰ ἐπικρατῇ μεταξύ μας ἡ ΑΓΑΠΗ. Φλέγονται ἀπὸ τὸν ἀσίγαστον πόθον νὰ διαπιστώσουν, ὅτι ἐπὶ τέλους, ἡ ἀγάπη κυβερνᾷ τὸν κόσμον. "Εχουν πλέον χορτάσει, ἔχουν κουρασθῆ ἀπὸ τὰ μίση καὶ τοὺς ἀνταγωνισμούς, ἀπὸ τὰς συγκρούσεις καὶ τοὺς ἀδιακόπους πολέμους καὶ ὅλοι ποθοῦν τὴν πραγματικὴν ἀγάπην, ἐκείνην δηλ. ποὺ δὲν εἶναι κούφια λέξις, χωρὶς κανένα οὐσιαστικὸν νόημα ἢ μόνον μὲ τὸ συνηθισμένον πτωχόν της περιεχόμενον. Ζητοῦν ὅλοι μίαν ἀγάπην μεστήν, τελείαν, πλήρη, ἀνιδιοτελῆ, ποὺ δὲν γνωρίζει ὅρια καὶ φραγμούς, ἀλλ' εἶναι ἡ ἔμπρακτος ἀγάπη ὅλων πρὸς ὅλους.

. . . .

"Ολοι ὅσοι ἔχομεν συναίσθησιν τῶν εὐθυνῶν μας ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν συνανθρώπων μας ἐγκαταλείψωμεν τὴν ἀπογοήτευσιν, μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἔχουν ποτίσει αἱ διάφοροι «Διεθνεῖς» τοῦ μίσους, τῆς πάλης καὶ τοῦ αἵματος, καὶ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τοὺς «ἄξονας» καὶ τοὺς φανατισμοὺς ἐκείνους, ποὺ ἀντὶ νὰ μᾶς ἑνώνουν μεταξύ μας καλλιεργοῦν τὰς διαιρέσεις καὶ τὰς ἐχθρότητας. Πλέον δὲ συγκεκριμένως, ὁ Ζωοδόχος ἐκεῖνος Τάφος μᾶς προσκαλεῖ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν συγκρότησιν μιᾶς «Διεθνοῦς τῆς Ἀγάπης», εἰς τὴν ὁποίαν κάθε ἄνθρωπος, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δεδηλωμένους ἐχθρούς της, θὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος. "Αν ὅλοι ἀρχίσωμεν νὰ ἐργαζώμεθα δι' αὐτὴν εἰς οἷον βαθμὸν εἰργάσθησαν μέχρι τοῦδε οἱ ἔμποροι τοῦ μίσους καὶ οἱ καλλιεργοῦντες ἐχθρότητας, τότε ἂς εἴμεθα

ἀπὸ τοῦδε βέβαιοι, ὅτι τὰ ζωογόνα νάματα, πού ἐπήγασαν ἐκ τοῦ κενοῦ Τάφου τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος, θὰ ἀρδεύσουν καὶ βαθμιαίως θὰ ζωογονήσουν ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα καὶ θὰ τὴν μεταβάλουν εἰς μίαν κοινωνίαν ἀγάπης, ἀδελφωσύνης, εὐτυχίας.

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

Ἐπεισόδια

Πολὺς ὁ λόγος περὶ μίσους στὴν προχθεσινὴ τελευταία συνεδρίασι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας — κατὰ τὴν ὁποία ἐπεκυρώθη ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀρχιερατικῶν μελῶν τῶν μονίμων συνοδικῶν ἐπιτροπῶν.

Καὶ ἴσως τὸ μῖσος νὰ ἔδινε χειροπιαστὲς ἀποδείξεις τῆς παρουσίας του στὴν αἴθουσα τῆς συνεδριάσεως τῶν Ἱεραρχῶν, ἂν ὁ μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας δὲν παρενέβαινε ἀποφασιστικά, ὅταν ὁ μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως κ. Ἀμβρόσιος ἐκινήθη — μὲ κάθε ἄλλο παρὰ φιλικὲς διαθέσεις — πρὸς τὴν θέσιν τοῦ προέδρου τῆς Συνόδου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου.

Τὸ ἐπεισόδιο ἄρχισε ὅταν ὁ κ. Ἱερώνυμος ἠρνήθη νὰ δώση τὸν λόγον στὸν κ. Ἀμβρόσιο, ὁ ὁποῖος «ἤθελε νὰ πῆ ὅσα δὲν μπόρεσε νὰ πῆ στὶς 10 Μαΐου» — περὶ τοῦ κ. Ἱερωνύμου καὶ τῆς θέσεώς του ἔναντι τοῦ Πατριαρχείου.

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ: Εἶσθε ἐκτὸς θέματος.

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ: Διαμαρτύρομαι διὰ τὸ πεῖσμα καὶ τὴν ἐχθρότητα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸ Πατριαρχεῖο...

ΙΕΡΩΝ.: Παῦσε..

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ: Ἐμένα μοῦ λὲς νὰ πάψω;'.. Μὲ ποιὸ κῦρος;!...

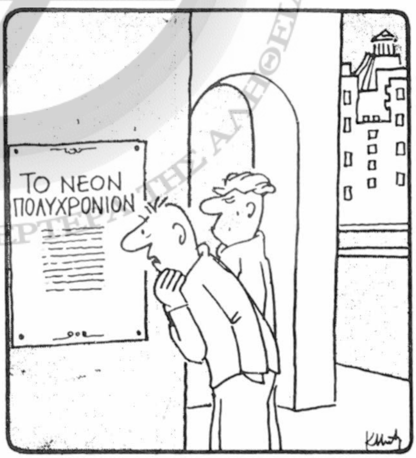
Καὶ μέσα σὲ ἕνα πανδαιμόνιο ἀποδοκιμασιῶν, ἐνθαρρύνσεων καὶ κωδωνοκρουσιῶν, ἐκινήθη πρὸς τὴν θέσι τοῦ ἀρχιεπισκόπου πού — ἔκδηλα ταραγμένος — διέκοψε τὴν συνεδρίασι, ἐνῶ ὁ Κίτρους Βαρνάβας σταματοῦσε τὸν Ἀμβρόσιο.

(«Ἀπογευματινή», 14 Μαΐου)

«Πολυχρόνιον»

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος ἑώρτασε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἐντὸς τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν τὴν 6ην ἐπέτειον ἀπὸ τῆς χειροτονίας του ὡς Προκαθημένου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Τῆς Θείας Λειτουργίας προ-

— Ἀποκτήσαμε Αὐθέντην καὶ Δεσπότην. Ποιμένα πότε ἄραγε;

(Τοῦ Κώστα Μητροπούλου)

Ἀπὸ τὰ «ΝΕΑ»

— Μαμα αυτο ποιος το είπε, Ιερωνυμικος η αντιερωνυμικος (του ΚΥΡ, «Απογευματινη», 15 5

έστη ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἐδόθη πανηγυρικὸς τόνος εἰς αὐτήν.

Μέλη ἐκκλησιαστικῶν ὀργανώσεων, εὑρισκόμενα μεταξὺ τοῦ Ἐκκλησιάσματος, διέκοπταν τὴν Ἱεροτελεστίαν καὶ ἀνέκραζον: «Ἄξιος, ἄξιος». Εἰς κάποιαν στιγμὴν συγχρόνως πρὸς τὰς ἐπιδοκιμασίας ἠκούσθησαν καί .. χειροκροτήματα.

Ἐψάλη εἰδικῶς διὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἱερώνυμον, Πολυχρόνιον τὸ ὁποῖον, ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ πάλιν ὀπαδῶν του, ἀνέφερε, μεταξὺ ἄλλων:

«Πολυχρόνιον ποιῆσαι Κύριος ὁ Θεός, τὸν Μακαριώτατον καὶ Θειότατον Ἀρχιεπίσκοπον Αὐθέντην καὶ Δεσπότην ἡμῶν κλπ».

Ἐπὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες δὲν ἀπέκρυπτον τὴν δυσφορίαν των.

Οἱ ὅροι τοῦ πολυχρονισμοῦ αὐτοῦ ἀναφέρονται μόνον εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ οὐδέποτε κατὰ τὸ παρελθὸν ἐψάλη παρόμοιον πολυχρόνιον δι' ἄλλους Ἀρχιεπισκόπους Ἀθηνῶν.

Γενικώτερον αἱ ἐκδηλώσεις χαρακτηρίζονται ὡς «κατάχρησις τοῦ χώρου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ» καὶ ὁπωσδήποτε ἐπρόκειτο περὶ ἀσυνήθων εἰς τὰ λειτουργικὰ ἤθη ἐνεργειῶν — πολὺ δὲ περισσότερον ὅταν ἡ χθεσινὴ θεία Λειτουργία καὶ τὰ διαδραματισθέντα κατ' αὐτὴν μετεδίδοντο ἀπ' εὐθείας καὶ διὰ τοῦ ραδιοφώνου.

(«Βραδυνή», 14 Μαΐου)

«Ἀποφρὰς»—«Βατερλώ»

Κατόπιν τοῦ ἀπὸ 19ης Ἀπριλίου Ν.Δ. συνεκλήθη ἐκτάκτως διὰ τὴν 10ην Μαΐου ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐκλογὴν μελῶν τῆς διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου (μετὰ

τὴν κήρυξιν ἀκύρου τῆς προηγουμένως ἐκλεγείσης, διὰ τυπικοὺς λόγους, ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας). Τὴν 10ην Μαΐου ἡ Ἱεραρχία ἐξέλεξε τὴν νέαν Δ.Ι.Σ. συμφώνως πρὸς τὰ «πρεσβεῖα» τῆς ἀρχιερωσύνης, ἤτοι ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἀπόψεις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου.

Ὁ Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως κ. Ἀμβρόσιος κατέθεσε δήλωσιν ἐκφράζων τὴν χαράν του «διὰ τὴν πανηγυρικὴν δικαίωσιν τῶν μετὰ σθένους καὶ ἀποφασιστικότητος ἡρωϊκῶς ἀγωνισαμένων εὐαρίθμων κληρικῶν καὶ λαικῶν διὰ τὴν συντριβὴν τοῦ ἱερωνυμικοῦ τερατώδους ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, τὸ ὁποῖον θὰ παραμείνῃ ἀλησμόνητον διὰ τὴν στυγνότητα καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν του καὶ θὰ ἐνθυμίζῃ ἀπαίσιον μεσαίωνα.

» Ἡ 10η Μαΐου, Σεβασμιώτατοι Πατέρες, τοῦ ἔτους 1973, διά τε τὸν Μακαριώτατον Ἱερώνυμον καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φατρίαν ὑπῆρξεν πράγματι ἀποφρὰς ἡμέρα. Εἴθε ν' ἀποβῆ τελικῶς τὸ Βατερλὼ τῆς φατριαστικῆς σταδιοδρομίας των.

» Ἀντιθέτως, ἡ ἰδία ἡμερομηνία διὰ τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον θ' ἀποτελῆ λαμπρὸν ἱστορικὸν σταθμόν, διὰ δὲ τὴν πρώτην, ἀπαρχὴν τῆς λυτρώσεώς της ἀπὸ τῶν ἀφορήτων δεινῶν, ἅτινα ἐπεσωρεύθησαν ἐπ' Αὐτήν».

Ἐπειδή, ὅμως, ἐξελέγησαν «κατὰ τὰ πρεσβεῖα» καὶ τρεῖς μητροπολῖται (Μυτιλήνης, Ναυπακτίας καὶ Πρεβέζης), οἱ ὁποῖοι ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς «πειθήνια ὄργανα τοῦ Μακ)τάτου», ὁ Μητροπολίτης κ. Ἀμβρόσιος ἐκάλεσεν αὐτοὺς ὅπως παραιτηθοῦν «διὰ λόγους ἠθικῆς τάξεως» καὶ προσέθετεν εἰς τὴν δήλωσίν του:

Ἀποκαλύψεις :

Ἐὰν παρὰ τὴν ἀδελφικὴν σύστασιν δὲν θελήσουν νὰ ὑποβάλουν τὰς παραιτήσεις των, τότε μὲ πόνον ψυχῆς, θὰ ἀναγκασθῶ νὰ καταθέσω ἐνώπιον της Ἱερᾶς Συνόδου, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐνώπιον τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀναφοράν, κατὰ τῶν περὶ ὧν πρόκειται παραπόνων διὰ σοβαρωτάτους λόγους συνειδήσεως. Δὲν θα φερω ευθυνην δι' οσα μελλουν να συμβῶσι.

Οἱ ἀναφερθέντες (καὶ προκληθέντες) Μητροπολῖται δὲν παρητήθησαν, οὔτε ὅμως ὁ κ. Ἀμβρόσιος ἐπραγματοποίησε τὴν ἀπειλήν του περὶ «ἀποκαλύψεων» εἰς βάρος των.

Κλείδωμα αἰθούσης!

Μετὰ τὴν «νίκην» των, οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐζήτησαν ὅπως οὗτος θεωρηθῆ ὁριστικῶς παρητημένος, μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι ἡ προηγουμένη Δ.Ι.Σ., ἡ ὁποία ἐχορήγησεν εἰς τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τρίμηνον ἄδειαν ἦτο ἄκυρος. Ἠξίωσαν δὲ ὅπως ἡ Σύνοδος ἐπιληφθῆ τοῦ θέματος.

Σχετικὸν ἔγγραφον ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Μακαριώτατον οἱ ἀποτελοῦντες τὴν πλειοψη-

φίαν (7 ἔναντι 6) τῆς Συνόδου Μητροπολῖται Καλαβρύτων, Πειραιῶς, Ἰωαννίνων, Μαρωνείας, Κοζάνης, Θήρας καὶ Μεσσηνίας.

Ὁ Μακαριώτατος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἠρνήθη νὰ συγκαλέσῃ τὴν Σύνοδον, διότι, ὡς εἶπεν, ἀναμένει γνωμάτευσιν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς παραιτήσεώς του, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἵνα μὴ συνεδριάσουν μόνοι των οἱ ἑπτὰ Συνοδικοί, ἐκλείδωσε τὴν αἴθουσαν!

«Ἀκάθαρτον ἕλος»

Τὴν Δευτέραν 4 Ἰουνίου ἀνεγνώσθη ἐν συνεδριάσει τῆς Συνόδου ἡ γνωμοδότησις τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου, καθ' ἣν ἡ παραίτησις τοῦ Μακαριωτάτου, ἀνακληθεῖσα μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τριμήνου ἀδείας δὲν ὑφίσταται. Κατὰ τὸ ἐκδοθὲν ἀνακοινωθέν, «ἡ Γνωμοδότησις δὲν ἐκρίθη ὡς ὑποχρεωτικὴ διὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, οὐχ ἧττον ὅμως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος, ἀποβλέψασα εἰς τὴν εἰρήνην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν γαλήνην τοῦ εὐσεβοῦς χριστεπωνύμου πληρώματος».

Προηγουμένως, ὁ Μητροπολίτης Κοζάνης κ. Διονύσιος, ἀφοῦ διεμαρτυρήθη διὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τοὺς συνοδικοὺς — καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὸ κλείδωμα τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων — ἐτόνισεν:

«Ἀπὸ φιλικήν σας ἐφημερίδα ἐξετοξεύθη ἀπειλὴ ἀνοίγματος τῶν φακέλλων... Αὐτὰ πρέπει νὰ ὑπηγορεύθησαν ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός σας καὶ εἶναι ἀπαράδεκτα... Νὰ ἀνοιγοῦν λοιπόν. Νὰ ἀνοιγοῦν, νὰ δοῦμε τί περιέχουν αὐτοὶ οἱ φάκελλοι...».

Σχετικῶς, ὁ Μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Αὐγουστῖνος Καντιώτης ἐδήλωσεν, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Ἡμεῖς τουλάχιστον οὐδὲν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν ἐκ τοιούτων φακέλλων μιᾶς τεσσαρακονταετοῦς περίπου διακονίας μας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἀλλ' οἱ «ἅγιοι», οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι διὰ τοιούτων ἀνεντίμων μέσων θὰ «σαρώσουν», κατὰ τὴν φρασεολογίαν των, τελικῶς τοὺς διὰ λόγους συνειδήσεως, ἀντιτιθεμένους τῇ ἱερωνυμίῳ τακτικῇ θὰ μετανοήσουν οἰκτρῶς.

Ἀλλ' οἱ «ἅγιοι» θέλουν νὰ βυθισθοῦν εἰς τὸ ἀκάθαρτον ἕλος τῆς διὰ σπερμολογιῶν, διαβουλιῶν καὶ συκοφαντιῶν κατασπιλώσεων τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως κληρικῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἕλους τούτου ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πρῶτοι θὰ ἐξέλθουν διεβορβορωμένοι θὰ εἶναι οἱ ἴδιοι».

Προσφυγὴ τῶν ἓξ

Παρὰ τὰ περὶ «γαλήνης» καὶ «εἰρήνης» ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς Δ.Ι.Σ., ἐξέσπασε νέα κρίσις, ἐξ ἀφορμῆς προσφυγῆς ἓξ Μητροπολιτῶν θεωρουμένων ὡς ἱερωνυμικῶν (Ἀττικῆς, Χαλκίδος, Πο-

λυανῆς, Τρίκκης, Κασσανδρείας καὶ Διδυμοτείχου), οἱ ὁποῖοι προσβάλλουν τὸ κῦρος τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 10ης Μαΐου, ἐπικαλούμενοι:

1. Κακὴν σύνθεσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, λόγῳ μὴ προσκλήσεως καὶ συμμετοχῆς τῶν ἑπτὰ ἐν ἐνεργείᾳ βοηθῶν (τιτουλαρίων) ἐπισκόπων.

2. Παράβασιν νόμου, διότι ὁ διορισμὸς τῶν προέδρων τῶν Μονίμων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, δηλαδὴ τῶν μελῶν, δὲν ἐγένετο δι' ἐκλογῆς.

Ὁ ἐκ τῶν ἀνωτέρω Μητροπολιτῶν κ. Κωνσταντῖνος Διδυμοτείχου κατέθεσε καὶ χωριστὴν προσφυγήν, ἐπικαλούμενος ὅτι ἐψήφισαν δι' ἀντιπροσώπων δύο ἀπόντες Μητροπολῖται καὶ μετέσχον τῆς Συνόδου δύο ἀρχιερεῖς ὑπόδικοι.

Εἰς ἀντίδρασιν ἀνηγγέλθη ὅτι θὰ κατετίθετο προσφυγὴ τῶν ἀντιπάλων τοῦ κ. Ἱερωνύμου, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ παραίτησίς του ἰσχύει καὶ ἑπομένως ὁ ἀρχιεπισκοπικὸς θρόνος διατελεῖ «ἐν χηρείᾳ».

Ὁ Μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Καντιώτης ἔθεσεν, ἐπὶ πλέον, ζήτημα χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος!

«Ἐφ' ὅσον — λέγει — λέγωμεν ὅτι βαδίζομεν πρὸς δημοκρατίαν, σὺν ταῖς ἄλλαις μεταβολαῖς, αἱ ὁποῖαι θὰ δώσουν οὐσιαστικὸν περιεχόμενον εἰς τὴν λέξιν δημοκρατία, δέον νὰ ἐπιδιωχθῇ καὶ ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Κράτους κατὰ τοὺς δημοκρατικοὺς χάρτας φιλελευθέρων λαῶν Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Ἄλλως, τοῦ νῦν συστήματος σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐπικρατοῦντος, τμηματάρχης τις τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐκμηδενίζῃ Ἱερὰς Συνόδους καὶ Ἱεραρχίας καὶ νὰ καθιστᾷ ταύτας πειθήνια ὄργανα τῶν ἑκάστοτε κυβερνώντων.».

«Ἄχυρα καὶ σκύβαλα»

«— Παράδοξά τινα ἀκούονται ἐσχάτως εἰς τὴν νεοσύστατον Σχολὴν Ἱερατικῶν Σπουδῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία, ὡς λέγεται, πρόκειται νὰ ἐξελιχθῇ εἰς Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν. Καθ' ἃ πληροφορούμεθα, ὁ καθηγητὴς π. Μιχαὴλ Καρδαμάκης ἐκμεταλλεύεται πᾶσαν εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῶν ἱερῶν Κανόνων Ἱεραρχῶν. Μεταξὺ ἄλλων ὁ κ. Καρδαμάκης φέρεται εἰπὼν καὶ τὰ ἑξῆς· «Αὐτοὶ ποὺ πᾶνε σὲ Συμβούλια Ἐπικρατείας ἀσχολοῦνται μὲ ἄχυρα, ναὶ μὲ ἄχυρα, μὲ σκύβαλα. Δὲν ὑπάρχει ἐκκλησιαστικὴ κρίσις, ὅπως τὴν ἐννοοῦν αὐτοί... Νὰ σᾶς πῶ τί εἶναι ὅλα αὐτὰ ποὺ κάμνουν αὐτοί; Εἶναι εὐσεβεῖς καὶ πονηροὶ παπαδισμοὶ καὶ καλογερισμοί... Δὲν ἔχουν γύρω τους παρὰ κάτι ἀρρωστημένους, κάτι ἀποβλακωμένους, κάτι φανατικούς. Μέσα στὰ περιοδικά τους δὲν βλέπεις Χριστό· βλέπεις ὁ,τιδήποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ Χριστό...». Ἐὰν ταῦτα ἀληθεύουν, ἐρωτῶμεν εὐλαβῶς τὸν ὑπεύθυνον τῆς Σχολῆς Θεοφιλ. Βρεσθένης: Δι' αὐτὸ πληρώνεται ὡς καθηγητὴς ὁ π. Καρδαμάκης; Διὰ νὰ ὑβρίζῃ τοιουτοτρόπως ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος;».

(«Ἀγὼν Ἐκκλ.», Ἰούνιος)

Μηνύσεις κ.λ.π.

Καὶ τώρα ἰδοὺ ἐν συντομίᾳ αἱ τελευταῖαι ἐξελίξεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως.

⁂ Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Κων)πόλεως κ. Δημήτριος, με ἐπιστολή του πρός τους Μητροπολίτας οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν τὴν συγκρότησι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «κατά τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης» καὶ ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν περιοχῶν βορείου Ἑλλάδος, συμφώνως πρὸς τὰ νομιζόμενα δικαιώματα τοῦ Πατριαρχειου, τοὺς συνεχάρη διὰ τὰ «εὐσεβόφρονα πρός το Πατριαρχεῖον αἰσθήματα». Κατ' ἀντιδιαστολήν, ἀπεδοκιμάσθη ἡ στάσις τῶν ἄλλων Μηροπολιτῶν (τῆς περὶ τόν ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἱερώνυμον μερίδος), ἰδιαιτερως δε ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὑπέβαλον εἰς τό Συμβούλιον Ἐπικρατείας αἴτησιν περὶ ἀκυρώσεως τῆς κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης συγκροτηθείσης διαρκοῦς ἱερᾶς συνόδου. Οἱ προσφυγοντες μητροπολῖται εἶναι οἱ Ἀττικῆς, Τρίκκης, Χαλκίδος, Κιλκισίου, Κασσανδρείας καὶ Διδυμοτείχου, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς τελευταῖοι ἀνήκουν εἰς μητροπόλεις ὑπαγομένας στό Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως.

⁂ Εἰς ἀντίκρουσιν τῆς αἰτήσεως τῶν ἕξ μητροπολιτῶν, ἡ πλειοψηφία τῆς Συνόδου ἀνέθεσε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τέσσαρας δικηγόρους

⁂ Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ προηγούμενος τῆς Μονῆς Πετράκη ἀρχιμανδρίτης Χαράλαμπος Βασιλόπουλος ὑπεβαλε [illegible] εἰς τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον ἐναντίον τῶν Μητροπολιτῶν Κασσανδρείας Συνεσίου, Διδυμοτειχου Κωνσταντίνου καὶ Κιλκισίου Χαριτωνος, τῶν ἀνηκόντων εἰς το κλῖμα αὐτοῦ γιά τὴν προσφυγή των εἰς τό Συμβούλιον Ἐπικρατείας, ἐναντίον τῆς κατὰ τὰ πρεσβεῖα συγκροτηθείσης Ἱερᾶς Συνόδου.

Καὶ ἄλλαι μηνύσεις ἐπίκεινται ἐναντίον τῶν τριῶν τῆς ὁμάδος τῶν ἕξ, μὲ αἴτημα τὴν καθαίρεσίν των.

⁂ Ὁ Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Χρυσόστομος, εἰς δηλώσεις του, κατηγόρησε τόν ἀρχιεπίσκοπον, ὡς ὑποκινήσαντα τὴν προσφυγὴν τῶν ἕξ εἰς τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Συνεσίου, εἰπόντος ὅτι οἱ προσφυγόντες ἐμιμήθησαν τοὺς συναδέλφους των (οἱ ὁποῖοι καὶ ἐπέτυχον ἀκύρωσιν τῆς προηγουμενης Συνόδου) λέγει ὅτι ἐκεῖνοι ἐκινήθησαν ὑπερ δικαίας ὑποθέσεως. Προχωρεῖ λεγων διά τον Συνέσιον Καπεπατει ὀξέως συλλήβδην καὶ ἀθρόως ἅπαντας τοὺς ἱερους τῆς ἐκκλησιας κανονας, κρατῶν πεισμόνως ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοί του ἐν τῇ συνοδῳ ἐρμητικῶς κεκλεισμένον τὸ ἱερον πηδάλιον τῆς ἐκκλησίας, δι' οὗ καὶ μονον δέον νά διοικῆται ἡ ἐκκλησια προς ἀποφυγὴν κακουργιῶν, μισαδελφιῶν καὶ ἄλλων τοιούτων ἐχθροπραξιῶν κατ' ἀδελφῶν ἱεραρχῶν λευκανθέντων εἰς τὴν διακονίαν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας»

Τέλος ἐπικρινει σφόδρα τον ἀρχιεπίσκοπον διά τὴν προσπάθειαν «μετατροπῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς Ζωικόν σωματεῖον».

Ἀπαντῶν ὁ Κασσανδρειας κ. Συνέσιος λέγει:

«Μᾶς κατηγορεῖ ὅτι κατεδικάσαμεν ἀρχιερεῖς, λευκανθέντας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τοῦ προκειμενου τον παραπεμπω εἰς τὰ πρακτικά τῆς δίκης. Ἀλλά ὁ Α.Ν. 214) 1967, τόν ὁποῖον ὑπαινίσσεται, δὲν ἔχει ἡμᾶς ὡς πνευματικους πατερας. Ἀλλά τοὺς κραυγάζοντας συνεχῶς καὶ εἰς τὴν διαπασῶν «Βοῦρκος καὶ βόρβορος εἰς το ἱερόν θυσιαστηριον. Τὰ ἅγια δίδονται τοῖς κυσὶ καὶ οἱ μαργαρῖται βάλλονται ἔμπροσθεν τῶν χοίρων». Ταῦτα καὶ παρομοια ἠκούσθησαν καὶ ἐν τῇ αἰθουσῃ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς ἱεραρχίας καὶ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος εἶδον. Ποῖος ὁ ταῦτα διακράξας, γιγνώσκει καλῶς ὁ ἅγιος Πειραιῶς διότι εἶναι ὁ ἴδιος. Τώρα ἂν ἡ πολιτεία ἐκεῖθεν καὶ ἐκ παρομοίων συμφώνων κραυγῶν ὠθουμένη, ἦχθη εἰς τὴν νομοθετησιν τοῦ Α.Ν. 214)67, δεν πταιομεν ἡμεῖς. Ἄλλοι συνεπῶς εἶναι οἱ περιαγαγόντες εἰς δύσκολον θέσιν τους ἀγαπητοὺς εἰς ἡμᾶς κατά πάντα ἀδελφούς».

Ἐξ ἄλλου, λέγει ὅτι ὁ Πειραιῶς, ὑπόδικος ὤν, δὲν δικαιοῦται νὰ κατηγορῇ ἄλλους.

⁂ Τελος, τὴν 26ην Ἰουνίου, ἡ Δ Ι Σ. μετὰ πολύωρον καὶ ἐξαντλητικην συνεδρίασιν, διεκοψε τὰς ἐργασιας της μέχρι τέλους τοῦ Σεπτεμβριου

Ὁ κ. Καντιώτης κατὰ τῶν γυμναστικῶν ἐπιδείξεων

Ὁ μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Αὐγουστῖνος ἐκυκλοφόρησεν ἐγκύκλιον πρὸς τὸ κοινὸν τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Φλωρίνης περὶ σεμνῆς ἀμφιέσεως τῶν γυναικῶν καὶ τῶν μαθητριῶν κατὰ τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις.

Ἡ ἐγκύκλιος ἀναφέρει καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ αἰδώς, ὅπως τὴν ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, ἡ ντροπή, ὅπως τὴν λέμε ἐμεῖς σήμερα, εἶναι μία μεγάλη δύναμις διὰ τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ αἰδὼς ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι δόθηκε ἀπὸ τοὺς θεούς, ὅπως καὶ ἡ δικαιοσύνη· χωρὶς αἰδὼ καὶ δικαιοσύνη οἱ κοινωνίες δὲν στέκονται. Ἡ αἰδὼς εἶναι φύλαξ ἄγγελος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίως τῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπρεπείας τῆς γυναίκας. κ.λ.π. κλπ.

Τὰ τελευταῖα χρόνια τὸ κακὸ παράγινε, διότι οἱ γυναῖκες βγαίνουν στοὺς δρόμους σχεδὸν γυμνὲς καὶ ἐπιδεικνύουν τὶς σάρκες τους. Στὴν Ἀμερική, ποὺ ἔγινε μιὰ μεγάλη ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτό, οἱ κοινωνιολόγοι εἶπαν ὅτι τὸ ξεγύμνωμα αὐτὸ τῶν γυναικῶν εἶναι μία ἀπὸ τὶς αἰτίες νὰ ξαπλωθῇ στὸν κόσμο ἡ διαφθορά, νὰ αὐξηθοῦν οἱ πορνεῖες, οἱ μοιχεῖες, οἱ ἀπιστίες, τὰ οἰκογενειακὰ δράματα, τὰ διαζύγια, οἱ φόνοι, οἱ αὐτοκτονίες.

Τί πλούσια ἐσοδεία ἔχει ὁ διάβολος ἀπὸ τὸν γυμνισμόν! Κάποιος ἅγιος τοῦ Θεοῦ προφήτης καὶ διδάσκαλος τοῦ γένους μας εἶπε πρὸ 200 ἐτῶν ὅτι ὅταν δῆτε τὶς γυναῖκες νὰ περπατοῦν γυμνὲς στοὺς δρόμους ἐγγίζει τὸ τέλος τοῦ κόσμου. κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἀλλά, δυστυχῶς, ὄχι γυναῖκες ὥριμες ξεγυμνώνονται ἀλλὰ καὶ κορίτσια ποὺ πηγαίνουν στὰ σχολεῖα, γυμνάσια καὶ δημοτικά. Διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ δὲν ξέρω ποιές διαταγὲς ἐκτελοῦν τώρα στὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους, στὶς γυμναστικὲς ἐπιδείξεις, ὑποχρεώνουν τὶς μαθήτριες νὰ παρουσιάζωνται σχεδὸν γυμνὲς μπροστὰ σὲ ἕνα ὁλόκληρο λαό.

Ἔκκλησις πρὸς τοὺς καθηγητὰς καὶ τοὺς διδασκάλους. Ἂς προσέξουν πολὺ τὸ θέμα αὐτό. Καμμιὰ διαταγὴ ἢ ἐγκύκλιος δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸν ἠθικὸν νόμον. Καὶ ἂν οἱ διδάσκαλοι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὶς ἐπιταγὲς τοῦ ἠθικοῦ νόμου, οἱ χριστιανοὶ γονεῖς καὶ κηδεμόνες ἂς πράξουν τὸ καθῆκον τους. Ἐφ' ὅσον οἱ γυμναστικὲς ἐπιδείξεις θὰ γίνουν, ὅπως γίνονται, οἱ γονεῖς νὰ μὴν ἀφήσουν τὰ κορίτσια τους νὰ πᾶνε στὶς γυμναστικὲς ἐπιδείξεις καὶ νὰ δείχνουν τὶς σάρκες των καὶ

νὰ γίνωνται ἀντικείμενον αἰσχρῶν σχολίων ἠθικῶς διεφθαρμένων ἀνθρώπων».

«Μακεδονία», 25 Μαΐου.

Ὁ κ. Καντιώτης κατηγορήθη ὡς ψυχασθενὴς

Ὁ Μητροπολίτης Φλωρίνης κ Αὐγουστῖνος, εἰς ἄρθρον του δημοσιευθεν εἰς το περιοδικόν του «Σπίθα», ἀποκαλύπτει ὅτι ἐν ἔτει 1968 ἐπεχειρήθη ὁ χαρακτηρισμός του ὡς ψυχασθενοῦς καὶ ὁ ἐγκλεισμός του εἰς ψυχιατρεῖον ἤ ἡ βιαία ἀπαγωγη του εἰς Ἅγιον Ὄρος, τοῦ θρόνου του κηρυσσομένου ἐν χηρείᾳ

Σχετικῶς, ὁ ἐπίσκοπος Εὐρίπου κ Βασίλειος ἐδήλωσεν ὅτι ὁ τότε ὑπουργός Πα δείας καὶ Θρησκευμάτων κ Θεοφύλακτος Παπακωνσταντινου δι' ἐγγράφου του ἀνέθεσε εἰς τριμελῆ ἐπιτροπὴν ψυχιάτρων ἤτοι τῶν καθηγητῶν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῶν πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης κ κ. Κωνσταντινίδη, Τσιμινάκη καὶ Ἀναστασοπούλου ὅπως ἐξέταση τόν σεβ)τατον Φλωρίνης καὶ ὑποβάλη εἰς τὸ ὑπουργεῖον το πόρισμα.

Τόν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπεβλήθη, ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου, εἰς τὴν ἱεράν σύνοδον, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9777)20 6 68 ἐγγράφου ἡ ενορκος βεβαίωσις τῶν τριῶν καθηγητῶν

Οὗτοι ἐστηρίχθησαν ἐπὶ κειμενων καὶ μαγνητοφωνημένων ὁμιλιῶν τοῦ μητροπολίτου Φλωρίνης (τοῦ ἰδίου ἀρνηθέντος νά ὑποβληθῆ εἰς τὴν ἰατρικὴ ἐξέτασι), καθὼς ἐπίσης καὶ ἐπι καταθεσεων διαφόρων προσώπων προερχομενων ἰδίᾳ ἐκ τῆς περιοχῆς ὅπου ἀσκεῖ τὸ λειτούργημά του ὁ σεβασμιώτατος κ. Αὐγουστῖνος.

Καὶ ὁ Σεβ)τατος κ Βασιλειος προσθέτει·

«Συμφώνως πρός τόν νόμον, ὁ ὁποῖος, σημειωθήτω, ἐψηφίσθη ὑπό κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν ἀρχιεπισκοπικῶν καθηκόντων ὑπό τοῦ μακαριωτάτου κ. Ἱερωνύμου ἡ ἱερὰ σύνοδος ἦτο ὑποχρεωμένη ἐντός 15 ἡμερῶν νά κηρύξη τόν θρόνον ἐν χηρείᾳ. Πολλῷ μᾶλλον εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νά πράξη τοῦτο ἡ ἱερά Σύνοδος, καθ' ὅσον προς τήν § 3 τοῦ ἄρθρ. 5 τοῦ ἐν λόγῳ νόμου, «ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὑποχρεοῦται νά κηρύξη τὸν θρόνον ἐν χηρείᾳ καὶ εἰς ἣν περίπτωσιν ὁ ὑπο κρίσιν ἀρχιερεὺς ἠρνήθη νά ὑποβληθῆ εἰς την ὑπο τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς ἐξέτασιν Παρὰ ταῦτα, ὁ Μακ)τατος, μεροληπτῶν ὑπὲρ τοῦ σεβ)τατου Φλωρίνης, ἐκρατησε τὴν γνωματευσιν χωρίς κάν νά την πρωτοκολλήση καὶ ἀπεφυγε να ἀναγράψη εἰς τὴν ἡμερησίαν διαταξιν τῆς ἱερᾶς συνοδου θεμα σεβ)τατου κ Αὐγουστίνου Μεχρι σήμερον δε ἡ ἐν λόγῳ γνωμάτευσις εὑρίσκεται ἀπρωτοκόλλητος εἰς χεῖρας τοῦ μακαριωτατου καὶ παρα τας ἐκδηλωθείσας ἐν τῷ μεταξύ, ἀνεπιτρεπτους ἐπιθέσεις τοῦ σεβ)τατου κ. Αὐγουστινου καὶ τὰς ἐκφρασεις του, ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἰς οὐδεμιαν ἐνέργειαν προέβη. Μὲ τον ἀρχιεπισκοπικον μανδύαν ἐπι 5ετίαν ὁλοκληρον, ἐξηκολούθησε νά καλύπτη τον φωνασκοῦντα ἀδελφον του καὶ δεν θά ἐγίνετο τὸ θεμα γνωστὸν ἐάν ὡς ἤδη ἐσημειώσαμεν ἐν ἀρχῇ, ὁ ἴδιος ὁ μητροπολίτης κ. Αὐγουστῖνος δὲν ἔκανε το λάθος νά το διακηρύξη ἀπο τῶν στηλῶν τῶν περιοδικῶν του»

Ὁ κ Καντιώτης, μὲ νεώτερον ἄρθρον του, ὑποστηρίζει ὅτι ἐπιδιώκεται πάντοτε ὁ χαρακτηρισμός του ὡς ψυχασθενοῦς

«Μόλις πρό ἡμερῶν —γράφει— ἐλάβομεν ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἐπιστολὴν ἀσκητικῶς ἐν αὐτῷ διαβιοῦντος μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος γράφει ὅτι ἐξ Ἀθηνῶν ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἐμπίστου προσώπου, τὸ ὁποῖον, τόν πληροφορεῖ τά ἑξῆς· Εὑρέθη εἰς κάποιαν κύκλον θεολόγων καὶ μή, κληρικῶν καὶ λαικῶν καὶ κάποιος ἐκ τῶν βοηθῶν ἐπισκόπων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἐρητορευε Θεμα, ἡ ἐκκλησιαστική κατάστασις αἴτιοι τῆς καταστασεως ὁ Ἐλευθερουπολεως Ἀμβρόσιος καὶ ὁ Φλωρίνης Αὐγουστῖνος Ὡς προς τόν Ἐλευθερουπόλεως, εἶπεν, «ὑπάρχουν αἱ ἀνακρίσεις, ὡς πρός τόν Φλωρίνης. αυιος ὁ ταλαίπωρος δὲν φταίει, φταίει ἡ τρέλλα του, θά ἀποστείλωμεν ἕνα, δύο, τρεῖς... ἰδικούς μας

ψυχιατρους καὶ θὰ ἀποσταλῆ εἰς τὸ ψυχιατρεῖον καὶ ἔτσι τελειώνομεν με αὐτούς». Ἄνανδροι, δολοφόνοι! Ἄνδρες ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου! Πόσον ἀπατᾶσθε!».

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΑΞΙΟΙ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΩΝ;

Τοῦ καθηγητοῦ κ. Ι. Ν. ΞΗΡΟΤΥΡΗ

Τὰ διδάγματα τῆς θρησκείας δὲν βρίσκουν πουθενὰ τὴν ἔμπρακτη κοινωνικὴ καὶ χριστιανικὴ μορφή τους. Κυριαρχεῖ ἁπλῶς ἡ φρασεολογία καὶ ὁ ὑποκριτικὸς φαρισαϊσμὸς ὁδηγούμενος ἀπὸ τὴν τάση καὶ τὸ πάθος τῆς μισαλλοδοξίας, κάτι, ποὺ ἀντιβαίνει τέλεια στὸ νόημα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Δυστυχῶς, ἂν ἐρευνήσουμε λίγο βαθύτερα, θὰ διαπιστώσουμε, ὅτι ἔχομε χάσει τὸ Θεὸ καὶ κρατοῦμε ἁπλῶς, ἀλλὰ ἐπίμονα τὸ Ὄνομά Του, γιὰ νὰ κρύβουμε τὴν ἀπιστία τῆς καρδιᾶς μας.

Τὸ ἱερατεῖον, κι ὄχι μόνο τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων θρησκευμάτων οἱ ἡγετικὲς δυνάμεις δὲν μπόρεσαν νὰ δώσουν μιὰ ὤθηση σὲ ἔργα πίστεως καὶ κοινωνικῆς ἀγάπης, γιατὶ φαίνεται ἀπουσιάζει τόσο ἀπὸ τοὺς «πιστοὺς» ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐκκλησίας ἡ πίστη καὶ ἡ ἀγάπη. Ἔμειναν δυστυχῶς, στὸ περίγραμμα, κόλλησαν στὸν τύπο, ἡ ἐκκλησία συντηρεῖται ὄχι λίγες φορὲς ἀπὸ τὴν πρόληψη, καὶ καλύπτεται συχνὰ δυστυχῶς ἀπὸ τὴν ὑποκρισία.

Τὸ ἱερατεῖο δυστυχῶς παραπαίει μέσα στὴν ἀδυναμία του καὶ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἀπειθαρχία καὶ ἔλλειψη κοινωνικῆς θρησκευτικῆς εὐθύνης, ἀντὶ αὐτὸ νὰ ἐπηρεάζη καὶ νὰ ἐπιδρᾷ. Ἡ πλανεμένη ἐπιμονή του στοὺς ἐξωτερικοὺς καὶ μόνο τύπους θὰ ἔπρεπε νὰ βάλη σὲ συλλογὴ τοὺς κληρικούς μας, πὼς μιὰ ἡμέρα θὰ φτάσουμε στὴν ἀνοιχτὴ τυπολατρεία, στὴν εἰδωλολατρεία.

*

Ξέρομε, πὼς «ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον μας», ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς μας, ἡ συγγνώμη καὶ ἡ φιλανθρωπία, ἀποτελοῦν τὴν οὐσιαστικὴ βάση τῆς ἠθικῆς ζωῆς. Ὡστόσο ποιός ὑπακούει στὴν πράξη καὶ στὴν οὐσία, στὰ εὐαγγελικὰ αὐτὰ παραγγέλματα; Ποιός ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀγάπης ἀποτελεῖ τὴν οὐσιαστικὴ ἀρχὴ εὐδαιμονίας τῶν ἀνθρωπίνων ὁμάδων καὶ τὴν ἴδια τὴν προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπιβίωσή τους; Μιὰ ἐντολή, τόσο πραγματικὰ ἀληθινὴ καταντᾷ ἀνεφάρμοστη, μένει ἁπλῶς στὰ χείλη, χωρὶς τὸ ἐλάχιστο νὰ μετουσιώνεται σὲ πράξη.

Ἡ Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία εὐχαριστιόταν νὰ κατατρομάζουν τὸ ποίμνιό τους μὲ τὴν κόλαση, προκειμένου νὰ κρατήσουν σὲ ὑποταγὴ

καὶ πειθαρχία τὶς ψυχές. Τὴν παράσταση αὐτὴ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερα ἡ ἐκκλησία μας, κάπως ξεθωριασμένα, ὅμως, νὰ τὴν ἐπισείη μαζὶ μὲ τὴν παράσταση τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ σὰν κάτι τὸ τρομερό, ποὺ περιμένει τὸ Χριστιανὸ στὴν ἄλλη ζωὴ σὰν τιμωρία ἢ καὶ σὰν ἀμοιβή

Ἡ κόλαση εἶναι ἀνακαλυψη τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπινόηση τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ἐνῶ πρὸς μεγάλη τιμὴ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, Ὠριγένη καὶ Γρηγορίου Νύσσης, οὗτοι ἀπέρριψαν τὴν πίστη στὴν αἰώνια κόλαση καὶ ἐπὶ πλέον παραδέχθηκαν, πὼς καὶ ὁ διάβολος μπορεῖ νὰ σωθῆ. Καὶ τοῦτο γιατὶ ἀντίκρυζαν τὴ χριστιανικὴ θρησκεία μετὰ καλωσύνης, ἀγάπης, συμπόνιας καὶ εὐφροσύνης καὶ ἀπέκλειαν τὴν πειθάρχηση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν τρόμο, τὸ φόβο, τὴν ἀγωνία καὶ τὸ ἄγχος. Ὡστόσο ἡ γνώμη τους καταδικάστηκε ἀπὸ τὴν ὀργανωμένη ὀρθοδοξία κι' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι παραμερίσθηκαν στὴ σιωπή.

***

Ἡ ἐκκλησία θὰ μποροῦσε νὰ βοηθήση τὴν πορεία τοῦ ἐγὼ πρὸς τὸ ἐσὺ σὲ ἁρμονικὴ συνάντηση. Δυστυχῶς τὸ ἱερατεῖο μας — γιὰ νὰ στενέψουμε τὴ ματιά μας — περνᾶ γιὰ χρόνια ἠθικὴ κρίση στοὺς κορυφαίους του, ἀλλὰ καὶ μέσα στοὺς κόλπους του, ἀφάνισε τὸ γόητρό του καὶ μηδένισε τὴν ἀγαθοποιὸ ἐπίδρασή του. Διαποτίσθηκε πολὺ ἀπὸ τὸ ἐγκόσμιο πνεῦμα, ὥστε νὰ παρουσιάζη ἀδυναμίες ἀσυγχώρητες.

Ἔτσι ἀπειλοῦν μὲ ἀφορισμοὺς τοὺς Χριστιανοὺς γιὰ πράγματα ποὺ σήμερα εἶναι ξεπερασμένα τόσο ποὺ ἕνα μικρὸ παιδὶ δὲ θὰ τὰ πίστευε. Κι' ἀντὶ νὰ σκεφθοῦν αὐτοὶ σὰν πατέρες τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ μεταρρυθμίσουν, ὅ,τι σήμερα εἰναι ξεπερασμένο καὶ φτάνει ὥς τὸν σκανδαλισμὸ τοῦ πιστοῦ, τοῦ Χριστιανοῦ, ἐπισείουν στεγνοὺς τύπους καὶ κανόνες καὶ ἀναφέρουν οἰκουμενικὲς συνόδους, ποὺ τοὺς θέσπισαν πρὸ χιλίων καὶ πλέον χρόνων. Μένουν στὸ νεκρὸ γράμμα τῶν περασμένων αἰώνων καὶ κατακρίνουν τὸ ζωντανό. Ειναι θλιβερὸ τὸ φαινόμενο ποὺ παρουσιάζεται, ἀποκαρδιωτικό, ἀντιχριστιανικό. Ὁ λαὸς ἀδιαφορεῖ. Κάτι ποὺ ἐγκυμονεῖ κινδύνους, δὲν ἀντιδρᾶ καθόλου. Δὲν ἐνδιαφέρεται, ἀποχριστιανίζεται ὅπως ἀποβιταμινώνεται ἕνα σῶμα.

***

Ὅλα αὐτὰ δείχνουν πόσο δὲν ἐννοοῦμε τὴ γλῶσσα Ἐκείνου, δηλαδή, τὴ γλῶσσα τῆς ἀγάπης. Τὴ γλῶσσα καὶ τὸ νόημα τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ παραδείγματος Ἐκείνου, ποὺ τὸ φῶς τῆς χριστιανοσύνης συγκεντρώνει ὁλόκληρο στὴν ὡραία μορφή του κι ὄχι στὴ μισαλλοδοξία. Κάτω, ὡστόσο,

ἀπ' ὅλα αὐτὰ μπορεῖ κανένας νὰ πῆ ἀκόμη μιὰ φορὰ πὼς ὁ χριστιανισμὸς ἐξακολουθεῖ πραγματικὰ νὰ ὑπάρχη. Ὑπάρχουν ἄραγε καὶ χριστιανοί; Χριστιανοὶ ἄξιοι τοῦ ὀνόματός τους; Ἢ μᾶς ἔχει μείνει τὸ ὄνομα μόνο κενὸ χωρὶς περιεχόμενο;

Ι. Ν. ΞΗΡΟΤΥΡΗΣ
Καθηγητὴς Κοινωνιολογίας
Ἀνωτ. Βιομηχ)κῆς Σχολῆς
«Θεσσαλονίκη», 14 Ἀπρ.

Τὸ μυστήριον τοῦ Σύμπαντος καὶ ὁ ἄνθρωπος

Ὅσα ἅλματα κι' ἂν κάνει ἡ ἐπιστήμη, μπορεῖ κανείς, χωρὶς κίνδυνο νὰ πέσει ἔξω, νὰ προβλέψει πὼς ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξακολουθεῖ πάντα ν' ἀναζητᾶ μιὰ συνάφεια ἀνάμεσα στὸ ὑπερβατικὸ Ἐγὼ καὶ μιὰ πραγματικότητα ποὺ δὲν θὰ πάψει νὰ εἶναι ἐμπειρική. Ὅπως καὶ τὸ μυστήριο τοῦ Σύμπαντος, ἔτσι καὶ τὸ μυστήριο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως θὰ παραμένει ἀδιαπέραστο. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ποὺ εἰσχώρησαν στὰ βάθη τοῦ ὄντος ὅσο κανένας ἄλλος λαός, δὲν ἔφτιαξαν ἴσως τυχαῖα τὸν τραγικὸ μύθο τοῦ Σισύφου: εἶναι ἴσως, στὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀδιάκοπη μάταιη προσπάθεια. Ἡ πέτρα τῆς γνώσεως θὰ κατρακυλάει πάντα πρὸς τὰ κάτω ἀκριβῶς λίγο πρὶν φθάσει στὴν κορυφή.

Ο ΣΟΦΙΣΤΗΣ
(Τέρπος Πηλείδης)
«Ἐλ. Κόσμος», 27. Μαΐου.

Συνέβαιναν καὶ ἄλλοτε

Ὅσοι ἀπογοητεύονται ἢ ἀγανακτοῦν διὰ τὴν σημερινὴν φθορὰν ποὺ ὑφίσταται ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ μερικοὺς ἀναξίους ψευδολειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου, ἠμποροῦν νὰ παρηγορηθοῦν, διότι τέτοια πράγματα συνέβαιναν καὶ ἄλλοτε, ἀλλ' ἡ Θρησκεία ἐπέζησε καὶ θὰ ζῆ διότι δὲν ἐξαρτᾶται, βεβαίως, ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἢ πολλοὺς διεφθαρμένους ἡ ὕπαρξίς της. Ἕνα σχετικὸν ἐπεισόδιον μοῦ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται τρεῖς Ἄνναι: ἡ γηραιὰ προφῆτις ποὺ ἐβεβαίωσεν ὅτι τὸ βρέφος τὸ παρουσιασθὲν εἰς τὸν ναὸν ἦτο ὁ Χριστός, ἡ μητέρα τοῦ Τωβία καὶ τέλος, ἡ σύζυγος τοῦ Ἐλκανᾶ, ἡ ὁποία, στεῖρα ἐπὶ πολλὰ ἔτη «ηὔξατο εὐχὴν Κυρίῳ λέγουσα: Ἀδωναΐ... Κύριε Ἐλωῒ Σαβαώθ, ἐὰν ἐπιβλέπειν, ἐπιβλέψης ἐπὶ τὴν δούλην σου», καὶ μοῦ δώσης ἀγόρι, θὰ σοῦ τὸ χαρίσω νὰ εἶναι δικό σου ἕως τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς του! Καὶ ἔτσι ἐγεννήθη ὁ προφήτης Σαμουήλ, ὁ ὁποῖος ἀφιερώθη εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Κυρίου, ὅπου ἐλειτούργει ὁ ἀρχιερεὺς Ἠλὶ μὲ τοὺς υἱούς του τὸν Ὀφνὶ καὶ τὸν Φινεές.

Ἀχρεῖοι αὐτοὶ οἱ δύο, ὅταν ἤρχετο κάποιος νὰ θυσιάση, ἔστελλαν τὸν ὑπηρέτην μὲ μίαν τρομερὰν κρεάγραν, τὴν βουτοῦσαν «εἰς τὸν λέβητα τὸν μέγαν ἢ εἰς τὸ χαλκεῖον, ἢ εἰς τὴν χύτραν», ὅπου ἐβράζοντο τὰ

κρέατα τῶν θυσιῶν καὶ ὅ,τι ἔπιανε ἡ κρεάγρα ἦτο δι' αὐτούς. Καὶ ἂν ἡ θυσία ἦτο ψητό, ἀπαιτοῦσαν νὰ τοὺς δοθῇ καὶ κρέας ὠμὸν μὲ τὴν ἀπειλὴν νὰ τὸ πάρουν ἄλλως «κραταιῶς», διὰ τῆς βίας δηλαδή. Ὁ Κύριος ἐκάλεσε τότε εἰς τὸν ὕπνον του τὸν Σαμουὴλ — εἶναι τὸ πρῶτο ὅραμα τοῦ τελευταίου Κριτοῦ τοῦ Ἰσραὴλ — καὶ τοῦ ἀνήγγειλε πῶς θὰ τιμωροῦσε τοὺς δύο ἀνιέρους. Καὶ πράγματι, ὀλίγον ἀργότερα, εἰς μάχην μὲ τοὺς Φιλισταίους ὁ Ὀφνὶ καὶ ὁ Φινεὲς ἐφονεύθησαν. Ὁ Σαμουὴλ ἔζησε ἀρκετὰ διὰ νὰ χρίσῃ καὶ τὸν Δαυῒδ μετὰ τὸν Σαοὺλ καὶ τὴν ὁριστικὴ κατατρόπωσι τῶν Φιλισταίων. Ὅπως βλέπει κανεὶς οἱ ἄνθρωποι συχνὰ ἄλλαζαν τὰ ἐνδύματά των, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὴν φύσιν των.

Ο ΑΤΤΙΚΟΣ

(Β. ΣΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ)

«Βραδυνὴ» 25.6

ΒΙΒΛΙΑ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΜΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΣΜΟΥ: ΜΙΑ ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΔΙΑΛΕΓΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΥ - ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΥΣΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑΣ

1. ΦΥΛΛΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΜΟΡΥΑ
— ΤΟ ΚΑΛΕΣΜΑ —

Τὸ πρῶτο βιβλίο τῆς σειρᾶς ΑΓΚΝΙ ΓΙΟΓΚΑ — μιὰ ζωντανὴ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ διδασκαλία γιὰ τὸν σύγχρονο κόσμο.

2. Η ΘΙΒΕΤΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Τὸ κλασικώτερο παραδοσιακὸ κείμενο τοῦ Μαχαγιανικοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Ἑλληνικά, μὲ ἐπισταμένη Εἰσαγωγὴ τοῦ Δρ. Ἔβανς - Γουέντζ καὶ ψυχολογικὲς παρατηρήσεις τοῦ Δρ. Κ. Γιούνγκ.

3. ΠΕΝΤΕ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΝΕΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Μία ψυχολογικὴ μελέτη γιὰ τὰ προβλήματα τῆς προσεγγίσεως τοῦ Οὐσιαστικοῦ. Εἶναι καὶ οἱ βασικὲς ἀρχὲς γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς ἀφυπνίσεώς του ἀπὸ τὸν Π. Οὐσπένσκυ, τὸν γνωστότερο μαθητὴ τοῦ Γκουρτζίεφ.

4. Ο ΤΡΕΛΛΟΣ

Συμβολικὰ Ἀφηγήματα καὶ Παραβολὲς τοῦ μεγάλου ἀνατολίτη ποιητὴ καὶ μύστη Χαλὶλ Γκιμπράν.

5. Ο ΦΑΡΑΩ ΑΧΕΝΑΤΟΝ — ΙΕΡΟ ΔΡΑΜΑ

Μία θεατρικὴ βιογραφία τοῦ πρώτου θρησκευτικοῦ ἐπαναστάτη τῆς Ἱστορίας, τοῦ θεόπνευστου Ἀχενατόν, δοσμένη ἀπὸ τὸν ἀξέχαστο πνευματικὸ ἐργάτη, καθηγητὴ Ἄγγελο Προκοπίου, μὲ βαθειὰ γνώση τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου καὶ τῶν μυστηρίων της.

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις *ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ*

Ο ΙΗΣΟΥΣ: Κωστῆ Μελισσαροπούλου, μελέτες, Ἀθῆναι 1973.

Τὸ νέον ἔργον τοῦ πνευματικοῦ ἐρευνητοῦ συγγραφέως ειναι μιὰ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθέρας σκέψεως. Χωρὶς προκαταλήψεις, χωρὶς φανατισμοὺς καὶ χωρὶς περιπλοκές, πληροφορεῖ τὸν ἀναγνώστη γιὰ τὴν τοποθέτησι τῶν διασημοτέρων ἱστορικῶν ἀπέναντι στὸν Διδάσκαλο τῆς Ναζαρέτ.

Τὸ ἔργον διαιρεῖται σὲ τέσσερα κεφάλαια: 1) Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς. 2) Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Ρενάν. 3) Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ 4) Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ πρῶτον κεφάλαιον ὑποδιαιρεῖται στὰ θέματα: Ἀνύπαρκτον πρόσωπον ἱστορικῶς (ἐδῶ ἀναφέρονται οἱ ἀρνητικὲς θέσεις διαφόρων συγγραφέων καὶ κυρίως τοῦ Ντιπουΐ, γιὰ ν' ἀπορριφθοῦν τελικῶς ὡς ἀνυποστήρικτες). Ἁπλὸς ἄνθρωπος, διδάσκαλος τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης. Διδάσκαλος Μυστηρίων. Ὁ Ἰησοῦς ὅπως τὸν εἶδε ἡ Μπλαβάτσκυ. Ὁ Ἰησοῦς Ἐλεύθερον Πνεῦμα.

Τὰ παρατιθέμενα στοιχεῖα εἶναι ἀντικειμενικά, ἰσομερῆ καὶ χωρὶς προσπάθεια πνευματικῆς κηδεμονεύσεως τοῦ μελετητοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφήνεται νὰ σχηματίση τὴν δική του γνώμη. «Δὲν ἔχει νόημα— γράφει ὁ συγγραφεὺς— νὰ ἐπιβάλη κανεὶς τὴ γνώμη του ἐπάνω σὲ τέτοιου εἴδους προβλήματα· ἴσως καὶ σὲ κανενὸς εἴδους προβλήματα».

Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἀποσπασματικὴ μεταφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, ἔργον χρησιμώτατο, διότι ἂν καὶ ἡ Βίβλος εἶναι τὸ περισσότερο τυπωμένο βιβλίο στὸν κόσμο, παραμένει καὶ τὸ περισσότερο ἄγνωστο.

ΕΙΜΑΙ ΛΕΥΤΕΡΟΣ: Κ. Ι. Τσαούση ποιήματα. Ἀθῆναι 1972.

Ἡ συλλογὴ τοῦ νέου ποιητοῦ (τὸ 1969 εἶχε κυκλοφορήσει τοὺς «Λίγους στίχους» του) ἔχει τὸν τίτλο ἑνὸς ποιήματος ὅπου ἐπεξηγεῖ ὅτι εἶναι ἐλεύθερος, διότι ἡ σκέψις του εἶν' ἐλεύθερη καὶ ἡ καρδιά του χτυπάει

ἐλεύθερα σὲ παλαιοὺς ἢ νέους ρυθμούς, ἄρα ἔχει ἐλευθερία σκέψεως καὶ τεχνοτροπίας. Στὸ ἴδιο ποίημα δίνει δείγματα τῆς ἐλευθερίας του:

Ἄκου γιὰ τὸν ἔρωτα. ἀπεριόριστη δύναμη τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς. Ἄκου γιὰ τὸ κορμί: ἡ θεοτητα τῶν ἐπιδιώξεων. Ἄκου γιὰ τη θρησκεία: τὸ ζωντάνεμα τοῦ θανατου. Ἄκου γιὰ τὴν Πατρίδα: τὸ καλούπι τῆς ὀντοτητας. Ἄκου γιὰ τὴ Λευτεριά: τὸ θερμοκήπιο τῆς δημιουργίας. Ἔι! Ἐσὺ που εἶπες πως δὲ μπορῶ λεύτερα νὰ τραγουδήσω, ἔλα! Νὰ στὰ ξαναπῶ, Ἐκτος ἂν φοβᾶσαι, ἀνοητε!

Θὰ ἦταν λάθος νὰ θεωρηθῆ αὐτὸ τὸ ποίημα ὡς κύριο δεῖγμα τῆς ἐπιδόσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς «ἐλευθερίας» τοῦ ποιητοῦ. Θὰ ἐδιάλεγα μᾶλλον «Τὸ δύσκολο»:

Κύριε, μ᾽ ἀγκάλιασεν ἡ ὥρα
—ἡ ὥρα τῆς βαθιᾶς μου λύπης,
τὴν ὥρα ποὺ οἱ ψυχὲς ἀγκάλιασαν τὴ μνήμη μου
καὶ τὸ φεγγάρι ἐφώτιζε τὴ νύχτα.
Εἶπες, ὅμοιοι νὰ γίνουμε μὲ σένα
στὸν κῆπο τὸ μεγάλο τῆς ἀγάπης σου
—ὅμως τὸ δύσκολο εἶναι πώς
ἕνας Σταυρὸς εἶναι ἡ σκια σου.
Γι᾽ αὐτό, οἱ ψυχὲς ποὺ ἐζήσανε καὶ δὲν ὑπάρχουν
μοῦ σφίγγουνε το νοῦ καὶ μὲ τραβᾶνε
νὰ μὴ σοῦ μοιάσω, Θέ μου!...

ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΝΤΕΛΙΚΑ: Ἀγνῆς Κ. Ἀδάμ, δύο συλλογὲς ποιημάτων, Ἀθῆναι 1972.

Ἡ νέα ποιήτρια ἔχει διαλέξει τὸν ἁπλὸ καὶ ἁπαλὸ —συχνὰ καὶ ἁπλοϊκὸ — τόνο γιὰ τὴν ἀνθρώπινη προσέγγιση, καθὼς καὶ θέματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ὡστόσο ὑπάρχουν καὶ στιγμὲς πνευματικῆς περισυλλογῆς γύρω στὰ αἰώνια θέματα, μὲ τὸν ἴδιο πάντοτε τόνο τῆς χαμηλόφωνης ἀναφορᾶς, χωρὶς ἐγκεφαλισμοὺς καὶ χωρὶς γρίφους.

Τὸ «Μικρὸ ζωάκι» ποὺ ἄνοιξε κάποια φορὰ τὰ μάτια του καὶ ἀντίκρυσε τὸν κόσμο —μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἀνθρώπινο ζωάκι— θέτει ἕνα πρόβλημα κοσμογονικό:

Εισαι ἕνα πιόνι; Ἦρθες στὸν κόσμο;
Ἢ το ὀνειρεύτηκες κι᾽ αὐτο,
Κανεὶς δεν ξερει πιὰ τὴν ἀλήθεια,
μα ὡστοσο ὁ μοχθος τοσον καιρο
σοῦ ξεκαθαρισε πιὰ τὴ σκεψη
και τωρα ἐνοωσες μονο αὐτο,
πως μεσ᾽ στο χαος που σε τυλίγει
σημαδι ἀσήμαντο εἶσαι μικρο..

Ἡ φιλοσοφικὴ ἀναζήτησις τῆς ποιητρίας, περνώντας μέσ᾽ ἀπὸ τοὺς ἐπαναλαμβανόμενους ρομαντικοὺς ἰδεαλισμοὺς τῆς νεότητος, φθάνει στὸ μοναδικὸ λιμάνι, ὅπου γαληνεύουν οἱ περιπέτειες τοῦ νοῦ καὶ συμπυκνώνονται ὅλες οἱ γνώσεις, στὴν Ἀγάπη πρὸς ὅλα τὰ ὄντα. Ἐκφράζεται στὸ ποίημα «Ἄνοιξε...».

Ἄνοιξε διάπλατες τις πορτες τοῦ Ἐγώ,
κι' ἄσε τη σκεψη σου να τρέξη, νὰ καλπάση
Νὰ μὴ σταθῇ σ' ἀσήμαντο παραμικρό,
με τὰ μεγάλα τὰ προβλήματα νὰ φθάση,
Κι' ὅταν τα μαθης, καὶ σοῦ γίνουνε γνωστά
τὰ ὅσα ἀπαράδεχτα συμβαίνουνε δῶ περα,
ταξε σκοπό σου στὴ ζωὴ νὰ προσπαθῇς
νὰ λιγοστεύης τὰ δεινα, την κάθε μερα
Καὶ προσπαθῶντας γιὰ νὰ δώσης ὀμορφια,
κανοντας μάχη γιὰ να διώξης τὴν ὀδύνη,
θὰ καταλαβης μ' ἀναπάντεχη χαρά,
πὼς ἡ ζωή σου ὡραιοτερη ἔχει γίνει.
Ἄνοιξε διάπλατα τις πορτες τοῦ Ἐγώ
σκορπισε γύρω σου ἀγαπης ἡλιαχτίδα,
και θὰ κερδίσης την ὑπερτατη ἀμοιβὴ
νὰ ξαναζησης στὴ χαρὰ καὶ στην Ἐλπίδα.

Μιὰ ἀπορία μόνον: Νὰ ἀνοίξουμε διάπλατες τὶς πόρτες τοῦ Ἐγὼ ἢ νὰ τὶς ἔχωμε κλειστές; Σ' ἕνα Ἰνδικὸ ἀνέκδοτο ποὺ μιλάει γιὰ ἕναν ὁδοιπόρο ποὺ ἔκρουε τὴν θύρα μιᾶς πνευματικῆς σχολῆς, χωρὶς νὰ τοῦ ἀνοίγουν, γιατὶ στὸ ἐρώτημα «ποιός εἶναι», ἀπαντοῦσε «ἐγώ, ὁ τάδε», ἡ κατάληξις εἶναι ὅτι τοῦ ἄνοιξαν διάπλατα τὴν θύρα, ὅταν στὸ ἐρώτημα:

— Ποιὸς εἶναι;

— Ἐσύ! ἀπήντησε...

ΣΚΥΡΟΣ: *Δημήτρη Γαλάνη, ποιήματα, ἐκδ. Ἰωλκός, Ἀθῆναι 1972.*

Ἡ αὔρα τοῦ Αἰγαίου δλόδροση φυσάει στὶς σελίδες αὐτῆς τῆς νέας συλλογῆς τοῦ ποιητοῦ. Καὶ μέσ' ἀπὸ τὴν φυσιολατρεία τῶν νησιώτικων εἰκόνων ἀναδύεται ἕνας περιεκτικὸς λυρισμός, τόσο σπάνιος —τί κρῖμα!— στὴν ἐποχή μας.

Διαβᾶστε τὸ πρῶτο - πρῶτο ποίημα τῆς συλλογῆς:

Λευκὰ—λευκὰ στὴ Σκύρο
τὰ σπιτακια,
μικρές—μικρες οἱ ἐκκλησιες,
Ἴσα—ἴσα νὰ χωρᾶνε
τὴ φλόγα ἑνος κεριοῦ
ἀπὸ ἁγνη κηρήθρα μελισσας,
ἕναν Θεο
σεμνὸν κι' ἀπέριττον
σὰν παιδί.

Τί ὡραῖο ποὺ εἶναι καὶ τὸ «Σοκάκι»:

Ὁ ἀγωγιάτης μὲ τὸ ζό του
παραμερίζουν νὰ περάσω
στὸ καλντερίμι τοῦ χωριοῦ
Μέ χαιρετάει καλόκαρδα
Καυμένο στενοσοκακο,
σοκάκι
καμωμένο νὰ διαβαίνει
ἕνα βοδι κι' ἕνας ἀνθρωπος
Μιὰ «καλημέρα»

Ὑπέροχο καὶ γεμᾶτο συμβολισμὸ τὸ ἀφιερωμένο στὴ Μυγδαλιὰ ποίημα:

Μὲ συγχωρεῖτε, ἁγία ἡγουμενη,
εἶπε ἡ σκυριανὴ ἀμυγδαλιά·
—Μὲ ἀποπλάνησε ἕνας σακάτης!
Κι' ἔκανε δῆθεν νὰ τινάξει
τὴν ἁμαρτία ἀπ' τὰ μαλλιά της
Ὡραῖα ποὺ τὴν εἶχε πασπαλίσει
μ' ἀνθοὺς και γύρη, ὁ κουτσοφλέ-
(βαρος
στον κῆπο τοῦ μαναστηριοῦ

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη καὶ τὸ χρέος νὰ εὐχαριστήσω τὸν ποιητή, γιατὶ μέσα στὴν αὐχμηρότητα τῆς σύγχρονης στιχοκακουργίας μᾶς ἔφερε δρο-

σιὰ καὶ φῶς, ἑλληνικὸ καὶ ἀνθρώπινο.

ΘΑΛΑΣΣΙΝΕΣ ΦΩΝΕΣ: *Μανώλη Πρατικάκη, ποιήματα. Ἀθῆναι 1971.*

Μέσα στὶς ὡραῖες ποιητικὲς θαλασσογραφίες, ξεχωρίζουν καὶ ἀνησυχίςε πνευματικές. Στὸ «Δὲν γεννηθήκαμε γιὰ νὰ πεθάνουμε» ξεχωρίζουν οἱ συμβολικοὶ στίχοι:

Πάνω στὴ γυάλινη ἐπιφάνεια τῆς λίμνης
Βλέπουμε τοὺς κύκνους πεθαμένους νὰ βουλιάζουν
Κάτασπροι καὶ μεγάλοι σὰν τοὺς πόθους μας.
Τὰ μεσημέρια σὰ διψοῦμε, σκύβουμε,
Πίνουμε τὸ γλυκὸ νερὸ τῆς λίμνης, ποὺ μᾶς βουλιάζει
Στὸ τέλμα ἑνὸς κόσμου ἀσάλευτου.

Ὁ ποιητής, ἴσως, θέλει νὰ πῆ ὅτι τὸ ἡδονιστικὸ στοιχεῖο στὴ ζωὴ μᾶς βουλιάζει σ' ἕνα τέλμα, σ' ἕναν κόσμο ἀσάλευτο, δίχως προοπτικὴ ἀνελίξεως. Εἶναι ὁ πνιγμὸς τῶν κύκνων, τῶν λευκῶν καὶ μεγάλων ἀναζητήσεων...

Ἀξιόλογη εἶναι καὶ ἡ «Ἐνδοσκόπησις», ὅπου ὁ ἄνθρωπος (θαλασσοδαρμένος ταξιδευτής) διστάζει νὰ σηκώση τὴν ἄγκυρα καὶ «νὰ χαράξει μιὰ παρακινδυνευμένη πορεία ἀνάμεσα σ' ἕνα λησμονημένο ξεκίνημα (τὴν προέλευσι) κι' ἕνα ξεχασμένο προορισμό», γιὰ νὰ γεφυρώση τὸ χάσμα «τῆς παραμελημένης ὑπευθυνότητας». Καὶ γιατί; «Νὰ κυβερνήσεις εἶναι δύσκολο τὸ κορμί σου».

ΤΑ ΕΓΚΩΜΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ: *Ἄρη Δικταίου. Ἀνθολογία καὶ Μελέτη. Ἐκδόσεις Στεφ. Βασιλοπούλου.*

Σ' ἕναν ἐπιβλητικὸ τόμο ὄγκου καὶ ὑψηλῆς ποιότητος, ἀνθολογοῦνται ποιηταί, πεζογράφοι καὶ θεατρικοὶ συγγραφεῖς σὲ ὅ,τι ἔχουν γράψει γιὰ τὴν Μητέρα, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὥς τὴν σύγχρονη ἐποχή.

Ἡ εἰσαγωγικὴ μελέτη τοῦ χαλκέντερου ποιητοῦ Ἄρη Δικταίου, στὸν ὁποῖον τόσα χρωστάει ἡ Γραμματολογία μας, καθὼς καὶ ἡ ἐπιλογικὴ βιογραφία—κριτικὴ τῶν κυριωτέρων συγγραφέων, εἶναι ἕνας πολύτιμος ὁδηγὸς στὴν χρησιμοποίησι τῆς ὑποδειγματικῆς αὐτῆς ἀνθολογίας. Ὁ ἐκδότης ἐπετέλεσε ἕνα τιμητικὸ ἔργο.

ΧΑΡΑΚΤΗΡ: *Θεοχάρους Ἐμμ. Σαριδάκη, παιδαγωγικὴ καὶ ψυχολογικὴ μελέτη, Λαμία 1973*

Ὁ συγγραφεύς, διευθυντὴς τῆς Παιδικῆς Μερίμνης Ἀρρένων Λαμίας, στὴν λιγοσέλιδη μελέτη του προσφέρει ἕνα ἀνεκτίμητο βοήθημα στοὺς διδασκάλους καὶ στοὺς γονεῖς, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε πνευματικὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὴν σωστὴ διάπλασι τοῦ χαρακτῆρος ἀπὸ τῆς βρεφικῆς μέχρι καὶ τῆς προχωρημένης γεροντικῆς ἡλικίας, διότι ἡ προσπάθεια βελτιώσεως εἶναι ἀσταμάτητη. Μὲ βάσιν, κυρίως, τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, ἀναφέρεται στὰ θέματα διαμορφώσεως τοῦ

ἀνθρώπινου χαρακτῆρος, στὶς βουλητικὲς βαθμίδες τῆς Ψυχολογίας, τῆς ἀσκήσεως καὶ τοῦ παραδείγματος, καθὼς ἐπίσης καὶ στοὺς διαφόρους τύπους ἀνθρώπων. Εἶναι ἕνα βιβλιαράκι ὄχι μόνον ὠφέλιμο, ἀλλὰ καὶ εὐχάριστο.

ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΤΕΧΝΗ : Φωκᾶ Ν. Φωκαΐδη, Λευκωσία 1970.

Μὲ καθυστέρησι μᾶς ἔφθασε ἀπὸ τὴν Κύπρο ἡ μελέτη αὐτή, ἡ ὁποία ἐγράφη γιὰ τοὺς σπουδαστὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν Γυμνασίων, τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, τῆς Ἱερατικῆς σχολῆς, ὡς καὶ γιὰ κάθε ἀγορητήν.

Περιλαμβάνει εἰσαγωγὴ στὴν Ρητορικὴ Τέχνη ἀπὸ τὸν καθηγητὴν Ν.Π. Τσικκίνην, ἀναλυτικὴ σύνθεσι τοῦ Λόγου ἀπὸ τὸν συγγραφέα τῆς μελέτης καὶ πολλὰ ὑποδείγματα ρητορικῆς.

Βιβλίο ἀξιόλογο γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν μεθοδικότητα ἀναπτύξεως τοῦ θέματος.

ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΠΟΜΕΝΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Παράκελσος: Ὁ ἰατρός, ὁ φυσιοδίφης, ὁ ἀλχημιστής καί ὁ φιλόσοφος.
Ἀναλυτική μελέτη τοῦ ΜΗΝΑ ΛΟΓΟΘΕΤΗ

Ἡ Ψυχή καί ἡ μετά θάνατον πορεία της. Μελέτη τοῦ Βασ. Καραμαλίκη.

Παντοδυναμία τοῦ Νοῦ. Κείμενα τοῦ Ἰνδοῦ φιλοσόφου Παραμχάνσα Γιογκανάντα.

Καί τό ἐτήσιο Ἀφιέρωμα στούς κατώτερους ἀδελφούς μας, τά ζῶα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Τὸ Ἔπος τοῦ Διαστήματος

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀμερικανικοῦ διαστημικοῦ ἐργαστηρίου «Σκάϊλαμπ—1» ἔληξε καλά, παρ᾽ ὅλες τὶς ἀνωμαλίες τῆς ἀρχῆς. Οἱ τρεῖς ἀστροναῦτες ἐπέστρεψαν σῶοι, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ ἀπολύτως ὑγιεῖς (συγκέντρωσις αἵματος στὰ κάτω ἄκρα τοὺς ἐδυσκόλευε νὰ βαδίσουν) ἔπειτα ἀπὸ παραμονὴ 28 ἡμερῶν στὸ Διάστημα.

Ὁ συγκριτικὸς ἀπολογισμὸς τῶν πτήσεων Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ Σοβιετικῆς Ἑνώσεως τώρα ἔχει ὡς ἑξῆς:

	ΗΠΑ	ΕΣΣΔ
Ἐπηνδρωμένες πτήσεις	28	18
Πτήσεις μὲ πολυμελῆ πληρώματα	22	9
Πτήσεις γύρω ἀπὸ τὴν Σελήνη	9	0
Προσγειώσεις στὴ Σελήνη	6	0
Ἄνθρωποι στὴν Σελήνη	12	0
Ὧρες ἀνθρώπου στὸ Διάστημα	11514	4401
Ἔξοδοι στὸ Διάστημα - Σελήνη	34	3
Θάνατοι σχετικοὶ μὲ τὸ Διάστημα	3	4

Τὰ ἐπιτεύγματα τῶν τριῶν ἀστροναυτῶν τοῦ «Σκάϊλαμπ—1» θὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον πολυμήνου μελέτης τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων.

Ἀναστενάρια

Ἔγιναν καὶ ἐφέτος στὸν Λαγκαδᾶ αἱ ἐπιδείξεις πυροβασίας, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν φορὰ μὲ πλαίσια ἐπιστημονικά. Ὁ ἀρχιαναστενάρης Σωτήρης Λοῦρος καὶ ὁ γυιός του ἐμφανίσθηκαν ἔχοντας τρία ἠλεκτρόδια στὸ κεφάλι ὁ καθένας — δύο βρεγματικὰ καὶ ἕνα μετωπιαῖο — μὲ τρεῖς διπολικὲς ἀπαγωγὲς καὶ δύο προκάρδια ἠλεκτρόδια. Καὶ οἱ δύο εἶχαν πάνω τους ἕνα πομπό. Γύρω τους δημιουργήθηκε μιὰ γκάμα συχνοτήτων, γιὰ νὰ προχωρήση ἄριστα ἡ ὅλη ἐπιστημονικὴ ἐργασία. Οἱ πομποὶ ἔστελναν τὶς νευροφυσιολογικὲς ἀντιδράσεις τῶν δύο Ἀναστενάρηδων σὲ ἕνα παρκαρισμένο κοντὰ στὸν χῶρο τῆς πυροβασίας αὐτοκίνητο, ὅπου μιὰ τηλεμετρία κατέγραφε αὐτὸ ποὺ ἀποδείκνυαν τὰ

Ἐπιδείξεις ἀναστεναρήδων

ἐγκεφαλογραφήματα καὶ τὰ καρπογραφήματα. Σ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς τελετῆς τέλεια ὀργανωμένο ξένο συνεργεῖον κατέγραφε τριῶν εἰδῶν τηλεμετρήσεις. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ προσμετρήσεις τῶν ἀλλαγῶν τῆς ἀναπνοῆς καὶ τοῦ κυκλοφοριακοῦ συστήματος τῶν Ἀναστενάρηδων.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν πρόκειται ν' ἀνακοινωθοῦν στὸ διεθνὲς συνέδριο νευρολογίας, ποὺ θὰ συνέλθη τὸν Ὀκτώβριο στὴν Βαρκελώνη.

Πυροβασία ἔγινε καὶ στὴν Ἁγία Ἑλένη τῶν Σερρῶν, ἀλλὰ ὄχι στὴν Μαυρολεύκη Δράμας, διότι ἐκεῖ ἡ Μητρόπολις δὲν ἐπέτρεψε νὰ παραληφθοῦν αἱ εἰκόνες τῶν ἁγίων Κων)νου καὶ Ἑλένης, ποὺ συνηθίζουν νὰ κρατοῦν οἱ πυροβᾶται τὴν ὥρα τῆς ἐπιδείξεώς των.

Μάλιστα, ὁ Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδων, ὑποστηρίζοντας ὅτι μὲ τὸ νὰ κρατοῦν οἱ ἀναστενάρηδες τὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων «διαπομπεύονται ἱερὰ σύμβολα», ἐζήτησε τὴν ἐπέμβασι τοῦ Εἰσαγγελέως Θεσσαλονίκης. Ἤδη διετάχθη ἡ Χωροφυλακὴ νὰ διενεργήση προκαταρκτικὴ ἐξέτασι.

Ρόταρυ

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς συγκλήσεως τοῦ 13ου Πανελληνίου Συνεδρίου τῶν ὁμίλων Ρόταρυ στὸ Ἀγρίνιο, ὁ Μητροπολίτης Αἰτωλοακαρνανίας κ. Θεόκλητος ἐξέδωκε ἐγκύκλιον, στὴν ὁποίαν ὑποτηρίζει:

1.—Ἡ Ὀργάνωσις τοῦ Ρό-

ταρυ ἔχει στενὴν σχέσιν καὶ συγγένειαν πρὸς τὸν Τεκτονισμόν, χαρακτηρισθεῖσα ὑπὸ τῶν εἰδότων ὡς «ἐξάδελφος» καὶ «πρῶτος σταθμὸς» καὶ «προθάλαμος» τῆς Μασονίας.

2.—Μέγα ποσοστὸν τῶν Ροταριανῶν εἶναι καὶ τέκτονες. Ὁ δὲ πρῶτος «Κυβερνήτης» τοῦ ἐν Ἑλλάδι Ρόταρυ ὑπῆρξε «διακεκριμένον μέλος» τῆς Ἑλληνικῆς Μασονίας.

3.—Ἀποτελεῖ ἕν εἶδος συγκρητισμοῦ (δηλαδὴ μῖγμα θρησκευτικῶν δοξασιῶν).

4.—Εἶναι φανερὸς ὁ διεθνιστικὸς χαρακτὴρ τοῦ Ρόταρυ.

5.—Εἰς τὴν πρὸ τῶν συνεστιάσεων «Προσευχὴ» οὐδεμία μνεία γίνεται περὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἢ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλ' ἀορίστως καὶ ἀφηρημένως ἀπευθύνονται πρὸς τὸ Θεῖον.

6.—Μὲ τὰς συνεστιάσεις καὶ τὰς συζητήσεις τῆς «πρακτικῆς του φιλοσοφίας», τὸ Ρόταρυ ἀποβλέπει ,ὡς λέγει, εἰς τὸ νὰ πραγματοποιήση τὴν συναδέλφωσιν τῶν ἀνθρώπων, πάντως ἄνευ Χριστοῦ,

Στὸν Μητροπολιτικὸ ναὸ τοῦ Ἀγρινίου, τὴν ὥρα ποὺ ὁ παπᾶς ἐδιάβαζε τὴν ἐγκύκλιο, οἱ παριστάμενοι Ροταριανοὶ διεμαρτυρήθησαν καὶ ἀπεχώρησαν.

Λάϊονς

Παραθρησκευτικὴ ἐφημερίδα ἔγραψε:

«—Τί εἶνε αὐτοὶ οἱ Λάϊονς; Ὡς ἀνέγραψαν αἱ ἐφημερίδες, τὴν 13ην Ἀπριλίου ἤρχισεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ «ΣΤ' ἐθνικὸν συνέδριον τῶν Λάϊονς». Ἡ Ἐπίσημος Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἐρευνήση τὸ θέμα καὶ νὰ διαφωτίση σχετικῶς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.».

Μά, ἀδειάζουν οἱ Ἱεράρχαι μας ἀπὸ τοὺς διαπληκτισμούς των, οἱ ὁποῖοι, ἐπίσης, «διαφωτίζουν» τὸν ἑλληνικὸν λαόν;

Ὁ Καλλιτέχνης

Ἐφημερίδα τῆς Θεσσαλονίκης ἐδημοσίευσε ἀνταπόκρισι ἀπὸ τὸ Παρίσι μὲ συνέντευξι τοῦ ζωγράφου Μίνου Ἀργυράκη γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ καλλιτέχνου.

«Τί νομίζετε — εἶπε — πὼς εἶναι ὁ καλλιτέχνης; Ἕνας ἀνόητος ποὺ ἔχει μόνο μάτια, ἂν εἶναι ζωγράφος, μόνο αὐτιά, ἂν εἶναι μουσικός, μόνο μοῦσα, ἂν εἶναι ποιητής, ἢ μόνο μυῶνες ἂν εἶναι πυγμάχος; Ὄχι, εἶναι ταυτοχρόνως ἕνας ἄνθρωπος πολιτικός, πάντα ἄγρυπνος ἐμπρὸς στὰ φλέγοντα ἢ στὰ ὡραῖα γεγονότα τοῦ κόσμου μας καὶ ἀντανακλᾶ πάντα τὴν εἰκόνα τους. Πῶς εἶναι δυνατὸ ν' ἀδιαφορῆ κανεὶς γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ γιὰ χάρη ποιᾶς ἐλεφάντινης ἀδιαφορίας θὰ ξεκοβόταν ἀπὸ τὴ ζωή; Ὄχι, ἡ ζωγραφικὴ δὲν ἔγινε γιὰ νὰ διακοσμοῦνται τὰ διαμερίσματα. Εἶναι ὅπλο μάχης, ὅπλο ἐπίθεσης καὶ ἄμυνας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ..».

Τὴν ἀνταπόκρισι συνώδευε ἕνα σκίτσο τοῦ Μίνου Ἀργυράκη ἐμπνευσμένο, καθὼς φαίνεται, ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας ἐναντίον τῆς

Ἀβησσυνίας, μὲ τὴν ἑξῆς ὑποσημείωσι:

Μικρὸς λαὸς καὶ πολεμᾶ δίχως
   σπαθιὰ καὶ βόλια
γιὰ ὅλου τοῦ κόσμου τὸ ψωμὶ
   τὸ φῶς καὶ τὸ τραγούδι.
Κάτω ἀπ' τὴ γλῶσσα του κρα-
   τεῖ τοὺς βόγγους καὶ τὰ ζήτω
κι ἂν κάνει πὼς τὰ τραγουδεῖ
   ραγίζουν τὰ λιθάρια.

Βραζιλία

Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ἔδωσε εὐρεῖαν δημοσιότητα εἰς τὸ «μανιφέστο» τριῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ δέκα ἐπισκόπων τῆς Βραζιλίας, εἰς τὸ ὁποῖον οὗτοι κατήγγειλαν τὸ καθεστὼς τῆς χώρας ὅτι χρησιμοποιεῖ ἀπανθρώπους καὶ ἀπαισίας μεθόδους πολιτικῆς καὶ ἀστυνομι-

κῆς καταπιέσεως γιὰ τὴν διατήρησι τοῦ βραζιλιανοῦ λαοῦ, μαστιζομένου ἐν πολλοῖς ἀπὸ ἔνδεια, εἰς κατάστασιν δουλείας καὶ ἐκμεταλλεύσεως ὑπὸ τῶν κυβερνώντων καὶ τῆς οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας.

Ἡ βρεταννικὴ ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς «Ὀμπσέρβερ», εἰς κύριον ἄρθρον της ἐπὶ τοῦ θέματος, γράφει τὰ ἑξῆς:

«Ἡ διακήρυξις τῶν 13 ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων τῆς μαστιζομένης ὑπὸ ἐνδείας βορειοανατολικῆς περιοχῆς τῆς Βραζιλίας, διὰ τῆς ὁποίας καταγγέλλεται ἡ στρατιωτικὴ κυβέρνησις τῆς χώρας ὡς προσφεύγουσα εἰς βασανιστήρια, φόνους, ἀκρωτηριασμοὺς καὶ φυλακίσεις πρὸς συγκράτησιν ἑνὸς τρομοκρατικῶς ἀδίκου κοινωνικοῦ συστήματος, καταλύει τὸν μῦθον περὶ «οἰκονομικοῦ θαύματος» τὸν ὁποῖον ἐνδελεχῶς καλλιεργοῦν αἱ βραζιλιαναὶ ἀρχαί. Εἰς τὴν πραγματικότητα, μία πολὺ μικρὰ μειονότης πλουσίων Βραζιλιανῶν καθίστανται πλουσιώτεροι καὶ δεκάδες ἑκατομμυρίων καθίστανται πτωχότεροι, μέσα εἰς ἕνα κλῖμα τρομοκρατίας ποὺ ἐνθυμίζει τὰς χειροτέρας ἡμέρας τοῦ παπᾶ Ντὸκ εἰς τὴν Ἀϊτήν».

Κληρικὸν κίνημα

Ἡ πρωτοβουλία τῶν Βραζιλιανῶν κληρικῶν εἶναι ἕνα μόνον σημάδι ἀπὸ τὴν διαφοροποίησι τοῦ κλήρου στὴν Λατινικὴ Ἀμερική. Ἡ ἀνάγκη τῶν ἐκκλησιῶν νὰ μὴν ἀποκοποῦν τελείως ἀπὸ τὸν λαό, τὶς παρακινεῖ σὲ ἐνέργειες ἀλληλεγγύης πρὸς τὶς φτωχὲς τάξεις. Μία μερίδα κληρικῶν ὑποστηρίζουν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ριζικὴ κοινωνικὴ ἀλλαγή, μὲ βάσι τὸν οἰκονομικὸ Μαρξισμό, ἀλλὰ χωρὶς τὸν φιλοσοφικὸ Μαρξισμὸ (δηλ. τὴν ἀθεΐα). Ἤδη σὲ πολλὲς χῶρες τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἡ ριζοσπαστικὴ αὐτὴ τάσις τῶν κληρικῶν ἐμφανίζεται μὲ κάποια συγκρότηση. Στὴν Ἀργεντινὴ ἡ ὁμάδα τῶν κληρικῶν ποὺ ἀποκαλεῖται «Κίνημα τοῦ Τρίτου Κόσμου» ἀριθμεῖ 400 μέλη, ἐπὶ συνόλου 5.200 ἱερέων. Στὸ Μεξικὸ τὸ «Κίνημα τῶν Ἱερέων γιὰ τὸ Λαό» ἀριθμεῖ 100 μέλη ἐπὶ συνόλου 8.700 ἱερέων. Ἀνάλογα κινήματα, ἀλλὰ λιγώτερο «ὀργανωμένα» ἀναπτύσσονται στὸ Περού, στὴν Κολομβία — ὅπου ἔδρασε ὁ περίφημος μάρτυς αὐτοῦ τοῦ τόσο ριζοσπαστικοῦ ρεύματος Καμίλο Τορρὲς — στὴν Βραζιλία — ὅπου ἐκπροσωπεῖται κυρίως ἀπὸ τὸν Ντὸμ Χέλντερ Καμάρα, Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ὀλίντα — στὴ Βραζιλία, ὅπου ἱερεῖς καὶ ἐπίσκοποι τάσσονται σὲ αὐξανόμενο ἀριθμὸ ὑπὲρ τῆς ἀλλαγῆς, στὴ Χιλή, ὅπου δρᾶ ἡ ὀνομαζομένη «Ὁμάδα τῶν 80», ἐπὶ συνόλου 2.500 ἱερέων.

Ἰδιαίτερη δραστηριότητα δείχνουν οἱ μοναχοὶ τοῦ Τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν.

Ἀτλαντίς

Ἐξεδόθη στὴν Ἀγγλία ἕνα ἀκόμη βιβλίο γιὰ τὴν «χαμένη ἤπειρο». Ὁ τίτλος εἶναι «Ἀτλαντίς: Ἀπὸ τοῦ θρύλου πρὸς τὴν ἀνακάλυψι». Συγγραφεὺς ὁ ρωσικῆς καταγωγῆς Αὐστραλὸς Ἄντριου Τόμας, ὁ ὁποῖος ἔκαμε πολυετεῖς μελέτες σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Φαίνεται νὰ ἀποκλίνη στὴν ἄποψι ὅτι ἡ καταβύθισις τῆς Ἀτλαντίδος σχετίζεται μὲ τὴν δημιουργία τοῦ περιφήμου «ρεύματος τοῦ κόλπου». Ὁ συγγραφεὺς σ' ἕνα κεφάλαιο ποὺ ἔγραψε ὅταν ἦταν στὰ Ἰμαλάϊα, ἀναφέρει ὅτι τοῦ ἔκαμαν λόγο περὶ μυστικῶν ἀποθηκῶν, στὰ ἔγκατα τοῦ βουνοῦ Καντσενγιούγκα, ὅπου φυλάσσονται ἐπὶ αἰῶνες στοιχεῖα μὴ ὥριμα εἰσέτι πρὸς ἀποκάλυψιν...

Ἐν τῷ μεταξύ, ἀμερικανικὴ ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ ἀνεχώρησε γιὰ τὸ Κάδιξ τῆς Ἰσπανίας πρὸς ἀναζήτησιν τῆς χαμένης Ἀτλαντίδος. Ἐπικεφαλῆς τῆς 56μελοῦς ἀποστολῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ καθηγητὰς καὶ σπουδαστὰς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ δυτες, εἶναι ὁ καθηγητὴς Μαίηλ Χιούζ.

Ὄνειρα...

Κατὰ τὸν ἐφετεινὸ ἑορτασμὸ τῆς «Εὐρωπαϊκῆς ἑνότητος», συνεργάτης ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος ὑπενθύμισε τί εἶχε γράψει ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ στὸ «Μέλλον τοῦ Ἀνθρώπου»: «Στὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ὁ πόλεμος θὰ πεθάνη, τὸ ἰκρίωμα θὰ πεθάνη, τὸ μῖσος θὰ πεθάνη, τὰ ἐθνικὰ σύνορα θὰ πεθάνουν, τὰ δόγματα θὰ πεθάνουν, ὁ ἄνθρωπος θὰ ζήση. Θὰ κατέχη κάτι ὑψηλότερο ἀπ' ὅλα αὐτά, μιὰ μεγάλη χώρα, ὁλόκληρη τὴ γῆ, καὶ μιὰ μεγάλη ἐλπίδα, ὁλόκληρο τὸν οὐρανό».

Ἄλλος ὁραματιστὴς

Ἕνας ἄλλος ὁραματιστὴς τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἑνότητος, ὁ Ἰσπανὸς φιλόσοφος Δὸν Σαλβατὸρ ντὲ Μαδαριάγκα ἐτιμήθη μὲ τὸ βραβεῖο Καρολομάγνου, ποὺ ἀπονέμει ἡ πόλις τοῦ Ἄαχεν καὶ τὸ ἔχουν ὥς τώρα λάβει ὁ Ἀντενάουερ, ὁ Τσῶρτσιλ, ὁ Μωρὶς Σουμὰν καὶ ὁ Ἔντουαρθ Χήθ. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς βραβεύσεώς του, ὑπενθυμίζεται ἕνα κλασικὸ κείμενόν του πολιτικοφιλοσοφικῆς συνθέσεως:

«Εἶμαι φιλελεύθερος διότι πιστεύω ὅτι ἡ ἐλευθερία ἔχει προτεραιότητα πάνω σὲ καθε ἄλλο.. Εἶμαι σοσιαλιστὴς διότι πιστεύω στὴν ἐξέλιξι τῆς κοινωνίας. Εἶμαι φιλελεύθερος σοσιαλιστὴς διότι πιστεύω ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἰδεολογίαι εἶναι ἱκαναὶ νὰ συνυπάρξουν καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐναρμονισθοῦν. Τέλος, εἶμαι συντηρητικὸς διότι πιστεύω ὅτι οὔτε ἡ δικαιοσύνη οὔτε ἡ ἐλευθερία μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν δίχως τάξιν».

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλατ. Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ 9,30 — 12,30 π.μ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟΜΟΙ

Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη ὑπ' ἀριθ. 1 - 9, 11 - 19, 21 - 23, 25 - 26, 28 - 30, 32 - 33, 43 - 44, 49 - 50, 55 - 60, 67 - 70, 79 - 80, 91, οὔτε τόμοι 1959, 1962. Οἱ λοιποὶ ὑπάρχουν.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ

Χαρ. Ἀγγελῆς, Γουμενίτσης 3—5. Ἠρὼ Γαλανοῦ, Δικηγόρος Θεόδ. Κοντίστας, Ἀλεξάνδρας 33. Ἑλ. Μαντζουράνη, Δεληγιάννη 19. Ε. Μαυροειδῆς, Λιοσίων - Χαρώνδου 1. Φοῖβος Οἰκονομόπουλος, Ἀν. Τσόχα 18—20. Δημοσθ. Πάντελος, Ἀργολίδος 9—11. Π. Ροζακέας, Εὐρυπίδου 9. Δημ. Χατζηνικολάου, Λυκούργου 64.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Ἰω. Χαρίτου ὑπὲρ λογ)μοῦ Στέγης τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι δρχ. 10.000.

Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Κωστῆ Μελισσαροπούλου ὑπὲρ τοῦ ἰδίου σκοποῦ δρχ. 1.000.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Ἐμμ. Λαγομιτζῆς, Ἀθῆναι
Μιχαὴλ Λεβίδης, Ἀθῆναι
Κωνστ. Μαντζουράνης, Ἀθῆναι
Πάολα Χοῦμπερ, Ἀθῆναι
Ἑλένη Παπακωνσταντίνου, Θεσ)νίκη
Ν. Πομώνης, Ζάκυνθος
Δημ. Χατζηγιάννης, Λάρισα

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕΝ Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

(κατὰ σειρὰν λήψεως)

Διον. Μαγκλιβέρα: Κοινωνιολογικὴ θεώρησις τῶν δημοσίων σχέσεων. Ἀθῆναι 1973.

Κούλη Κάση: Ὅ,τι μοῦπε ὁ ἥλιος (Τὸ Μικρασιατικὸ ἔπος). Ἀθήνα 1973.

Αἰμιλία Ἴβου: Ἄκανθοι (ποιήματα). Ἀθήνα 1973.

Μανώλη Πράτσικα: Τέσσερα μονόπρακτα. Νέα Σκέψη. Ἀθήνα.

Χρυσ. Κυπριανοῦ: Παρουσίασις καὶ ἔκθεσις βιβλίων ἀποφοίτων τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, Λευκωσία 1973.

Βασ. Ἰ. Λαζανᾶ: Τὸ προοίμιο στὸν «Στέφανο» τοῦ Μελεάγρου. Ἀνάτυπον Ἀθῆναι 1972.

Χριστίνας Κούνα: Γυμνὴ ψυχὴ (πεζογραφήματα). Ἀθήνα.

Ἠλία Πολύδωρου: Ὀκτὼ σταγόνες δάκρυα (ποιήματα). Ἀθήνα 1973.

Χρήστου Τσάφου: Κοχύλια (χρονογραφήματα). Ἀθῆναι.

Γ. Πυρουνάκη Γράμματα

Γούλας Σμυρνιώτη: Λυχνοστάτης (ποιήματα). Ἀθήνα.

Δηϊδάμειας Π. Στατηρᾶ Ἀνοῖξτε τους ταφους (Ἀφήγημα) Ἀθηνα 1972.

Ἰφιγενειας Χρυσοχόου Πυρπολημένη Γῆ (Διήγημα). Ἀθηνα 1973

Ἀντώνη Σπινέλλη Ἕνα παιδὶ ἀναρωτιεται Ἀθήνα 1973

Βασίλη Ἐ. Τσιάτη Σὰν γιατροι (Διηγήματα). Πειραιάς 1973

Γερασίμου Λύχνου Ὁ Τύπος, χθες, σήμερα, αὔριο Κέρκυρα 1972

Κώστα Τζαμαλῆ Ἐμεῖς ἐπηγαμε (Ποιήματα 1963—73) Ἀθήνα 1973

Κυριάκου Χαραλαμπιδη Το ἀγγειο με τὰ σχήματα (ποιηματα). Λευκωσία 1973

Παύλου Ἀ Μιχου Ερετρικα (Ευβοίας) Ἀθηνα 1973

Θεοχάρους Ἐμ Σαριδακη Χαρακτὴρ (Μελετη) Λαμια 1973

Ἰωάννου Ἀν Παπαβασιλείου Ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς και ἡ Ἄρτα. Ἀθῆναι 1973.

Ζηνοβίας Λιθοξόου Σαλάτα Ἰατωνία - Σκανδιναβία (ταξιδιωτικες ἐντυπώσεις) Ἀθήνα 1973

Λουκᾶ Θανασάκου. Μνημονιο γιὰ το Νιοὺ Λανάρκ. Ἀθήνα 1973.

Γιάννη Ἀ. Σακελλίωνα: Τὸ ναυάγιο (χροναγραφήματα). Ἀθήνα 1972.

Κωστῆ Κριεζῆ: Ὀδύσσεια τῆς Γαλλίας (Ἔπος). Ἀθήνα 1973.

Σταύρου Βασαρδάνη: Στὴ χώρα τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη 1971.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἠπειρωτικὴ Ἑστία (Ἰαν. - Μάρτ.

Νέα Σύναρα (Γεν. - Ἀπρ. 73).

Θεσσαλικὴ Ἑστία (Μάρτ. - Ἀπρ. 73)

Σύνδεσμος Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. Πληροφοριακὸ Δελτίο (Μάρτ. 73).

Σμύρνα (Μάρτ. - Ἀπρ. 73).

Ἡ Πρωτότυπη (Μάρτ. - Ἀπρ. 73).

Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορ. Ἑλλάδος (Μάρτ. - Ἀπρ. 73).

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Μάρτ. - Ἀπρ. 73).

Προσανατολισμοὶ (Ἀπρ. 73).

Ἐπιλογὲς (Μάρτ. - Ἀπρ., Μάϊος 73).

Σταθμοὶ (Ἀπρ., Μάϊος 73).

Ἰδιοκτήτης: Ἐκδόσεις «Ἰλισός» Συν. Π. Ε., Δραγατσανίου 6. Ἐκδότης - Διευθυντής: Κωστῆς Ν. Μελισσαρόπουλος, Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπέζης 3, Φιλοθέη. Προιστάμ. Τυπογραφείου: Ἰορδ. Α. Ὀρφανίδης, Ποσειδῶνος 51, Π. Φάληρον. Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωσις: «Ἑπτάλοφος» Ε.Π.Ε., Ζωλοκώστα 5, τηλεφ. 631 675 Ἀθῆναι, Μάιος - Αὐγ. 1973
Τιμὴ τεύχους δρχ. 15

Κρικος (Ἀπρ., Μαιος 73)

Πνευματικη Κυπρος (Ἀπρ. 73)

Δελτιο «Πρακτορειου Πνευματικῆς Συνεργασιας» (Ἀπρ., Μαιος 73)

Ὁ Φυσιολατρης (Ἰούν. 73).

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Δράμα Φιλ. Τζάλλας
Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς
Ἡράκλειον: Λ. Κουντῆς
Θεσσαλονίκη: Γ. Βαρᾶνος
Καβάλα: Σ. Ρωμανιᾶς
Κέρκυρα: Ἀχ. Ἀβραμίδης
Λαμία Ε. Παπαντωνίου - Κ. Φαλίδας
Λάρισα: Ἐσδρᾶς Μωυσῆς
Μυτιλήνη: Ἠλ. Κουκέλλης
Ξάνθη: Εὔελπις Ράνος
Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκις
Ρόδος: Μ. Φωστιέρης
Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίς: Θεόδ. Οἰκονόμου
Χανιά: Ν. Βαρδάκης
Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος
Λεμεσός: Ἀντ. Στυλιανοῦ
Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς
Πάφος: Κ. Καθητζιώτης
Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος.

ΚΥΠΡΟΣ

Τεύχη «Ἰλισοῦ», τόμοι καὶ βιβλία στὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀντωνίου Στυλιανοῦ, Λεμεσός.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

Τὸ ὡραιότερο δῶρο

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

Βλέπε Τιμοκατάλογον Βιβλίων
εἰς σελ. 2 ἐξωφύλλου

(Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν)

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Συνδρομὴ 1973 δρχ. 80 (ἐξωτερικοῦ $ 3.50)

Ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ ἐσωτερικοῦ ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀγοράζουν τούς τόμους ἐπιλογῆς

Α΄ Τριετίας 1956—1957—1958

Β΄ Τριετίας 1959—1960—1961

ἕκαστον πρὸς δρχ. 80 ἀντὶ δρχ. 100

ΒΙΒΛΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	ἄδ. 30 δεμ. 50
Μ ε λ ε τ ή μ α τ α	ἄδ. 60 δεμ. 80
Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία	ἄδ. 70 δεμ. 90
Τὰ Βήματα τῆς Φιλοσοφίας . . .	ἄδ. 50 δεμ. 70
ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) Β΄ ἔκδοση ἀναθεωρημένη 1971	δεμ. 90
Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι .	ἄδ. 50 δεμ. 70
Ὁ Ἰ η σ ο ῦ ς	ἄδ. 50

Τύποις: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Ε.Π.Ε. ☎ 631.675—926.963

Βραβεία Ἐκθέσεων
ΛΟΝΔΙΝΟΥ - ΒΟΛΩΝΙΑΣ - ΝΙΚΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΙΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΙΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
"ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΪΑ"
• ΟΜΒΡΕΛΛΕΣ
• ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ
• ΕΙΔΗ ΕΞΟΧΗΣ
Δ. ΡΗΓΑΣ
ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ: ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ-ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΑΙΟΛΟΥ 70